

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE GİYİM SANATLARI EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ'NDEKİ İÇ GİYİM ÖRNEKLERİNİN
İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Raziye ÇELİK

Ankara
Temmuz, 2013

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE GİYİM SANATLARI EĞİTİMİ
ANA BİLİM DALI

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ'NDEKİ İÇ GİYİM ÖRNEKLERİNİN
İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Raziye ÇELİK

Danışman: Doç. Dr. Birsen ÇİLEROĞLU

Ankara
Temmuz, 2013

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Raziye Çelik'in "Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki İç Giyim Örneklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma" başlıklı tezi 30.07.2013 tarihinde, jürimiz tarafından Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Birsen Çileroğlu

.....
.....

Üye : Prof. Fatma Öztürk

.....
.....

Üye : Doç. Dr. Fatma Koç

.....
.....

ÖNSÖZ

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı yüksek lisans tez çalışması olarak hazırlanan bu araştırma, Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonunda bulunan iç giyim ürünlerinin incelenmesine yönelik bir araştırmadır. Araştırmada, iç giyim ürünlerinin kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özellikleri ile envanter kayıtlarına ait bilgilerin bilimsel bir yaklaşımla belgelenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca Türk kültürünün mevcut ve gelecek nesillere tanıtılması hedeflenmiştir.

Öncelikle bu çalışmanın planlanmasında ve yürütülmesinde desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Birsen ÇİLEROĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Araştırmanın veri toplama aşamasındaki yardımları için Ankara Etnografya Müzesi ve İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi çalışanlarına teşekkürlerimi sunarım.

Özellikle araştırmanın yürütülmesinde bana her zaman güvenen, sabır ve desteğini esirgemeyen, sevgili eşim ve kızlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Raziye ÇELİK

ÖZET

TOPKAPI SARAYI MÜZESİ'NDEKİ İÇ GİYİM ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

ÇELİK, Raziye

Yüksek Lisans, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Birsen Çileroğlu

Temmuz-2013, 200 sayfa

Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonu, dünyanın en zengin koleksiyonları arasında gösterilmektedir. Koleksiyonu özel kılan ise, koleksiyondaki ürünlerin pek çoğunun hanedan üyelerine ait olmasıdır. Müzede yer alan bu ürünler, birçok araştırmanın da konusunu oluşturmuştur. Ancak Osmanlı İmparatorluğu giyim kültürü üzerine yapılan araştırmalar arasında, iç giyime yönelik bir araştırmaya rastlanmamıştır. Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim ürünlerinin incelenmesi üzerine yapılan bu araştırmanın genel amacı, iç giyim ürünlerinin özelliklerinin ve halk giyimi iç giyim ürünlerinden farklılıklarının belirlenmesidir. Bunun sonucunda da kültürel değerlerimizin günümüz ve gelecek nesillere tanıtılmasına katkı sağlanması araştırmanın bir diğer amacıdır.

Topkapı Sarayı Müzesi Giysi koleksiyonuna ait envanter kayıtları incelenmiş, iç giyim ürünlerinden gömlek, don ve zıbının incelenmesi kararlaştırılmıştır. Bu ürünler, giysi inceleme formu kullanılarak incelenmiş, fotoğraf çekimleri yapılmış, kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özellikleri belirlenmiştir.

Araştırmanın evrenini İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan iç giyim örnekleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise ulaşılan iç giyim ürünleri içinde incelenmesine izin verilen 22 adet giysiden oluşmaktadır. Ürünlerin fotoğrafları, ürün özellikleri ve ürünlerin araştırmacı tarafından yapılan teknik ve kalıp çizimlerine, araştırma bulguları bölümünde yer verilmiştir. Ürünlerin özellikleri tablolarda frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuş ve tartışılmıştır.

Bulgular, ürün kalıplarında kesiklerin sınırlı kullanıldığını, ürün parçalarının el dikişle birleştirilip özellikle kapitone tekniğinin yoğun bir şekilde kullanıldığını göstermektedir. Ürün kumaşlarının ipekli ve pamuklu dokumadan olup, beyaz ve krem rengin tercih edildiği, çoğunluğu erkek giysilerinden oluştuğu için süsleme açısından sade oldukları tespit edilmiştir.

Araştırma kapsamındaki Topkapı Sarayı Müzesindeki iç giyim ürünleri ile halk giyimi iç giyim ürünleri karşılaştırıldığında; halk giyimi iç giyim ürünlerinde don ve gömleklere rastlanmış fakat zıbına benzer bir ürünle karşılaşılmamıştır. Ürünler kalıp, dikim, kumaş özellikleri açısından benzer özellikler gösterirken, süsleme özelliklerinde halk giyimi iç giyim ürünlerinin çeşitlilik gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca, pamuk dolgulu kapitone tekniğinin halk giyimi iç giyim ürünlerinde kullanılmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Giyim, İç Giyim, Halk Giyimi, Osmanlı Giyimi, Topkapı Sarayı Müzesi

ABSTRACT**A RESEARCH ON THE INVESTIGATION OF SAMPLES OF UNDERWEAR
IN TOPKAPI PALACE MUSEUM**

ÇELİK, Raziye

Master of Arts, Department of Clothing Industry and Clothing Arts Education

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Birsen Çileroğlu

July-2013, 200 pages

The collection of clothes at Topkapi Palace Museum are considered as one of the world's richest collections. What makes the collection special is the fact that most of the items in the collection belong to the members of the dynasty. These items at the museum have been the subject of much research as well. However, there is no research study carried out on underwear among the research on the clothing culture of the Ottoman Empire. This study, which investigated the underwear items at Topkapi Palace Museum, aims to determine the characteristics of the items of underwear, as well as their differences from conventional underwear. As a result, it also aims to contribute to the introduction of cultural values to today's and future generations.

The inventory records of the collection at Topkapi Palace Museum were examined and gömlek (shirts used as underwear), don (trousers used as underwear), zıbın and diapers were examined as items of underwear. These products were examined using the clothing examination form, their photos were taken, and their features were determined in terms of pattern, sewing, fabric and decorative features.

The research universe comprises the underwear items kept at Topkapi Palace Museum. Whereas the sample of the study consists of the 22 pieces of underwear that were allowed to be examined. Photos of products, product features, and technical and pattern drawings made by the researcher are presented in the research findings section. Specifications of the products are presented and discussed through the tables of frequency and percentage. Furthermore, the research findings and features of the traditional underwear products are compared for similarities and differences.

It was found out that cuts were used in a limited fashion in patterns; parts of the products were combined using hand stitch; and, especially quilting was extensively used as a technique. Silk and woven cotton were used as fabric, while white and cream were the preferred colors. In addition, most of the items were simple in terms of decoration since most of them were found to be men's clothes.

Underwear products included in the study as compared with the conventional underwear products, folk costume involved don (trousers used as underwear) and göynek (shirts used as underwear), whereas no items were found among folk costume products similar to zıbın (underwear for babies) and diapers. It was revealed that the items were similar in terms of pattern, sewing, and fabric, whereas there was variation among the underwear items in terms of decorative properties. In addition, quilting with cotton-pads were not used in folk costume underwear items.

Keywords: Clothing, Underwear, Folk Costume, Ottoman Clothing, Topkapi Palace Museum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
TABLolar LİSTESİ	ix
RESİMLER LİSTESİ	x
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ	xi
ÇİZİMLER LİSTESİ	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem	3
1.2. Amaç	3
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	7
2.1. Türk Devletlerinde Giyim	7
2.2. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Giysileri.....	10
2.2.1. Beylik Dönemi (1299 Öncesi)	11
2.2.2. Kuruluş Dönemi(1299 – 1453)	13
2.2.3. Yükselme Dönemi (1453 – 1579).....	14
2.2.4. Duraklama Dönemi (1579 – 1683)	16
2.2.5. Gerileme Dönemi (1699 – 1908)	16
2.2.6. Dağılma Dönemi (1908 – 1922)	18
2.3. Osmanlı İmparatorluğu Saray Yaşamı	19
2.3.1. Harem.....	19
2.3.2. Sünnet (Sur-ı Hitan)	21
2.3.3. Sancağa Çıkış.....	22
2.3.4. Cülus Ve Biat	23

2.3.5. Evlilik (Sur-I Hümayun).....	24
2.3.6. Ölüm	28
2.4. Padişah Giysileri.....	29
2.5. Hanedan Ailesi Ve Giyim- Kuşam.....	35
2.6. Kumaş Ve Dokuma	44
2.7. İç Giyim.....	46
2.8. Halk Giyimi ve İç Giyim.....	48
2.9. İlgili Araştırmalar	50
3. YÖNTEM	53
3.1. Araştırmanın Modeli	53
3.2. Evren ve Örneklem.....	53
3.3. Verilerin Toplanması.....	53
3.4. Verilerin Analizi.....	54
4. BULGULAR ve YORUM	56
4.1. İncelenen Ürünlerin Genel Özellikleri.....	56
4.2. Giysilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler.....	139
4.3. Giysilerde Kullanılan Model Özellikleri	145
4.4. Giysilerde Kullanılan Malzemeler.....	151
4.5. Giysilerde Kullanılan Dikiş, Süsleme ve Kenar Temizleme Teknikleri	155
4.6. Giysilerde Kullanılan Kumaş Deseni ve Renkler.....	160
4.7. Araştırma Sonuçlarının Konuya Yönelik Benzer Araştırma Sonuçları İle Tartışılması	162
5. SONUÇ ve ÖNERİLER	168
5.1. Sonuç	168
5.2. Öneriler.....	170
KAYNAKÇA.....	172
EKLER.....	178

TABLOLAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Giysilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler Tablosu.....	138
Tablo 2. Ürün Türü Dağılımı Tablosu.....	139
Tablo 3. Ürünlerin Kullanıldığı Mevsimler Tablosu.....	139
Tablo 4. Ürün Kullanıcılarının Dağılımları Tablosu.....	140
Tablo 5. Ürünlerin Koleksiyona Geliş Biçimi Dağılımları Tablosu	141
Tablo 6. Ürünlerin Ait Oldukları Kişi Dağılımları Tablosu.....	141
Tablo 7. Ürünlerin Bugünkü Durumlarına İlişkin Dağılım Tablosu.....	143
Tablo 8. Giysilerde Kullanılan Model Özellikleri Tablosu	144
Tablo 9. Ürünlere Ait Bel Formu Tablosu	145
Tablo 10. Ürünlere Ait Kol Formu Tablosu	145
Tablo 11. Ürünlere Ait Yaka Formu Tablosu.....	146
Tablo 12. Ürünlere Ait Astar Dağılım Tablosu	147
Tablo 13. Ürünlerde Uygulanan Kesikler Tablosu.....	148
Tablo 14. Ürünlerde Kullanılan Kemer Özellikleri Tablosu	149
Tablo 15. Giysilerde Kullanılan Malzemeler Tablosu.....	150
Tablo 16. Ürünlerde Kullanılan Kumaşlar Tablosu.....	151
Tablo 17. Ürünlerde Kullanılan Yardımcı Malzemeler Tablosu.....	152
Tablo 18. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Malzemeleri Tablosu	152
Tablo 19. Giysilerde Kullanılan Dikiş, Kenar Temizleme ve Süsleme Teknikleri Tablosu	154
Tablo 20. Ürünlerde Kullanılan Dikiş Teknikleri Tablosu.....	155
Tablo 21. Ürünlerde Kullanılan Kenar Temizleme Teknikleri Tablosu.....	156
Tablo 22. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Teknikleri Tablosu.....	157
Tablo 23. Giysilerde Kullanılan Kumaş Deseni ve Renkler Tablosu.....	159
Tablo 24. Ürünlerde Kullanılan Kumaşların Desen Özellikleri Tablosu	160
Tablo 25. Ürünlerde Kullanılan Kumaş Renklerinin Dağılımları Tablosu	160
Tablo 26. Ürünlerde Kullanılan Astar Renklerinin Dağılımları Tablosu	161
Tablo 27. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Malzemeleri Renkleri Tablosu.....	161

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa
Resim 1. Göktük Dönemi Kadın Giysisi	8
Resim 2. Hariri'nin Makamat Minyatürü 13.Yüzyıl	11
Resim 3. Tezkire Adlı Eserden Giysi Tasvirleri,13. Yüzyıl.....	12
Resim 4. Şirin'in Banyosu, Nizami Hamsesi	13
Resim 5. Sancar İle Yaşlı Kadın, Nizami Hamsesi	14
Resim 6. Ev İçi Giysileriyle Bir Osmanlı Kadını, Ahmet Albümü 17.Yy Başı	15
Resim 7. Şehirli Genç Kadın, Albüm, XVII. yy'ın İkinci Yarısı	17
Resim 8. 19.Yüzyıl Modasını Yansıtan Etek-Ceket	19
Resim 9. 16.Yüzyıl Osmanlı Sarayı'nda Haseki Sultan Ve Harem Kadınları Minyatürü	20
Resim 10. Harem'de Eğlence I. Ahmet Albümü, XVII. Yy. Başı.....	21
Resim 11. Müslüman Yetimlere Hilat Giydirilmesi Ve Onların Sünnet Ettirilmesi	22
Resim 12. Gelin, İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi.....	25
Resim 13. Gelin Alayı, Taeschner Albümü: 1925.....	26
Resim 14. Gelin Hamamı, Castellan, 1812.....	27
Resim 15. II.Beyazıd'ın Cenazesi, Selimname (1525).....	28
Resim 16. Gül Koklayan Fatih Tablosu.....	30
Resim 17. Kaftan, Topkapı Sarayı Müzesi-13 / 529, II. Mustafa.....	31
Resim 18. Kavuk, T.S.M. 2/204	32
Resim 19. İç Elbisesi	33
Resim 20. Tılsımlı Gömlek.....	34
Resim 21. Şalvar TSM 13/131.....	35
Resim 22. Sadberk Hanım Müzesi'nde Sergilenen Paltosuyla Takım Bir Gelinlik.....	37
Resim 23. Refia Sultan	38
Resim 24. Sultan Abdulaziz'in Kızı Saliha Sultan 11 Yaşında.....	39
Resim 25. Dürrüşehvar Sultanın Portresi, Sebah & Joaillier'nin Fotoğrafi,1920	41
Resim 26. Dürrüşehvar Sultan	42
Resim 27. M. Palma – D. Lena – P. Palma Terzi Atölyesine Ait Giysiler.....	44

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa
Fotoğraf 1.A. Envanter No: 13/182, Sultan II. Selim'e Ait Zıbın	56
Fotoğraf 1.B. Envanter No: 13/182, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri	58
Fotoğraf 2.A. Envanter No: 13/185, Sultan II. Selim'e Ait Zıbın	61
Fotoğraf 2.B. Envanter No: 13/185, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri	62
Fotoğraf 3.A. Envanter No: 13/575, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbın	65
Fotoğraf 3.B. Envanter No: 13/575, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri	66
Fotoğraf 4.A. Envanter No: 13/579-A, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbın	68
Fotoğraf 4.B. Envanter No: 13/579-A, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri	70
Fotoğraf 5.A. Envanter No: 13/579-B, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbın	72
Fotoğraf 6.A. Envanter No: 13/580, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbın	75
Fotoğraf 6.B. Envanter No: 13/580, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri	76
Fotoğraf 7.A. Envanter No: 13/945-A, Zıbın	78
Fotoğraf 7.B. Envanter No: 13/945-A, Zıbın Kumaş ve Süsleme Özellikleri	80
Fotoğraf 8.A. Envanter No: 13/945-B, Zıbın	82
Fotoğraf 8.B. Envanter No: 13/945-B, Zıbın Kumaş ve Süsleme Özellikleri	83
Fotoğraf 9.A. Envanter No: 13/945-C, Zıbın	85
Fotoğraf 9.B. Envanter No: 13/945-C, Zıbın Kumaş ve Süsleme Özellikleri	86
Fotoğraf 10.A. Envanter No: 13/1278, Çocuk Zıbını	88
Fotoğraf 10.B. Envanter No: 13/1278, Çocuk Zıbını Kumaş ve Süsleme Özellikleri	89
Fotoğraf 11.A. Envanter No: 13/1956, Çocuk Zıbını	91
Fotoğraf 11.B. Envanter No: 13/1956, Çocuk Zıbını Kumaş ve Süsleme Özellikleri ..	92
Fotoğraf 12.A. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Don	94
Fotoğraf 12.B. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Donun Kumaş ve Süsleme Özellikleri	95
Fotoğraf 13.A. Envanter No: 13/322, Sultan II. Osman'a Ait Don	98

Fotoğraf 13.B. Envanter No: 13/322, Sultan II. Osman'a Ait Donun Kumaş ve Süsleme Özellikleri	99
Fotoğraf 14.A. Envanter No: 13/736, Sultan Vahdettin'e Ait Don	102
Fotoğraf 14.B. Envanter No: 13/736, Sultan Vahdettin'e Ait Donun Kumaş ve Süsleme Özellikleri	104
Fotoğraf 15.A. Envanter No:13/943-A, Çocuk Donu	107
Fotoğraf 15.B. Envanter No:13/943-A, Çocuk Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri	109
Fotoğraf 16.A. Envanter No:13/1377, Don-İç Donu	111
Fotoğraf 16.B. Envanter No:13/1377, Don-İç Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri .	113
Fotoğraf 17.A. Envanter No:13/1379, Don-İç Donu	116
Fotoğraf 17.B. Envanter No:13/1379, Don-İç Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri .	117
Fotoğraf 18.A. Envanter No:13/615, Sultan III. Selim'e Ait Gömlek.....	120
Fotoğraf 18.B. Envanter No:13/615, Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kumaş ve Süsleme Özellikleri.....	121
Fotoğraf 19.A. Envanter No: 13/620, Sultan III. Selim'e Ait Gömlek.....	123
Fotoğraf 19.B. Envanter No:13/620, Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kumaş ve Süsleme Özellikleri(13/620).....	125
Fotoğraf 20.A. Envanter No: 13/2317, Gömlek	127
Fotoğraf 20.B. Envanter No: 13/2317, Gömlek Kumaş ve Süsleme Özellikleri.....	129
Fotoğraf 21.A. Envanter No: 13/2318, Gömlek	131
Fotoğraf 21.B. Envanter No:13/2318, Gömlek Kumaş ve Süsleme Özellikleri	132
Fotoğraf 22.A. Envanter No: 13/2328, Gömlek... ..	135
Fotoğraf 22.B. Envanter No: 13/2328, Gömlek Kumaş ve Süsleme Özellikleri	136
Fotoğraf 22. Donlarda Kullanılan Uçkur Örnekleri (Envanter no:13/943-13/736).....	153

ÇİZİMLER LİSTESİ

Sayfa

Çizim 1.A. Envanter No: 13/182, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Model Çizimi.....	59
Çizim 1.B. Envanter No: 13/182, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kalıp Çizimi	60
Çizim 2.A. Envanter No: 13/185, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Model Çizimi.....	63
Çizim 2.B. Envanter No: 13/185, Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kalıp Çizimi	64
Çizim 3.A. Envanter No: 13/575, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi	67
Çizim 3.B. Envanter No: 13/575, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi	67
Çizim 4.A. Envanter No: 13/579-A, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi.....	71
Çizim 4.B. Envanter No:13/579-A Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi	71
Çizim 5.A. Envanter No: 13/579-B Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi.....	73
Çizim 5.B. Envanter No: 13/579-B Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi.....	74
Çizim 6.A. Envanter No: 13/580, Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi.....	77
Çizim 6.B.Envanter No: 13/580, Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi.....	77
Çizim 7.A. Envanter No: 13/945-A, Zıbın Model Çizimi	81
Çizim 7.B. Envanter No:13/945-A, Zıbın Kalıp Çizimi	81
Çizim 8.A. Envanter No:13/945-B, Zıbın Model Çizimi	84
Çizim 8.B. Envanter No:13/945-B, Zıbın Kalıp Çizimi	84
Çizim 9.A. Envanter No:13/945-C, Zıbının Model Çizimi	87
Çizim 9.B. Envanter No:13/945-, Zıbın Kalıp Çizimi.....	87
Çizim 10.A. Envanter No:13/1278, Zıbın Model Çizimi	90
Çizim 10.B. Envanter No:13/1278, Zıbın Kalıp Çizimi	90
Çizim 11.A. Envanter No:13/1956, Çocuk Zıbını Model Çizimi.....	93
Çizim 11.B. Envanter No:13/1956, Çocuk Zıbını Kalıp Çizimi	93
Çizim 12.A. Envanter No: 13/183, Sultan II. Selim'e Ait Donun Model Çizimi.....	96
Çizim 12.B. Envanter No: 13/183, Sultan II. Selim'e Ait Donun Kalıp Çizimi	97
Çizim 13.A. Envanter No: 13/322, Sultan II. Osman'a Ait Donun Model çizimi	100
Çizim 13.B. Envanter No: 13/322, Sultan II. Osman'a Ait Donun Kalıp Çizimi	101
Çizim 14.A. Envanter No: 13/736, Sultan Vahdettin'e Ait Donun Model Çizimi.....	105
Çizim 14.B. Envanter No: 13/736, Sultan Vahdettin'e Ait Donun Kalıp Çizimi.....	106
Çizim 15.A. Envanter No: 13/943-A Çocuk Donu Model Çizimi	110
Çizim 15.B. Envanter No:13/943-A Çocuk Donu Kalıp Çizimi	110

Sayfa

Çizim 16.A. Envanter No: 13/1377, Don Model Çizimi	114
Çizim 16.B. 13/1377 Envanter No'lu Donun Kalıp Çizimi	115
Çizim 17.A. 13/1379 Envanter No'lu Donun Model Çizimi.....	118
Çizim 17.B. 13/1379 Envanter No'lu Donun Kalıp Çizimi	119
Çizim 18.A. Sultan III. Selim'e Ait Gümleğin Model Çizimi (13/615).....	122
Çizim 18.B. Sultan III. Selim'e Ait Gümleğin Kalıp Çizimi (13/615).....	122
Çizim 19.A. Sultan III. Selim'e Ait Gümleğin Model Çizimi (13/620).....	126
Çizim 19.B. Sultan III. Selim'e Ait Gümleğin Kalıp Çizimi (13/620).....	126
Çizim 20.A. 13/2317 Envanter No'lu Gümleğin Model Çizimi.....	130
Çizim 20.B. 13/2317 Envanter No'lu Gümleğin Kalıp Çizimi	130
Çizim 21.A. 13/2318 Envanter No'lu Gümleğin Model Çizimi.....	133
Çizim 21.B.13/2318 Envanter No'lu Gümleğin Kalıp Çizimi	134
Çizim 22.A. 13/2328 Envanter No'lu Gümleğin Model Çizimi.....	137
Çizim 22.B. 13/2328 Envanter No'lu Gümleğin Kalıp Çizimi	137

KISALTMALAR LİSTESİ

cm	: Santimetre
f	: Frekans
n	: Örnek Sayısı
M.Ö.	: Milattan Önce
M.S.	: Milattan Sonra
T.S.M.	: İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi
Yy.	: Yüzyıl
TDK	: Türk Dil Kurumu
Bkz	: Bakınız
Vd	: Ve diğerleri

1. GİRİŞ

Giyinme ihtiyacı her çağda kendini hissettirmiş, çağın özellikleri başta olmak üzere, pek çok etkiyle değişerek gelişmiştir. Bu değişimlere sebep, kimi zaman kişilerin dini, dili, sınıfı, sosyal yaşantısı, ekonomisi; kimi zaman savaşlar, göçler ve ticaret bazen de süslenme ve zarif görünme isteği olmuştur.

Bir toplumun kültürel kimliğinin belirlenmesinde, sanatsal ve kültürel miras birinci sırada etkili rol oynar. Bunlardan, yapıldıkları dönemin yaşam biçimlerini, görüşlerini, teknik, estetik düzeylerini ve dünya görüşlerini yansıtan geleneksel el sanatları ve giyim kuşam kültürü bu rolde önemli bir yer tutar (Koç, Pamuk, 243).

“Türk milletinin kültür tarihi incelendiğinde, Orta Asya’dan Anadolu’ya kadar uzanan göç yollarında karşılaştıkları kültürlerden de etkilenerek günümüze kadar uzanan zengin bir giyim kuşam potansiyeline sahip olduğu görülür” (Koç, Pamuk, 243). Proto-Türklerden, Osmanlı İmparatorluğu’na kadar Türk milletleri kendilerinden önceki topluluğun kültürlerinden etkilenmiş, bu kültüre kendi kültürlerini de ekleyerek özgün kimliklerini oluşturmuşlardır. Osmanlı’nın Beylik dönemine bakıldığında Selçuklulara ait kültürel özellikler fark edilmektedir.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, giyim önemli bir tasarım ögesi olarak kabul edilmiştir. Hatta tekstil ve giyim, özellikle bu iletişim dili açısından üzerinde çok durulan ve devlet düzeyinde titizlikle denetlenen bir konu olmuştur (Küçükerman, 2007). Sarayın, çalışanlarına veya onurlandıracağı kişilere vereceği giysileri kendi kontrolünde yaptırmış olması bunun önemli bir kanıtıdır (Görünür, 2005: 30).

Bursa ve İstanbul’da dokuma atölyeleri kurulmuş, bu atölyelerde, devrin modasına uygun desenler, saray nakkaşhanelerinde tasarlanıp, giysiler saray terzileri tarafından dikilmiştir (Bilgi, 2007: 78).

“Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan Fatih dönemine kadar Türk giyimine ait yeterli ve güvenilir bir bilgi bulunmamaktadır. Fatih döneminden sonraki Türk giyimi hakkındaki bilgiler ise yabancı gezgin ve ressamın eserleri ile Türk ressamlarının

minyatürlerinden öğrenilmektedir. Hükümdarların ölümünden sonra giyimlerinin saklanması ile bu giysiler günümüze kadar ulaşabilmiştir” (Muratoğlu, 1994: 16).

Osmanlı İmparatorluğu’nda hanedan üyeleri ve saray çalışanları ile halk arasında giyinme hususunda önemli farklar mevcuttur. Öyle ki saray kadınlarının giysi kumaşlarını, halk kadınlarının giymesi yasaklanmaktadır. Öte yandan Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde bulunan gayrimüslimlere yönelik kıyafet standardizasyonu getirilmiştir. Gayrimüslim kadınlar ferace ve başmak giyemezlerdi. Bunlar, fahir veya Bursa kutnusunda elbise, başka renk olmamak şartıyla, gök mavisi renginde çakşır giyecekler, başmak yerine de kundura veya şirvani ayakkabı kullanacaklardı. Müslüman kadınların giydiği boyundan eteğe kadar yakalı elbise ve ince külah giymeyecekler, şayet giyerlerse atlastan veya kutnudan olacaktı (Ercan,1990: 120).

“Osmanlıda saray kıyafetleri ise hanedan üyeleriyle, saray kölelerinin çoğunluğunun kadifeler ve değerli metal tellerle dokunmuş renkli kumaşlar, yani kemhalar giydikleri bilinmektedir. Padişahlar, halkın katıldığı büyük törenler için, altın ve gümüş ile dokunmuş, seraserler giymişlerdir. Bu kumaşlar rahatsız edecek derecede sert olduğundan daha az resmi durumlarda, sarayda yerini kemha, kadife veya düz kumaşlara bırakmış olması yüksek bir olasılıktır. Din adamları kesinlikle düz kumaş giyerlerdi; ulema, minyatürlerde de hiçbir zaman desenli kumaşlar içinde betimlenmemiştir. Törenlerde, izleyicileri Osmanlı İmparatorluğu’nun zenginliği ve kudreti karşısında etkilemek için canlı renklerle özenle desenlendirilmiş kumaşlar kullanılmıştır” (Akkaya, 2007: 13).

“17. yüzyıl Osmanlı İmparatorluğu’nda bir dönüm noktasıdır. Batılılaşma etkisinin her alanda yoğun olarak hissedildiği bu dönemde başta resim olmak üzere, güzel sanatlar ve giyim- kuşam batı etkisi altında kalmıştır. 19 yüzyıla doğru kadın modasında, feracelerin yerini ikili takımlar almış; etekler kabarık ve gipürlerle süslü, etek ucu yerlerde sürünen bir görünüme dönüşmüştür” (Hasarlı, Ocakoğlu vd.2010).

Osmanlı İmparatorluğu’nda iç giyim, erkeklerde genellikle gömlek, don, mintan, zıbın, iç entarisi; kadınlarda ise gömlek, dizlik ve iç yelegeği ve iç entarisinden oluşmakta olduğu farklı kaynaklardan yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır.

Ülkemizde, geçmiş tarihlere ait giysi örnekleri Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı özellikle etnografya müzelerinde bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu dönemine ait giysi örnekleri ise çoğunlukla İstanbul'da bulunan müzelerde sergilenirken, saraya ait giysi örnekleri sadece Topkapı Sarayı Müzesi'nde mevcuttur.

1.1. Problem

Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki giysi koleksiyonunda bulunan ve Osmanlı İmparatorluğu dönemi iç giyim örneklerinin özellikleri nelerdir?

Alt Problemler

1. Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan kadın, erkek ve çocuk iç giyim ürünlerinin envanter özellikleri nelerdir?
2. Araştırma örneği olan giysilerde kullanılan malzemelerin özellikleri nelerdir?
3. Araştırma örneği olan giysilerde kullanılan kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özellikleri nelerdir?
4. Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinin özellikleri ile, bu konuda yapılmış diğer araştırma sonuçlarının benzerlik ve farklılıkları nelerdir?

1.2. Amaç

Giysi, kültürün en önemli öğelerinden biridir. Osmanlı İmparatorluğu gibi geniş bir coğrafyada hüküm süren ve oldukça farklı kültürleri bünyesinde barındıran zengin kültürel çeşitliliğe sahip bir devletin giysi kültürü de son derece geniştir. Geçmişe ait kültürel özelliklerin öğrenilmesinde giysilerin incelenmesinin kıymetli kazanımlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan araştırmada, diğer giyim türleriyle karşılaştırıldığında iç giyim üzerine sınırlı sayıda çalışma yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte "Osmanlı'da Giyinme Kültürü" üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında ise dış giyim ve özellikle kaftanlar, entariler ve çocuk giyimi üzerine yapılan çalışmalarla karşılaşılmış, saray iç giyimi üzerine yapılan herhangi bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Bu araştırma, literatürdeki

mevcut eksikliği gidermek için, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonunda bulunan iç giyim ürünlerinin incelenmesini amaçlamaktadır.

Ayrıca yüzlerce giysiden oluşan Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonu içinde az sayıda bulunan iç giyim ürünlerinin ön plana çıkmasında da araştırmanın katkı sağlaması amaçlanmaktadır.

1.3. Önem

1. Araştırma, sarayda kullanılan iç giyim ürünlerinin özelliklerini belirlemeye yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmadığından, bu alanda yapılan ilk çalışma olması açısından önem taşımaktadır.

2. Literatür taramasında geçmiş dönemlere ait giyim ürünlerinin duvar resimleri, minyatürler ve resimler vb. eserler üzerinden araştırıldığı görülmüştür. Fakat saray iç giyiminin araştırılabileceği görsel öge yok denecek kadar azdır. Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinin belgeleniyor olması, saray iç giyiminin arşivlenmesi adına araştırmayı gerekli ve önemli kılmaktadır.

3- Bu araştırma giysi kültürü vasıtasıyla ülke kültürünün, mevcut ve gelecek nesillere tanıtılması adına önem arz etmektedir.

1.4. Varsayımlar

1. Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonunda bulunan iç giyim örneklerinin saray iç giyiminin bir bölümünü temsil ettiği kabul edilmiştir.

2. Giysilerin özelliklerine göre geliştirilen ve giysilerin incelenmesinde kullanılan “Giysi İnceleme Formu” nun saray iç giyimlerinin incelenmesinde yeterli olduğu kabul edilmiştir.

1.5. Sınırlılık

1. Araştırma, Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim örneklerinin kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özelliklerinin giysi inceleme formu kriterlerine göre incelenmesiyle sınırlıdır.

2. Araştırma, Topkapı Sarayı Müzesi tarafından 13/182, 13/183, 13/185, 13/322, 13/575, 13/579, 13/580, 13/615, 13/620, 13/736, 13/943, 13/945, 13/1278, 13/1377, 13/1379, 13/1956, 13/2317, 13/2318, 13/2328 envanter numaralarıyla kayıt altına alınmış olan iç giyim ürünleriyle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

İç Giyim; dış giyimin içerisine giyilen, giysiyi terlemeden, vücudu sıcaktan, soğuktan ve dış etkenlerden koruyan, yerine göre dış giyimin düzgün form alması için kullanılan giysilere iç giyim denir” (Pamuk, 2002: 27).

Gömlek; Amerikan bezi ya da pamuklu kumaş olur, kadın erkek giyebilir, kısa ya da uzun kollu olabilir, kısa yelek ya da uzun gömlek adıyla da karşımıza çıkan iç çamaşırıdır (Berk,2006:165).

Bürümcük; Yüksek bükümle elde edilen ham ipek iplikle, genelde bez ayağı örgü ile dokunurdu. Daha sonra pişirme denen kaynatma işleminden geçen bürümcük, bu işlem sebebiyle ipliklerde oluşan çekilme sonucunda kumaş yüzeyinde kıvrılmalar ve bükümler meydana gelir. Kumaş adını, kendi özelliğini oluşturan bu kıvrımlardan almaktadır” (Salman,2004:22).

İç Donu; bel kısmı uçkurlu, ağı düşük, ayak bileğine kadar uzundur. Sim işli ve uçkurlu püsküller kullanılır. Diz donu, köncek olarak da isimlendirilmektedir (Çileroğlu,2011:159-164).

Zıbın; genellikle erkek giyiminde kullanılan, pamuk dolgulu ve kapitoneli kışlık iç giyim.

İçlik; içlik kelimesi, Türklerin çok eski bir giyim tabiridir. Geneli ifade eder. İç entarisinin esas elemanları, gömlek ve dondan ibarettir. Ayrıca gece giyilen yatak kıyafetleri de iç entarisi tabiri içine girer (Akkaya, 2007: 22).

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Türk Devletlerinde Giyim

Mezopotamya’da MÖ 4. binden itibaren, Anadolu’da ise 2. binden itibaren yazılı belgeler ortaya çıkar. Asur ve Hitit yazılı kaynakları arasındaki tanrı tasviri metinleri, ganimet ve vergi listeleri, ticari metinler ve tanrı giydirme töreni gibi dinî törenleri tasvir eden metinler, günümüzden 4.000 yıl önce insanların nasıl giyindikleri hakkında fikir vermektedir (Köse, 2008: 1).

“Giyim, bir ülkenin, bir devrin, bir kişinin özelliklerini belirten bir araçtır. Uygarlığın değişimlerini yansıtır. Her uygarlık karakter ve yaşam biçiminin etkisiyle giyimde farklılıklar yaratmıştır” (Tezcan, 1983: 3).

Örneğin, Batı Afrika’da tarımsal bir topluluk olan LoWiili’ler daldan yeni koparılmış iki yapraktan başka bir şey giyinmezlerdi. Vücutlarının ön ve arka tarafına takarlar, bunu dar bir kemerle bağlarlardı. Onlara komşu bir grup ise yün ya da pamuktan yapılmış dizlerine kadar etek giyerlerdi. Bazı Çöl kabilelerindeki (Bedoin gibi) baştan ayağa kadar giyinirken aynı sıcak iklimde olan Avustralya çöllerindeki hemen hemen hiçbir şey giyinmezlerdi. Kuzey Amerika’nın bazı soğuk bölgelerindeki yerliler kürk giyerken Güney Amerika yerlileri ince bir örtü örtünürlerdi (Hammond, 1971: 70).

“Güney Sibiry’a da Altay Dağı eteklerinde Pazırık’da Rus arkeoloğu Rudenko tarafından M.Ö. IV. ve III. yüzyıldan kalma kurganlarda Hunlar’a ait birçok eşya ile buzlar içinde bozulmayan insan ve hayvan ölüleri bulunmuştur. Leningrad Ermitage Müzesi’nde saklanan bu eserler arasında halı, kumaş, renkli keçe, aplike örtüler gibi hayvan kavgaları ve insan figürleriyle süslü o zengin tekstil işleri yanında atlı araba ve çeşitli eşyalar vardı Bu kurganlardan çıkan halı ve tekstil işlerinin, Hun sanatı bakımından ayrı bir ehemmiyeti vardır. Bunlardan bazılarında Ahameniş sanatı tesirleri açıkça görülmekle beraber, keçe üzerine ince ve renkli deriler yapıştırmak suretiyle süslenen bir grup tekstil işleri tamamıyla orijinal Hun üslubunu belli etmektedir” (Aslanapa, 1993: 2).

Hun İmparatorluğunun dağılmasını müteakiben bir süre sonra sahneye ilk kez Türk adını taşıyan Göktürkler çıkmıştır (Gündoğdu, 1979: 27).

Türkler de tarih boyunca kendine özgü kıyafetler kullanan toplumların başında gelmektedir. Yaşadıkları coğrafya özelliklerine göre kendi gelenek ve göreneklerini yansıtan, tamamen kendilerine özgü kıyafetler kullanmışlardır (Salman,2006:112). Kültiğin mezar anıtında bulunan heykeller, Göktürklerin kıyafetleri bakımından paha biçilmez bir kaynaktır. Bunlar Orta Asya'da bugünde Türklerin giydiği kıyafete çok benzemektedir (Aslanapa, 1993: 6).

“Göktürk kıyafetleri, hem erkeklerde hem de kadınlarda çoğunlukla uzun kaftanlardan müteşekkildi. Erkek kaftanları, sol taraf üste gelecek şekilde kapanırken kadın kaftanlarının bunun tersi olarak sağ yan üste gelecek şekilde kapanmaktadır. Ancak bu genel bir eğilim gibi görülse de kesin bir kural değildir. Göktürk giysilerinin dışı doğru açılan belirgin yakalarının olması önemli özelliklerden biri olarak kabul edilebilir. Dış giyime dair verilen bu bilgilerden sonra, iç giyime dair belirlenebilen herhangi bir örnek bulunmamaktadır (Salman, 2006: 22).

Resim 1. Göktük Dönemi Kadın Giysisi (Salman, 2006)

Mani dininin etkisiyle savaşçı ve göçebe kimliklerini bırakıp yerleşik hayatı benimseyen Uygurlar, sanat ve kültür alanında oldukça önemli eserler vermişlerdir. Uygur döneminin giyim kuşamı hakkında bilgi edinmek için bu eserlerden fresklere bakmamız gerekmektedir. Giysileri genellikle bozkır tipinin ortak özelliklerini taşımaktadır. Çizme, börk, eşya asmak için kayıştan veya kumaştan yapılmış Türk kumaşları vardır. Ayrıca ipek o dönemde oldukça yoğun kullanılan bir kumaş türüdür. Renk olarak parlak renkler, özellikle koyu mavi ve kırmızı renkler kullanmışlardır (akademiye.org).

“Uygur kadınlarında görülen zerafet, itinalı giyim kuşam bugün bile imrenilecek seviyededir. Kadınlar, pamuk, keten ve bilhassa ipekten yapılmış elbiseler, müzeyyen ve sırmalı kostümler giyerlerdi. Kadın elbiseleri biçki ve dikiş itibarıyla ince ve zarifti. Sırmalı, dar sıkı korseli, elbise kolları açık yahut kabarık idi. Bazen korsajların etekleri yırtmaçlı, püsküllü olup aralarına çingirak takarlardı. Elbise etekleri yerlere sürünecek kadar uzun ve boldu. İçten uzun sarkık gömlek, onun altına “üçetek” denilen, kenarları sulu zarif bir eteklik giyerlerdi” (Ülkütaşır, 1965: 70).

Saka Türklerine ait olduğu düşünülen Altın Elbiseli Adam, dönemin giyim özelliklerine ışık tutan önemli bir eserdir (<http://tr.wikipedia.org>).

Türk giyim tarihinde Gazneliler dönemine ait herhangi bir giyim kuşam örneği günümüze kadar ulaşmamıştır. Dolayısıyla kıyafetler, az miktarda bulunan figürlü süslemeler üzerinden yorumlanmıştır. Kıyafet değerlendirmesinde kullanılan insan tasvirleri, sadece Leşker-i Bazar ve Sultan Mesut Sarayı'nda görülenlerle sınırlıdır (Salman, 2006:114).

Göktürkler dönemiyle büyük benzerlikler gösteren Gazneli kıyafetleri, çeşitli figürler nezaretinde değerlendirildiği zaman; erkeklerin uzun kaftanlar, pantolonlar ve çizmeler giydikleri görülmektedir. Bunun yanı sıra kadınların da yine uzun fistanlar ve şalvarlar kullandıkları anlaşılmaktadır (Salman, 2006: 119).

Selçuklu devri giyim şekilleri hakkında, bu devirde yapılmış çini, maden, ağaç, alçı ve taş üzerindeki insan resimleri fikir vermektedir. Bu resimlerdeki tipler, birbirine çok yakın olup, genellikle başta taç şeklinde bir külah, gövdede bir entari ve şalvar

vardır. Selçuklu devri Kubadabad çinileri arasında yer alan bir erkek figürüne, dairevi süslerle dokunmuş bir kumaştan, yakası düz ve gerdandan aşağıya doğru yırtmaçlı bir entari giydirilmiş ve beline ince kuşak sarılmıştır (Önder, 1955: 80).

Selçuklular ayaklarına çarık, deri çizme, pataya (Anadolu'da dolak) giymişler, keçe çizmeyi İslam dünyasına yaymışlardır. Eski Türk giyiminde kemer ve kuşak mutlaka vardı. Erkekler kuşağı, kadınlar kemeri kullanıyorlardı. Dokuma kemerlerin yanında değerli madenlerden yapılmış kemerler de bele takılmaktaydı. Kadın kuşakları şalvar ve entarinin üzerine bağlanıyordu. Şalvarı bele bağlayan ve büzen kuşağa uçkur, önlük bağlarına dolama denirdi. Kadın ve erkek uçkurlarının uçlarına güzel işlemler yapılır ve bu kısımlar bağdan sonra belden aşağı sarkıtılırdı. Ensiz kadın kuşakları başlıklarda fesin alt kenarına dolanır, bunların püsküllü ve iki ucu arkaya sarkan çeşidine “dokurcan” adı verilirdi (www.turkforum.net).

Selçuklu kıyafetlerine ait karakteristiklere, Selçuklulardan daha erken tarihlerde yaşayan Türklerin kıyafetlerinde de rastlanması, Selçukluların birçok eski Türk kıyafet şekillerini devam ettirmiş oldukları sonucunu ortaya koymaktadır (Atasoy, 1971: 136).

“Selçuklu kadın ve erkek giyiminde kaftanlar ve yuvarlak kapalı yakalı önden açık elbiseler hâkimdir. Selçuklularda ve daha önceki dönemlerde elbiseler yün, pamuk ipek, yün ipek karışımı, deve tüyü ipliğinden dokunmuş kumaşlar ile keçeden dikilmiştir” (Özel,1992: 14). Çeşitli renk ve biçimlerde uygulanan kaftan ve elbiseler önden açık olup astarsızdır. Boyları ise diz kapaklarına veya topuklara kadar inmektedir (Süslü, 1989: 158-160). Kaftanların altına giyilen elbiselerde figür ve tasvirler açıkça belli olmaktadır. Kaftanın içine giyilen gömleklerin ise yakası işlemeli veya dilimli olabildiği gibi dik yakalı veya düğmeli gömleklerin de giyildiğine rastlanmıştır (Önge, 1995: 22).

2.2. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Giysileri

Osmanlı İmparatorluğu'nda dönemler, tarihi açıdan altıya ayrılır:

- Beylik Dönemi (1299 öncesi)
- Kuruluş Dönemi (1299 – 1453)

- Yükselme Dönemi (1453 – 1579)
- Duraklama Dönemi (1579 – 1683)
- Gerileme Dönemi (1699 – 1908)
- Dağılma Dönemi (1908 – 1922)

2.2.1.Beylik Dönemi (1299 Öncesi)

Beylik döneminin toplumsal yapısına bakıldığında Anadolu Selçuklu geleneklerinin etkisinin devam etmekte olduğu görülmektedir. Selçuklu dönemi giyim kuşamı incelenirken minyatür sanatından faydalanılmış; Varka ve Gülşah Mesnevisi üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Dönemin giyim geleneklerinin Selçuklu dönemi giyim örnekleriyle benzerlik gösterdiği düşünülmektedir.

“Selçuklu ve Osmanlı döneminde kadın ve erkek giyimi birbirine paralel olup şalvar, gömlek ve entariden (kaftan) oluşmaktadır” (Çağman, 1993: 256). Ayrıca Hariri'nin Makamat (toplantılar) adlı eseri, 13. yy sosyo-kültürel yapısını tasvir eden önemli bir eserdir.

Resim 2. Hariri'nin Makamat Minyatürü 13.yüzyıl. Paris Bibliotheque Nationale Müzesi (www.bnf.fr).

Bununla birlikte 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları'nın son minyatürlü yazma eseri olan Nasırüddin Sivasi'ye ait Tezkire Minyatürleri de dönemin giyim özellikleri açısından faydalanılan kaynaklar arasındadır (Kardeşlik, 2012: 53-56).

Resim 3. Tezkire Adli Eserden Giysi Tasvirleri, 13. Yüzyıl. Cerrahpaşa Tıp Tarihi Müzesi (Orhan Kaymak).

Minyatürlerdeki giysi tasvirlerine bakıldığında dışta kol ağzı geniş kesimli kaftan, içte ise entarinin kullanıldığı görülmektedir. Her iki minyatürde de kolun pazu genişliği bölgesinde şerit halinde bir süsleme kullanılmıştır. Bu süsleme yöntemine Varka ve Gülşah Mesnevisi minyatürlerindeki giysi tasvirlerinde de rastlanmaktadır.

Beylik Dönemi Osmanlı giyim geleneği, Orta Asya giyim kültürünün devamı niteliğindedir. Uzak doğu giyim kuşamıyla da akrabalıkları bulunur. Bunun yanı sıra İslam ve Anadolu geleneklerinden de etkilenmiştir. Önden açık boy giysileri olan entari ve kaftanların geçmişi araştırıldığında, Asya kökenli giyim tarzının devamı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır (İnan, 1967: 24).

2.2.2. Kuruluş Dönemi (1299 – 1453)

Osmanlı kadınına günümüze taşıyan en önemli belgelerden biri de minyatürlerdir. Bu dönemde padişahların yaşamlarını belgelemek amacıyla hazırlanan albümler ve kıyafetnameler içerisinde az sayıda da olsa kadın figürlü minyatürler yer almaktadır.

Döneme ait minyatürlerden Nizami hamsesinde erkek dış giyimi olarak kullanılan giysilerde yakadan başlayıp kolları kaplayan ve göğse dökülen süsleme stili dikkat çekmektedir.

Resim 4. Şirin'in Banyosu, Nizami Hamsesi,144(TSMK,H.774, y.39).

Resim 5. Sanjar ile Yaşlı Kadın, Nizami Hamsesi, 1440-1443 (TSMK,R. 855, Y.20a)

Osmanlı kuruluş dönemi giyim kuşamının önemli bir unsuru da kaftandır. Kaftan ile entari, biçimleri açısından birbirlerine çok benzeyen giysilerdir. Kaftan, entarinin üzerine giyilmekte, birbirlerinden kumaşları ve bazı kesiliş detayları ile ayrılmaktadırlar. Kullanıldıkları alanlar çoğu zaman örtüşür ancak kaftan giymenin zorunlu olduğu ya da olmadığı yerle ayrılabilir. Entari, kadınlar, erkekler ve çocuklar tarafından mutlaka giyilmektedir, ancak kaftan her zaman giyilmeyebilir. Entari de tüm giysiler gibi kumaşı, bezeme unsurları ve dikiş kalitesi ile prestij göstergesi olarak kullanılmıştır ancak kaftan daha resmidir (Görünür: 2005:30).

2.2.3. Yükselme Dönemi (1453 – 1579)

Osmanlı padişahları kıyafet nizamnameleri ile toplum düzenini hem istikrarlı hem de saydam kılmak istemişlerdir. Bu yöntemle kadınların toplum içindeki yerlerinin bilinmesi istenmektedir. 1564 tarihli bir hükümde gayrimüslim kadınların tiftikten ya da kutni denen bir ipek ve pamuklu karışımı kumaştan yapılmış etek giymeleri gerektiği bildirilmektedir (Faroqhi, 1997: 124).

“XVI. yüzyılda kadın kıyafetleri ayak bileklerine kadar uzun olarak iki parça olarak dikilmektedir. Kıyafetlere önden, yeldirmeye benzer bir açıklık bırakılmaktadır” (Yener,1955:21). “Kadınlar o dönemde evde daha rahat giysileri tercih etmişlerdir. Başlarına fese benzer başlıklar takmışlar, ayaklarına o dönemin modası olan oldukça yüksek ökçeli takunyalar giymişlerdir”(Altınay ve Yüceer,1992:60).

Resim 6. Ev İçi Giysileriyle Bir Osmanlı Kadını, Ahmet Albümü 17.Yy Başı
(TSMK,B. 408, y. 16a)

Hali vakti yerinde olan kadınların giyimi pamuklu ya da ipekten bol biçilmiş ince bir iç gömlekle, beli bir kuşakla bağlanan yine bol bir şalvardan oluşurdu. Bunun üzerine entari giyilirdi. Sadece üst tabakadan kadınlar değil, zengin kentli kadınlar da entarilerini kadife ya da ipekten yaptırırlardı. Olanakları sınırlı olanlar da beledi denen daha ucuz bir kumaş kullanırlardı. Entarinin üstüne ayrıca dolama denen bir tür yelek giyilirdi (Faroqhi,1997:125).

2.2.4. Duraklama Dönemi (1579 – 1683)

“16. yüzyılda kadınlar sıkı bir kapalılık içinde yaşamışlardır. Bu kapalı sokak kıyafetleri, düğmesi olmayan ipekli kumaşlardan yapılmış ayak bileklerine kadar uzanan uzun kollu, düz renkte veya desenli olup mantoya benzemekte ve ferace adı ile tanınmaktadır. 17. yy. da kadınlar genellikle entari giymişlerdir. Bu entarilerin yakaları oldukça açık, önü bele kadar düğmeli ve belde kemer kullanmışlardır. Saçlar uzun ve arkadan omuzlar üstüne dökülerek bırakılmış, başlarına işlemeli hotoz giymişlerdir” (Altınay ve Yüceer, 1992: 60-66).

“1555 yılına doğru kadınlar içlerine ince bir kumaştan gömlek ve üstüne bir elbise giymişlerdir. Daha sonra da dar kollu, kolları elin içini kapayacak şekilde uzun bir ferace giymişlerdir” (Sevüktekin Apak, Onat Gündüz, Öztürk Eray,1997:107).

Giyisiler, her dönemin kabullerine göre farklılık göstermiştir. (Akyüz,2006:159). Osmanlı sanatına Batı etkileri 17. yüzyıldan itibaren girmiş, ağırlığını arttırarak 19. yüzyılda da sürdürmüştür. Giyim kuşam geleneğinde batılılaşma ilk olarak askerî kıyafetlerde başlamış, daha sonra erkek modasına ve en son olarak da kadın ve çocuk modasına yansımıştır. Kadın modasının tam anlamıyla Avrupalı bir tarza bürünmesini, tek parçalı elbiseler ya da etek ceketten oluşan ikili takımların ortaya çıkışını açıklığa kavuşturan belgeler bulunmaktadır (İpek,2009: 64).

2.2.5. Gerileme Dönemi (1699 – 1908)

“Şark’ın dokumacılığı, kumaştaki şiirselliği Avrupa’da ilk kez bütün görkemiyle ortaya çıktığında takvimler 1721 yılını gösteriyordu ve Paris sokakları 80 kişilik bir defileye sahne oluyordu. İstanbul’dan gönderilen Bab-ı Ali elçisi Mehmet Efendi ve heyetinin gösterişli, şatafatlı geçişleri masalsı bir heyecana yola açmıştı. Ayrıca kumaş fabrikalarının açılması da bu döneme rastlamaktadır” (Phillip, 2007: 118).

Resim 7. Şehirli Genç Kadın, Albüm, XVII. Yy'ın İkinci Yarısı (TSMK, H. 2132/4)

Batı etkisinde yazılmış ilk eserlerden kabul edilen “Müsameretname” (1872)’de yer alan hikâye kişileri, daha çok batılı tarzda dikilmiş özenli ve şatafatlı giysilerle karşımıza çıkartmaktadır. Bu hikâyelerde batılı tarzda giyim ile giysilerin pahalılığı, zenginliği ve seçkinliği göz kamaştırıcı bir şekilde yer alır:

İhsan Hanım, Tahsin Efendi ve Despino kardeş derecesinde birbirlerine gayet uygun üç arkadaştılar. Fransızca hocaları Madam Laruş da aralarına katılarak konakça dört kişi eğlencelerin yoluna koydular. İstanbul’un acemisi bulduklarından elbisece kadınlara ait moda şeyleri Madam Laruş ile Madam Mary vasıtasıyla bütün Beyoğlu tuhafiyecilerinden alırlardı (Gürsoy,2009:171-172).

19. yüzyılın ortalarından itibaren, geleneksel giyim ve Avrupa modasına uygun giysiler birbirine karıştı. 19. yüzyılın son çeyreğine gelindiğinde tamamen Avrupa

modası etkin oldu. Başkentten taşraya moda her yere yayıldı. Avrupalı dikiş teknikleri ve kalıp teknikleri kullanılarak dikilen, takma kollu, takma yakalı, pensli, robalı entariler de evlerdeki yaşlı hanımların giysileri haline geldi. 19. yüzyılın başında entari giyen erkekler, dışarıda pantolon ceket giymeye, evlerinde ise gecelik entarisi adıyla entari giymeye devam ettiler (Koçu, 1967: 105).

Entari 19.yüzyıl ortasına kadar, Osmanlı İmparatorluğu'nda herkes tarafından giyilen bir giysidir. Osmanlı Sultanları da entari giymektedir. Ancak radikal modernleşme eğilimi saraydan başlayarak hızlı bir şekilde yayılır, erkekler ve kadınların giysileri aniden denebilecek kadar çabuk Avrupa modasına uygun hale gelir. Yüzyılın sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda erkeklerin sokakta, başlıkları hariç görüntüleri moderndir. Kadınların ise evde görüntüleri modern, ancak sokakta üst giysileri nedeni ile gelenekseldir. Dönemin normal eğilimi modern giyinmektir ama geleneksel giysiden ödün vermeyen bir kesim de bulunmaktadır (Görünür, 2005: 43).

Geleneksel çizgilerdeki aynılık 1850 yıllarına kadar sürer ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kadın giysileri önce oyalar, danteller, yıldızlı geniş parlak harçlarla süslenir. Daha sonra pile, korsaj, yaka gibi uygulamalarla köklü değişimler takip eder (Yılmaz,2011:25).

2.2.6. Dağılma Dönemi (1908 – 1922)

“19.yüzyılın sonunda zenginlerin ve modaya uygun giyinenlerin ferace altına giydikleri elbiseler o devirde Avrupa'da giyilmesi adet olan ağır tuvaletlerin benzerleridir. Bunlar beli dar, belden aşağısı kabarık, uzun, geniş, yerlerde sürünen elbiselerdir” (Altınay ve Yüceer, 1992: 94).

II. Abdülhamit döneminden itibaren büyük şehirlerde bindallı elbiseler yerini, Batı etkisindeki uzun etek ve ceketten oluşan takımlara bırakmıştır. İlk örnekleri atlas kumaşa bindallı tarzında ve oldukça uzun kuyruklu etek ve korsajlı ceketten oluşur. Daha sonraları tafta ve sim dokumalı ipekli kumaşlardan uzun, kloş etekli, korsajlı, balenli, vücudu saran üstlü, pelerinli kıyafetler kullanılmıştır (Hasarlı, Ocakoğlu vd. 2010).

Resim 8. 19. Yüzyıl Modasını Yansıtan Etek-Ceket (Hasarlı, Ocakoğlu vd.2010)

2.3.Osmanlı İmparatorluğu Saray Yaşamı

2.3.1.Harem

“Hareme alınan cariyeler güzellik ve zekâlarına göre, usta, kalfa, ikbal, kadın efendi ve valide sultan payelerini alarak en yüksek mevkilere çıkmayı başarmışlardır. Gedikli cariyeler, kırmızı renkli kaftan uzun elbise, şalvar ve yemeni giymişlerdir. Bellerine kuşaklar veya mücevher işlemeli kemerler takmışlardır. Kışın omuzları ve kolları kürklü kaftanlar giymişlerdir. Cariyenin giydiği bindallı, atlas ve ipek ile karışık dokunmuş şalakî düz kumaş veya mor kadifeden, üzerine klaptanlı büyük veya küçük serpme dallarla sırmalar işlenerek süslenmiştir” (Yılmaz, 2011: 72).

“Valide Sultan harem dâhilinde iken başına hotoz giyer, başörtüsü örterdi. Harem dışına çıkılacağı zaman başına yaşmak örter, arkasına gayet ağır kumaşlardan göğsü ve kolları kapalı ferace, atlas veya sevai şalvar, “mengup” denilen ayakkabı giyerdi” (Tuğlacı, 1985: 10).

Resim 9. XVI.Yüzyıl Osmanlı Sarayı'nda Haseki Sultan ve Harem Kadınları, Minyatürü (Tuğlacı;1985:28)

Saray kadının iç giyimi ayak topuklarına kadar uzun bir gömlektir. Bu gömlek canfes ve diba gibi çok değerli ipekli dokuma kumaşlarından dikilmiştir (Türüt, 2011: 188).

“Cariyelerin hizmet ederken hızlı hareket edebilmeleri için, eteğin üç parça olması kolaylık sağlamış, ön parçaları kaldırıp bellerindeki kuşak ya da kemerlerin içine yerleştirilmişlerdir. Kıyafetin içi astarlı yapılmıştır. Üst kıyafetin altına giyilen şalvar, ipek, atlas, kadife, şantuğ, hatai, üstüfe, kutnu, mantın, selimiye gibi kumaşlardan, belden ayak bileklerine kadar uzun yapılmıştır. Şalvarların arasına verev konulan ‘peş’ isimli ara parça daha rahat ve güzel görünümlü olmasını sağlamıştır. Oldukça geniş kesimi olan bel ve paçalara uçkur bağları bağlanmaktadır. Daha sonradan paçalara lastik malzeme kullanılmıştır. Giyildiğinde ayak üzerinde oluşan drapeler, şalvara ayrı bir güzellik vermektedir. Üste giyilen kürklü kaftan gedikli cariyeler tarafından giyilmektedir. İç elbisenin göğüs kısmına korsaj yapılarak ve farklı bir kumaş kullanılarak ayrılmıştır. Elbise göbeğe kadar kapalı yapılmıştır. Belden aşağıya düşürülmüş kuşakla birlikte elbisenin ön kısmı açık bırakılmıştır” (Yılmaz,2011:72-75).

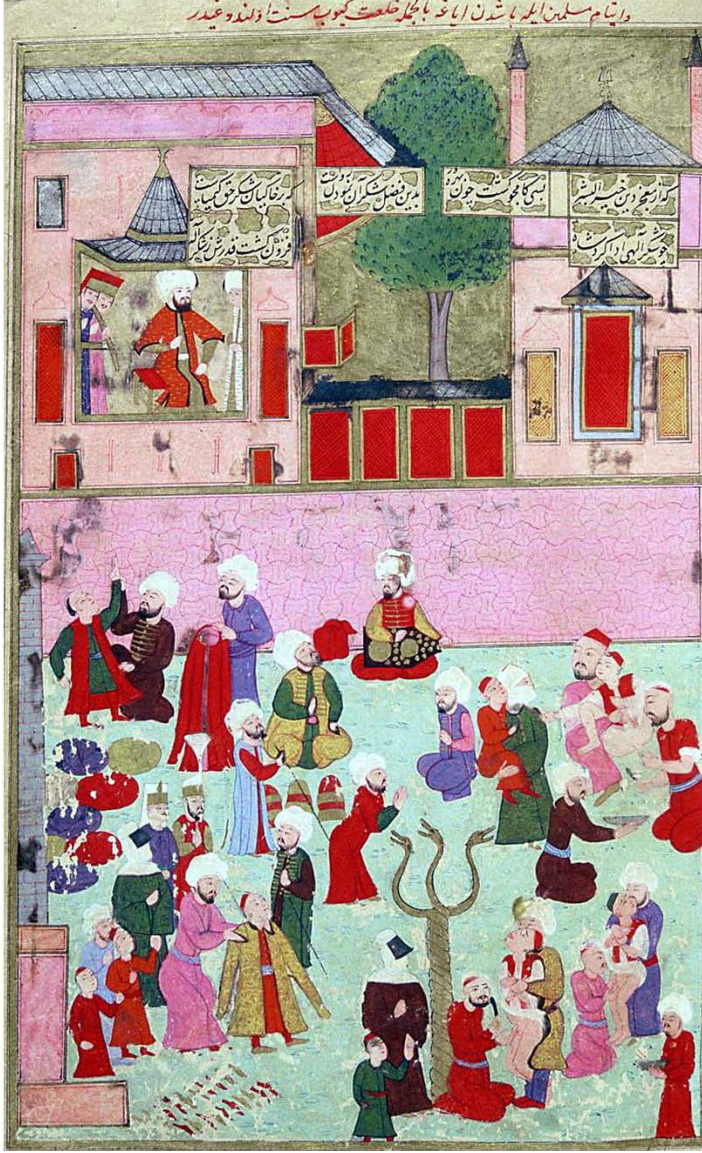
Resim 10. Harem’de Eğlence I. Ahmet Albümü, XVII. Yy. Başı (TSMK, B. 408, y.19a)

2.3.2. Sünnet (Sur-ı Hitan)

Sur-ı Hitan olarak adlandırılan sünnet şenliklerinde çocukların özel kıyafetler giydikleri bilinmektedir.

Ferriol Albümü’nde “Sünnet Çocuğu” isimli tasvirde, uzun dökümlü bir şalvar ve tunik giydirilmiş sünnet çocuğu başında işlemeli takkesi ve kemerine takılmış iki ucu işlemeli bir çevre ile resmedilmiştir (Barışta,1999:70).

Osmanlı’nın son dönemlerinde ise çocukların sünnet sırasında düz beyaz pamuklu veya ipekliden sünnet elbisesi ve kenarları kalıplı, tepesi düz, basık sünnet takkeleri giymiş olmaları gerekir. Saray koleksiyonuna yeni katılan II. Abdülhamit’in şehzadelerinden Ahmet Nurettin Efendinin elbisesi de böyledir. Şehzade muhtemelen 1906’da yapılan düğünde sünnet edilmiş olmalıdır. Şehzadeye ait sünnet kıyafeti Topkapı Sarayı Müzesi koleksiyonuna satın alma yoluyla 2005 yılında dâhil edilmiştir (Tezcan, 2006: 147).

Resim11. Müslüman Yetimlere Hilat Giydirilmesi ve Onların Sünet Ettirilmesi, Şehinşehname II, 1597 (TSMK, B.200, y.81a)

2.3.3. Sancağa Çıkış

Şehzadeler sancağa gönderileceği zaman kendilerine “ teşrif” verilirdi. Teşrif şehzadeye sancaktayken verilecek eşya maiyetinde görev alacak kişilerin isimlerinin, işlerinin ve maaşlarının yazılı olduğu defterdir. En erken tarihli teşrif defteri 30 Aralık 1483 tarihlidir. Defterin II. Beyazıdın oğlu Korkut’a ait olduğu bilinmektedir. Defterde görevlilerin maaşları tek tek belirtilmiş, en alasından kumaşlar, kaftan ve hil’atlar;

ayrıca şehzadelerin ahır için verilen hayvanlar ve mutfak gereçlerine kadar bütün detaylar belirtilmiştir (Tezcan, 2006: 95).

Tezcan (2006) defterde özellikle giyim ürünleri ile ilgili şöyle bilgilerin mevcut olduğundan bahsetmektedir:

“Şehzadeye 130 bin, validesine de 10 bin nakit akçe verilmiştir. Bunun yanı sıra kırmızı telli frengi çatma kadifeden samur kürkü ve düğmeli bir üst giyim, kırmızı frengi çatma kadifeden vaşak kürküyle bir cübbe, kızıl börklü altın üsküf ve ak tuğ, gümüşten bir sancak alemleri, sancak için Bursa arşınıyla 14 arşın tafta, Bursa'nın altınlı dolama kadifesinden bir dolama kaftan, kırmızı Frengi çatma kadifeden altın düğmeli bir mirahuri kaftan ve özelliği belirtilmeden geçen 38 kaftan daha verilmiştir”.

Şehzadelere verilen, Avrupa kadifesinden özellikle de İtalyan kadifelerinden dikilmiş kaftanlar dikkat çekici bir zenginliktedir. Korkut'un sarayın hassa terzihanesinde dikilmiş böyle bir kadifeden, astarı aplike tekniğinde işlenmiş, çok ince işçilikli bir tören kaftanı saray koleksiyonunda bulunmaktadır (Tezcan,2006: 98).

Şehzadeler teşrifatı aldıktan sonra valilik kıyafetlerini giyerler, sonra törenle yola çıkarlardı. II. Beyazıt'ın şehzadesi Korkut'un ve Alemşah'ın oğlu Osman'ın sancaklarına giderken başlarına kızıl börklü altın üsküf giydikleri, ak tuğ aldıkları ve valilik sancağıyla bir de tören kaftanı giydikleri belgelerden anlaşılır. III. Mehmet'in sancağa uğurlanışı sırasında “mücevveze” giydiği, mücevvenin çok süslü olduğu ve üzerine murassa bir sorguç taktığı ifade edilir (Uzunçarşılı,1975: 692).

2.3.4. Cülus ve Biat

Cülus, Arapça bir kelimedir ve “oturmak” manasına gelir. Bir padişahın vefatı veya tahttan indirilmesi neticesinde yeni padişahın, tahta çıkma törenidir. Bir manada şehzadelerin padişah olma merasimidir (Ortaylı,2007:86). Bu merasim elden geldiğince kısa süre içinde yapılır ve hiç vakit kaybetmeden yeni padişaha biat olunurdu (Batmaz, 2007: 187).

“Padişah, bir kolunda darüssaade Ağası, diğer kolunda Silahtar Ağa olduğu halde önce Hırka-ı Şerif dairesine götürülürdü. Burada sadrazam ve şeyhülislamın biatından sonra başında saltanat alameti olarak, yusuflî destan ve sırtında samur erkan kürkü ile eski Türk töresine göre müneccimbaşı tarafından belirlenen eşref-i saatte Babüssaade önünde kurulan tahta oturtulurdu” (Ahmet Cevdet Paşa, 1309: 236).

Bugün Topkapı Sarayı'nın padişah elbiseleri bölümünde, III. Mehmet'e ait giysiler içinde etiketinde “sancaktan gelip tahta çıktığında üstünde bulunan elbisesidir” yazılı bir kaftan bulunmaktadır (Tezcan, 2006: 118).

2.3.5. Evlilik (Sur-ı Hümayun)

“Osmanlı sarayında kullanılan kumaşlar çeşitli kültürlerle etkileşim içinde gelişmiştir. Düğün kıyafetlerinde kullanılan kumaşların daha sembolik olmasına özen gösterilmiştir. Türk kırmızısı ile hazırlanmış, düğün kıyafetine kalem işi desenler, altın, gümüş ve klaptan ipliklerle kutsal çiçekler ve ayetler işlenmiştir. Kumaşlar ayrıca, çeşitli iğne işleri, püskül ve saçak gibi aksesuarlar ile zenginleştirilerek kullanılmıştır” (Sevüktekin Apak ve diğerleri, 1997:114).

II. Abdülhamit zamanına kadar sultanlar hanedanın rengi olan kırmızı kumaşlardan yapılan gelinlik elbise giyerlerdi. Bunu ilk kez II. Abdülhamit'in kızı Naime Sultan yıkmış, davetlilerin önüne beyaz bir kumaştan yapılmış gelinlik elbisesi ile çıkmıştı. Bundan sonra sultanlar beğendikleri renkten gelinlik elbiseler yaptırmışlardır (Tuğlacı, 1985: 275).

“Günümüze ulaşmış resimli kaynaklardaki ilk gelin resimleri, 17. yüzyıla aittir. Bu eser, İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi'nde bulunan ve Türk çarşı ressamlarına ait olan giysi albümünün 112. levhasındaki ‘Gelin’ resmidir” (Gürtuna, 1999: 53). “Mavi bir minder üzerine bağdaş kurarak oturmuş gelinin arkasındaki duvara gerilmiş ipte gelinin çeyizi sergilenmiştir. Büyük olasılıkla seraser kumaştan kısa kollu desenli kaftan giymiş olan gelinin kollarından, içindeki yeşil entarinin yenleri çıkar. 17. Yüzyıl'ın ortalarında moda olan, daha önceki resimlerde sık karşılaşılan türden, altı dar tabla biçimindeki, üstü geniş terpuşunun iki yanında gelin sorgucu yerleştirilmiştir. Terpuşun

üzerinden bağlanmış üç benek desenli duvağı iki bölümlüdür. Pileli görümlü üstteki bölüm yüzü kapatacak kadar kısadır; ikinci bölüm yere kadar uzanır. Resmin üstünde, gelinin yüzünün duvak adı verilen örtüyle kapandığı ve damat odaya ilk kez girdiğinde bu örtüyü kaldırdığını belirten İtalyanca bir açıklama bulunmaktadır” (Yılmaz, 2011: 51).

Resim 12. Gelin, İstanbul Deniz Müzesi Kütüphanesi, 2380: y.112 (Yılmaz, 2011: 51)

“17. yüzyıla ait ikinci örnek Taeschner Albümü’nün 32. levhasında yer alan ‘Gelin Alayı’dır. Gelin alayı, sokak giysileri içinde, yüzlerinde peçe olmayan, yaşmaklarını yalnızca gözlerini açıkta bırakacak biçimde bağlamış 6 kadın, 5 erkek çocuk ve yüzünü, ayak bileklerine kadar uzun duvağın örttüğü gelinden oluşur. Gelinin yüksek, dikdörtgen biçimli hotozun üstünden örtülmüş duvağı beş yapraklı gonca desenlidir” (Yılmaz, 2011: 52).

Resim13. Gelin Alayı, Taeschner albümü: 1925, Pl.32 (Yılmaz, 2011: 53)

Fransız ressamı Castellan ise, Anadolu'da günümüzde gelenekselliğini koruyan 'Gelin Hamamı' olayını resmetmiştir. Osmanlı mimarisine özen gösterilerek çizilmiş hamamda, alt kısımları peştamallarla örtülmüş, kurnaların kenarında oturan kadınlar ve geline eşlik eden nalınlı genç bir hanım bulunmaktadır. Gelinin giysisi Dalvimart'ın çizimindeki aynısıdır. Ayaklarında Osmanlı kadınlarının hamamda ve bahçede giydikleri yüksek nalınlar vardır (Yılmaz, 2011: 54).

Resim 14. Gelin Hamamı, Castellan, 1812, C.V, kapak içi, (Yılmaz, 2011: 56)

Akyıldız (1998) eserinde Leyla Saz'ın Refia Sultan'ın gelinliğini şu şekilde tasvir ettiğinden bahsetmektedir:

“Gelinin elbisesi koyu mavi üzerine sırma inci ve pırlanta çiçeklerle işlenmiş, kenarı sırmalı, incili, dantelli, belden iliklenir üç etekli idi. Geniş yakadan ve kollardan görünen ipek tül gömleğinin yakası, yenleri ince dantelliydi. Ellerinde beyaz eldiven vardı. Ayakkabıları entarisinin renginde uzunca bottu. Duvağı entarisiyle aynı renkte ince bürümcük üzerine, entarisi gibi işlenmişti. Gelinin üzerinde mücevher olarak Sultan Abdülmecid'in yaptırmış olduğu yüksek taç, gerdanlık, göğüslük, küpe ve

bilezik bulunmaktaydı. Gelin telleri altın yıldızlıydı. Sorguç yerine ise, gayet ince beyaz tül takılmıştı”.

2.3.6. Ölüm

Padişah vefat ettiği esnada üzerinde bulunan kıyafetleri ile teneşire yatırılır, daha sonra üzerindeki giysilerin kolları kesilerek çıkartılırdı. Bugün sarayda Fatih'in vefat ettiği esnada üzerinden çıkartılan kürkü, Sultan Abdülaziz'in kanlı kıyafetleri gibi binlerce padişah giysisi saklanmaktadır (Ortaylı, 2007: 90).

Resim15. II.Beyazid'in Cenazesi, Selimname (1525) (TSMK H. 1597-1598, y.62a)

“Genellikle, ölünün çoğu giysisi bohçalanır ve etiketlenerek depolanmaya hazırlanırdı. Ölen sultanların bazı kıyafetleri saklanarak, türbesine konulurdu. Avrupalı bir gezgin Mouradjead’Ohsson, XVIII. yüzyılda padişahların, seleflerinin cenazelerinde ve kendi cülus törenlerinde giydikleri bütün giysilerin atlas ya da sofadan yapıldığını; siyah, mor ve koyu mavi renkli sade giysileri cenazelerde giydiklerini, sefeli için üç gün süren resmi yas süresince, siyah ya da kahverengi giysi giydiklerini ve başlıklarının sağ tarafına bir boy siyah tülbent sardıklarını yazılarında belirtmiştir” (Atasoy, Denny vd., 2001: 22).

Padişahın ölümüyle birlikte devlet erkânı ve halk yasa girerlerdi. Özellikle devlet erkânını yastan çıkarmak için çeşitli hediyeler takdim edilirdi. Bu hediyeler arasında beyaz renkli elbiselerin bulunması yastan çıkışta beyaz rengin tercih edildiğini göstermektedir (Tezcan, 2006).

2.4. Padişah Giysileri

Osmanlı merkezi hükümetinin ve devletin başında padişah ve saray yer alır. Devletin reisinin ikametgâhı ve görev yeri olarak saray, Osmanlı İmparatorluğu’nun da idare merkezidir (Ortaylı, 2007: 19).

Osmanlı Sarayı içinde sıkı bir giyim hiyerarşisi olduğu, hiç kimsenin hiçbir zaman kendisinden üstün bir başkasıyla aynı kalitede giysi ve başlık giyinmediği ve bu kuralın titizlikle uygulandığı bilinmektedir. Padişah halkın katıldığı büyük resmi törenlerde altın ve gümüş ile dokunmuş ve kumaşı rahatsız edecek derecede sert olan seraser, daha az resmi durumlarda ve sarayda kemha veya kadife giyerdi (Bilgi, 2007: 79).

Döneme ait minyatürler incelendiğinde hükümdar giysilerinin çeşitlilik gösterdiği görülmektedir. Bu minyatürlerden Sinan Bey veya Ahmed Şiblizâde’nin 1480 yıllarında yapmış olduğu gül koklayan Fatih Sultan Mehmed minyatürü erken Osmanlı dönemine ait bir minyatürdür. Bu minyatürde Fatih başına horasani başlık giymiştir. En üstü kısa kollu, önü açık, omuzları, yakası ve ön kenarları (ortası) kürk kaplı, mavi bir kaftan; bunun içine yine önü açık, soldan sağa doğru kapanan, ön

kenarları, yakası ve kol ağızları turuncu pervazlarla çevrenmiş, hardal renkli uzun kollu bir entari giymiştir. Beline beyaz ince bir kuşak bağlamıştır. Bir elinde gül diğer elinde ise hükümdarlık sembolü olan beyaz bir mendil tutmaktadır (Akkaya, 2007: 21).

Resim 16. Gül Koklayan Fatih Tablosu (<http://haberguncel.blogspot.com>)

Padişahların aksesuar olarak ellerinde tuttıkları romantik bir gelenek halini alan mendiller, devrin tüm motif özelliklerine vâkıf olarak devletin ihtişamının tasviridirler. Mendillerin, önemli olayların anısına bastırılanları da vardır, hediye edilmek üzere yapılanları da. Saray tarafından ramazanlarda içine şeker konulup halka dağıtılan dört bir tarafı ayetlerle işli mendiller de kaynaklarda yer almaktadır. Saraya gelen önemli yabancı misafirlere de tören mendilleri hediye edilir. Bu mendillerin 16. yüzyıla ait örnekleri Topkapı Sarayı'nda mevcuttur (Yılmaz, 1999: 1).

“Padişahlar seleflerinin cenazelerinde, kendi cülus törenlerinde ve saltanat kılıcı kuşanma törenlerinde kendi kişisel varlıklarını ve dini konumlarının ciddiyetini vurgulamak için gösteriştan uzak kumaşlardan yapılmış sade kıyafetler tercih ederken, Cuma selamlığı gibi halka göründükleri törenlerde görkemlerini güçlerini ve

sağlıklarının yerinde olduğunu gösteren gösterişli kumaşlardan kıyafetler giyerlerdi. Böylelikle, politik güç öncelikle görsel olarak gösterilir ve anlaşılırdı” (Bilgi, 2007: 80).

Hil’at; bir kaftan türü olmakla birlikte, genellikle hediye etmek maksadıyla kullanıldığından kaftandan farklı bir işlevselliğe sahiptir. Saray doğumlarında, tebrik için gelen devlet ricaline padişah tarafından kürk ve hil’at hediye edildiği bilinmektedir. Ayrıca cülus töreni, evlilik ve sünnet düğünlerinde ve cenaze merasimlerinde yası sona erdirip insanları sevindirmek için hil’at hediye edildiği belirtilmektedir (Tezcan,2006).

Kaftanlar; içe ve dışa giyilmek üzere iki tür dokunmuştur, dışa giyilenler merasim kaftanlarıdır. Bunlar altın telli çatma veya seraserden yapılmıştır. Bunlar da diğer kaftan biçimlerinden olup; sadece kol üzerinden omuzdan aşağıya kaftan boyu kadar yen denilen ikinci bir kol bulunmaktadır.Yenin görünüşü görkemli yapmak ve Osmanlı İmparatorluğu merasim usulüne göre bayramlarda ve cüluslarda öpülmek gibi tarihî bir görevi vardı (forumgerçek.com).

Resim17. Kaftan, Topkapı Sarayı Müzesi-13 / 529, II. Mustafa (1664 – 1703)
(Gürsu 1998)

Kaftanlarda astarlar da değerli kumaşlardan veya pahalı kürklerden yapılmaktadır. Kürk, kışlık üstlüklerin içine kaplanarak kullanılmış, 19. yüzyılda

tamamen kullanımı sona ermemiş, kürklü hırkalar entarilerin üzerine giyilerek kullanılmaya devam edilmiş (Görünür,2005:31).

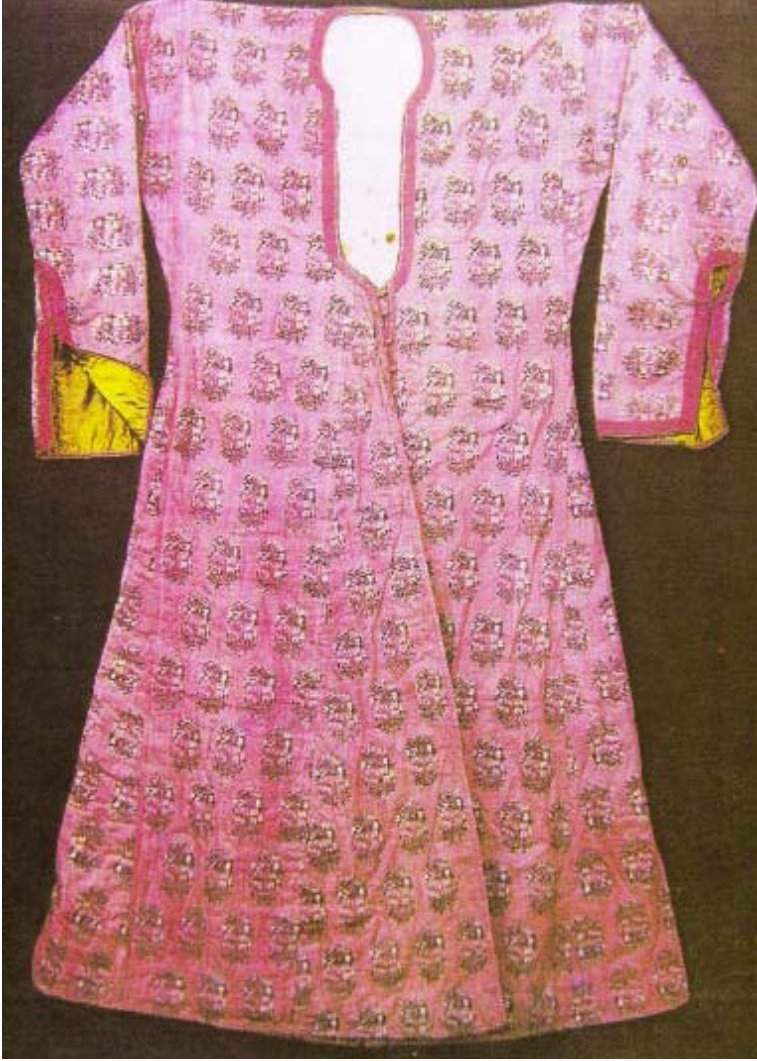
Kavuk; yukarı doğru daralan keçe dikey şeritlerinin içine pamuk doldurulup; eni fazla, uzunluğu az olan sarık ile etrafına birkaç parmak genişliğinde sargı yapılarak elde edilen şekli, rengi ve ismi sınıflara göre değişen bir başlık çeşididir. İlk defa Fatih Sultan Mehmed Han taç yerine Horasani denilen ve üzerine burma tülbent sarılan kavuk kullanmaya başladı. Eski Osmanlı şehzadelerinin ve diğer bazı devlet adamlarının mermerden yapılmış mezar taşlarındaki serpuşlar da aşağı yukarı buna benzemektedir (nedir.com).

Resim18. Kavuk T.S.M. 2/204 (İrepoğlu, 2000: 86 - 89)

Entari; “iç gömleğinin üstüne kaftanın ise altına giyilmektedir, iç gömleğine göre daha ağır, kaftana göre daha hafif ve sade bir giysidir, çoğunlukla hafif ipekli kumaşlardan yapılmıştır. Osmanlıların entari yapımında kullandığı değerli ipeklerin yanı sıra ipekle karışık pamuklu, keten veya yalnızca pamuklu kumaşların kullanıldığı görülür. Entari kumaşı genellikle yumuşak ve vücudu saran özelliklere sahiptir. Entariler kırık beyaz renkte “boğası”, “gaz”, “tülbent”, “mermerşahi” gibi astarlık bezlerle astarlanmaktadır” (Görünür, 2005: 31-32).

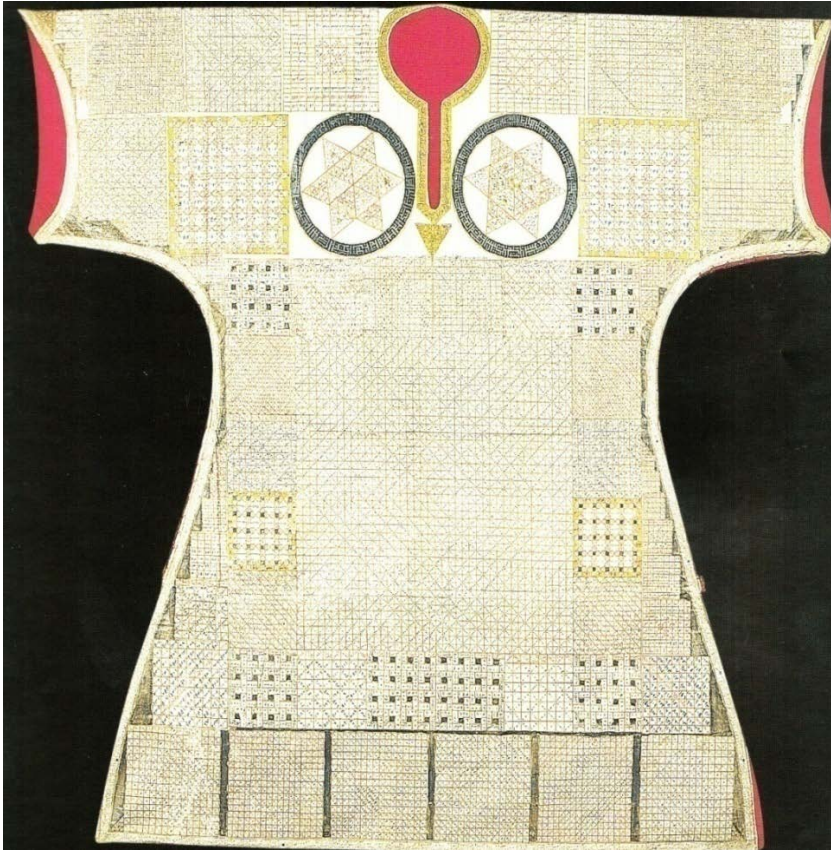
İç Elbisesi; Türklerin çok eski bir giyim tabiridir. Geneli ifade eder. İç entarisinin esas elemanları, gömlek ve dondan ibarettir. Ayrıca gece giyilen yatak kıyafetleri de iç entarisi tabiri içine girer (Akkaya, 2007: 22).

Resim 19. İç Elbisesi (Gürtuna, 1999: 179)

Gömlek; iç giyimin temel unsurlarından olan gömlek vücudun direkt üzerine giyilen bir giysidir. Gömlekte, terlemeyi önlemesi için genellikle pamuklu kumaşlar tercih edilmektedir. Yakasız olabildiği gibi sıfır yaka veya hâkim yaka da kullanılabilir.

“Topkapı Sarayı Müzesi, padişah elbiseleri koleksiyonunda 87 adet tılsımlı gömlek, bir takma yaka, beş takke, on yazılı örtüden oluşan yaklaşık yüz civarında bir koleksiyon bulunmaktadır. Bu gömleklerin kişiyi hastalıklara, türlü kötülöklere karşı koruduğuna, hastalara şifa verdiğine, giyeni savaşta muzaffer kıldığına inanılırdı. Tılsımlı gömlekler aherlenerek kâğıt özelliği kazandırılmış ince pamuklulardan dikilmiştir. Aherlenmiş zemin üzerindeki yazı, kullanılan şekiller ve dönemin bezeme motifleriyle daha çok kitap tezhibi sanatına benzemektedir. Ayrıca gömleklerin yüzey düzenlemesi bir Kur’an sayfasının düzeni, bezemesi, sayfa kenarının tığları itibariyle büyük benzerlik göstermektedir” (Tezcan,2011:9).

Resim 20. Tılsımlı Gömlek (Tezcan, 2011)

Şalvar; bel kısmı bir uçkur ile bağlı, paçaları dar ve ağ kısmı oldukça geniş olan bir giysidir.

Resim 21. Şalvar TSM 13/131 Nurhan Atasoy Arşivi

2.5. Hanedan Ailesi ve Giyim- Kuşam

“Osmanlıların kadın, erkek ve çocuk kıyafetlerinin arasında, ölçülerinden başka fark yoktur. Kıyafet iç giyimin üzerine giyilen şalvar, bürümcük gömlek, iç entarisi ve dış kaftanlardan oluşur. Mevsime göre ağır ipekli kumaştan dikilen kaftanların içine kürk kaplanır veya günlük kaftanlar pamukla kapitone edilirdi” (Tezcan, 2006: 225).

“İnsan tasvirlerinin dini yasaklar nedeniyle halk tarafından benimsenmemesi, padişahın da halkın tepkisini çekmek istememesi nedeniyle özellikle Osmanlının ilk dönemlerine ait resim ve portre örneklerine pek rastlanmamaktadır. Kaynaklarda rastlanılan sayıca az portreler ise Avrupalı imparatorların isteğiyle, yabancı ressam tarafından yapılmıştır” (Tezcan, 2006: 43).

Hanedanın aile içi ilişkileri kuruluştan bu yana araştırmalara konu olmuştur. Yapılan araştırmalara bakıldığında bilgi edinme kaynağı olarak aile fertlerinin birbirlerine yazdığı mektuplar dikkat çekmektedir.

“Hürrem’in Kanuni’ye yazdığı mektuplar arasında konusu ve yazışma dili bakımından en önemlisi hiç şüphesiz Cihangirin sağ omzundaki çıbanla ilgili olanıdır:

“Cihangir’in omzundan ötürü sorarsanız, Mamuloğlu’nun yakısından konu. Şimdi baş verdi, Allah’ın inayetiyle deşildi. Şimden sonra iyicedir, hayır duanızı eksik etmeyin. Paşaya selam ederiz. Dayeniz de iyi, hoş, ayağınıza yüz sürer.”

Topkapı Sarayı’nın padişah elbiseleri koleksiyonunda bir zıbın (TSM, env. No.13/1417) sol kolunun uzun sağ kolunun kısa olmasıyla dikkat çeker. İnce beyaz Tülbentten dikilmiş, kalın bir pamuk tabakasıyla kapitone edilmiş bu zıbın kışlıktır. Mektubun mart ayında yazıldığı dikkate alınır, zıbının o sıralarda sağ omzundan ameliyat olan Cihangir’in rahat giymesi için dikilmiş olduğu düşünülebilir” (Tezcan, 2006: 31).

Dönemin giysi özellikleri hakkında bilgi edinilecek bir diğer kaynak terzi defterleridir. Bu defterlerin en önemli özelliği saray kadınlarının terzilere olan, kumaş çeşitlerini, adlarını ve mühürlerini vermesi, dönemin kadın modasını, harem kadınlarının yaşantısını ve olaylarını yansıtmadır (İpek,2009: 64). Ayrıca saray hanımlarının terzilerine notlar yazarak da bağlantı kurdukları anlaşılmaktadır (Tezcan, 2006: 82).

1871 yılında Paşa mahallesinde oturan dikişçi Matmazel Kokona’ya ait terzi defteri, diktiği çeşitli entari-paltoları, kürk kaplığı, fistan, mintan ve elbiseleri kayıt altına alan bir defterdir. Bunlarla birlikte kumaş çeşitlerini, özelliklerini, lira-ı Osmanî ve meci diye olarak bedellerini miktarı ile teslimiyetleri ve imzalı şerhlerini içermektedir. Defterde tercih edilen giyimin entari ile takım palto veya hırka olduğu, elbisenin baş giyimi ile beraber dikildiği görülür. Elbiselik kumaşlar genellikle yünlü ve kürklü palto ile sipariş edildiğinden, kış mevsimi için dikildiklerini göstermektedir. Kadife kürk kabı siparişi de bu görüşü destekler. Entari paltodan oluşan takımların bir örneğini bugün Sadberk Hanım Müzesi’nde sergilenen paltosuyla takım bir gelinlikte görmek mümkündür (İpek, 2009: 65-68).

Resim 22. Sadberk Hanım Müzesi'nde Sergilenen Bir Gelinlik (İpek, 2009: 68).

Saraylı kadınlar başlarına, kısa basık fesler, altı dar üstü geniş ya da tam tersi özellikte hotozlar takarlardı. Saraylı kadınların statüleri bu başlıklara taktıkları mücevherlerle belirlenirdi. Şehzadelerin ise günümüze ulaşan baş giyimleri ise atlas ve kemhadan dikilmiş basık küçük takkelerdir. Atlas takkelerin içi astarlı, tepeleri dilimli ve çok ince işçilikle dikilmişlerdir (Tezcan, 2006: 225-229).

1850- 1870 arasında yaşanan batılı yaşam tarzına geçiş sürecini hızlandıran olay ise Abdülaziz'in daveti ile İstanbul'a gelen Fransız Kraliçesi Eugenie'nin çok beğeni toplayan giysileridir. Saray kadınları artık İstanbul'da temin ettikleri Paris modellerine göre giyinmektedir (Tezcan, 1998: 82 -87).

Sultanlar ve padişah kadınları, bu dönemde Avrupa, özellikle de Paris modasının etkisinde kalarak büyük bir lüks yarışı içine girmişlerdi. Söz konusu moda ve tüketim olanağı, Galata ve Beyoğlu'nda yerleşmiş olan yerli ve yabancı gayri Müslim tüccarlar tarafından ayaklarına kadar getirilmekteydi. Bu tüccarlar Avrupa'dan bilhassa Paris'ten getirtmiş oldukları giyim kuşam ile mefruşat ve lüks tüketim mallarını saray

hanımlarının ilgilerine ve hizmetlerine takdim etmekteydiler. Sultanlar ve diğer harem kadınları bazen de Avrupa'dan özel siparişle mal getirtmekteydiler (Akyıldız,1998: 4).

Madam Montegü, II. Mustafa'nın zevcesi eski Hafsa Sultan'ın elbise ve mücevheratından bahsederken "Sultan'ın yalnız üzerindeki şeylerin yüzbin İngiliz lirası değerinde olup, Avrupa'da bu ziynetlerin yarısı kıymetinde ziynete malik bir kraliçe bulunmadığını ve İngiliz Kraliçesinin mücevheratı gayet zarif ise de Hafsa Sultan'ın elbise ve mücevheratının yanında bayağı kaldığını beyan etmektedir (Uzunçarşılı, 1984: 153).

1860 ve sonraki yıllarda Abdülmecid'in kızları Fatma, Refia ve Dürrüşehvar Sultanlara ait çok sayıda fotoğraf ve kendisi de bir ressam olan son halife Abdülmecid Efendi tarafından resmedilen portrelere rastlanmaktadır. Fatma ve Refia Sultanların fotoğraflarda giydikleri elbiselere bakıldığında o dönemdeki batı etkisi oldukça net anlaşılmaktadır.

Resim 24. Refia Sultan (www.dunyabulteni.net)

"Refia Sultan ihtiyacı olan kumaşları Beyoğlu'nda Marie d. Allaimbi'ye ait olan A. La Ville de Paris isimli mağazadan temin etmekteydi. Bu dükkânda aynı zamanda

hem eski elbiselerin tamiri yapılmakta, hem de kendisi, eşi ve saray halkı ve kalfaları için yeni elbiseler diktirilmekteydi. Kumaş ve giyimle ilgili önemli ölçüde alışveriş yaptığı diğer büyük mağazalar ise Ortaköy’de dikişçi Madam Varvariço, Galata’da terzi Rosenthal, Beyoğlu’nda kadın terzi Mir et Cottureau ile yine Beyoğlu’nda 399 numarada bulunan Paris ve Londra’nın konfeksiyon ve fantezi eşyalarının satıldığı Albert Kun mağazasıydı. Buradan elbise, fanila, çorap, boyunbağı, Edhem paşa için ropdöşambr, mendil, gömlek vb. satın alınıyordu” (Akyıldız, 1998: 56).

Resim 25. Sultan Abdülaziz'in Kızı Saliha Sultan 11 Yaşında (1861-1876)
Abdullah Biraderler, 1873.(<http://riowang.blogspot.com>)

Abdülaziz'in kızı Saliha Sultan'ın 11 yaşındayken çekilen bu fotoğrafında yaşına göre oldukça ağır bir süslenme özelliği göze çarpmaktadır. Küpeleriyle takım olduğu düşünülen yaka broşu ve kemer tokasını önden tek sıra düğmeli krem renkli bir elbise tamamlar. Saliha Sultanın farklı portrelerinde de mücevherlerin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.

“Ne kadar küçük olurlarsa olsunlar şehzadelerin başına püsküllü kavuk, sırtına seraser ve kemha kumaşından entari veya kaftan, altına şalvar ve ayağına sarı yemeni giydirilerek ona şehzade kimliği kazandırılmıştır. Hanım sultanlara (kız çocuk) ise gösterişli kumaşlardan hazırlanmış taşıyamayacağı kadar ağır giysiler giydirilmiştir”(Sakaoğlu,1994: 57).

1853 yılı sonunda İstanbul'a gelip dokuz ay kalan İngiliz gezgini Miss Julia Pardoe Sultan II. Mahmut'un kızı Mihrimah Sultan'ın düğününe katılmıştır. Bu düğünde rastladığı iki kız çocuğunun kıyafetinden bahseder. Çocuklardan birinin üstünde içi hermin kürk kaplı, sırma dantelli, eflatun kadifeden bir ceket olduğunu içindeki açık pembe renkli muslin entarinin keşmiri şalla belinden sıkıldığını söyler. Altında ise yeşil basmadan bol şalvarının, ancak parmak uçlarını örten mavi terliklerinin üzerine bol kıvrımlarla düştüğünü anlatır. İkinci çocuğun da içi samur kaplı kırmızı yünlü kumaştan bir ceketle içine giyilen sarı renkli bir entari, mavi şalvarı ve bürümcük gömleği olan kıyafetinden bahseder. Ancak bu elbiseleri çok abartılı bulur. İki yaşındaki bir kız çocuğu ile yirmi yaşındaki bir kadının giyimi ve hatta mücevherlerinin bile aynı olduğunu, aynı moda uyduklarını ifade eder (Tezcan, 2006: 236).

Resim 26. Dürrüşehvar Sultanın Portresi. Sebah & Joaillier'nin Fotoğrafı,1920

Dürrüşehvar Sultan'ın Sebah&Joailer stüdyosu tarafından çekilmiş çeşitli pozlarda fotoğrafları bulunmaktadır. Fotoğraflardan birisi oval bir çerçeve içindedir, Çerçevesi de devrinin karakteristiğini yansıtır. Alçı kabartma üzerine altın yaldızlı çerçevenin üst kısmının ortasında, hanedana yakışır bir kabartma taç, altında uçuşan bir kurdeleyle zenginleşmiştir. 1920 yıllarında çekilmiş fotoğrafta aynı tarihli bir ithaf yazısı bulunur. Güzel hanım sultan dörtte üç profildendir, uzun saçları yandan serbest bırakılmıştır ve masum küçük bir kız görüntüsündedir (Tezcan,2006:53).

Resim 27. Dürrüşehvar Sultan (www.zaman.com.tr)

1914 doğumlu Dürrüşehvar Sultan 3-4 yaşlarında iken çekildiği tahmin edilen bir fotoğrafta beyaz renkli bahriyeli bir elbise ile görülmektedir.

Abdülhamid'in şehzadelerinden Ahmet Nurettin Efendi (1901-1944)'ye ait olan bir fotoğraf önemli bir belgedir. Üzerinde beyaz bir bahriye elbisesiyle 1 yaşlarında görülen çocuğun sünnet kıyafeti Topkapı sarayı koleksiyonunda bulunmaktadır. (Tezcan, 2006: 62).

Dürrüşehvar Sultan ve Şehzade Ahmet Nurettin Efendi'nin doğum tarihleri birbirine yakındır. (1901-1914) Fotoğraflardan yola çıkılarak 20. yy başlarında, yani 1900'lü yılların ilk çeyreğindeki çocuk giysilerinde, bahriyeli olarak adlandırılan giysi modelinin revaçta olduğu sonucuna varılabilir.

Erkek çocukların pantolon yelek ve ceketten oluşan sivil kıyafetlerini padişah babalarının terzileri dikmektedir. 19.yy sonu ve 20 yy başında padişahlar hem kendileri

hem de hem şehzadeleri için askeri üniformaları uygun görmüşlerdir (Tezcan, 2006: 238). Şehzade Ahmet Nurettin Efendi, 12 yaş civarındaki bir fotoğrafında başında fesi, uzun redingotu içinde görülür (Tezcan, 2006: 62).

Kaynaklarda 19. yüzyılda Pera’da saray terzisi olarak faaliyet gösteren M. Palma – D. Lena – P. Parma terzi atölyesine dair bilgilere de rastlanmaktadır.

Atölyeye ait iki adet terzi defteri ile birlikte firmanın saray için diktiği giysiler, atölye malzemeleri, faturalar, fotoğraflar ve ilânlar yer almıştır. Atölyenin diktiği kıyafetlerde yer alan etiketlerden anlaşılacağı üzere atölye, Sultan II. Abdülhamid’in yaşadığı Yıldız Sarayı için çalışmıştır. Mevcut kayıt defterlerindeki siparişlerden atölyenin sadece giysi değil, aynı zamanda Saray tedarikçisi olarak da görev yaptığı anlaşılmaktadır. Parma atölyesinin saray ve zengin müşterileri için diktiği pantolon, ceket, yelek, pardösü gibi sivil giysiler son dönem Avrupa erkek modasını yansıtır. Parma atölyesinin diktiği, son sadrazam Tevfik Paşa’ya ait üniformalar, padişahların geleneksel olarak göreve atama sırasında yüksek devlet memurlarına vermeleri adet olan hil’atın yerini üniformanın aldığını göstermektedir. Parma atölyesine ait terzi defterleri, Osmanlı Devleti’nin son yıllarındaki sosyal yaşantıya ışık tutması, bu dönemin İstanbullu elit beylerin modasını aksettirmesi bakımından son derece önemlidir (Sadberk Hanım Müzesi.org).

Resim 29. M. Palma – D. Lena – P. Parma Terzi Atölyesine Ait Giysiler (Sadberk Hanım Müzesi.org)

Osmanlı Devleti'nde giyim, ihtişamı yansıtmaya aracı olarak kullanılmış, bu sebeple de oldukça ihtimam gösterilmiştir. Saray dokuma atölyeleri, saray nakkaşaneleri ve saray terziliği sistemleri de gösterilen bu ihtimamın somut delilleridir. Özellikle milli törenlerde ve yabancı devlet temsilcilerinin karşılanmasında çok özel kumaşlardan, özenle dikilmiş giysilerin tercih edildiği görülmektedir.

Saray kıyafet koleksiyonuna bakıldığında sayıları 1550 yi bulan giyim kuşam içinde, 100 civarında çocuk giysisinin var olduğu görülür. Bunlara zıbınlar, donlar, çocuk bezleri, iç entarileri dış kaftanları, şalvarları, baş giyimleri ve pabuçları da dâhildir. Son devreye ait kıyafetler çok azdır, bunlar da satın alma yoluyla koleksiyona katılmıştır (Tezcan, 2006: 225).

Topkapı Sarayı, İstanbul'da Osmanlı yönetim bölgesinin merkezinde yer alır. Fatih Sultan Mehmet Han, İstanbul'un fethi ile Doğu Roma İmparatorluğu'na son verir. Fetihden sonra bugünkü Beyazıt'ta İstanbul Üniversitesinin bulunduğu yerde bir saray yaptırır. Bu sarayın hududunun bir hayli geniş olduğu ve Süleymaniye Camiinin yerinin de bu sahada bulunduğu malumdur. Bu ilk yapılan saray “eski saray”, Topkapı Sarayı da “yeni saray” olarak anılmıştır (Ortaylı, 2007: 20).

Saray kıyafet koleksiyonu, bugün Topkapı Sarayı Müzesi padişah elbiseleri kumaş deposu bölümünde, üç katlı olan ve eski Fatih devri mutfaklar müstemilâtından kiler ve yağhane denilen binada ısı ve rutubet derecesi ayarlanmış, yangına karşı karbon monoksit gazı ile korunan bir depoda bulunmaktadır.

2.6. Kumaş ve Dokuma

Orta Asya dokumaları çoğu zaman ana renklerle boyanmış kumaş parçalarının, applike olarak dikilmesiyle oluşmuştur. Bu dokumalarda hayvan mücadelelerinin motif olarak işlenmiş olabileceği tahmin edilmektedir. Ele geçen keçelerde benzer applike figürler, yün ipliğiyle dokunmuş parçalarla yapılmıştır. Genel olarak siyah, kırmızı ve sarı renkler hâkimdir. Selçuklu kumaşlarında ise desen olarak çoğu zaman hayvan figürleri, çift başlı kartal, ejder, rumiler ve kıvrık dallar; renk olarak da kırmızı, açık kırmızı kahve, ten rengi ve altın sırmanın daha çok tercih edildiği görülür. Selçukluların bu

köklü kumaş sanatı hiç şüphesiz Osmanlı kumaş sanatının da temelini oluşturmuştur (Salman,1998:141-145).

“Osmanlılar kumaşa, kıymetli mücevherler kadar değer veriyor; hükümdarlara, devlet adamlarına, sanatkâr ve elçilere armağan ediyorlardı. Yazışmalarda en değerli ödüller arasında kumaşlar yer alıyordu. Bu devrede sarayda, yalnız saray mensupları için kumaş dokuyan ve başka iş görmeyen tezgâhlar kurulmuştu” (Esiner, 1980: 292).

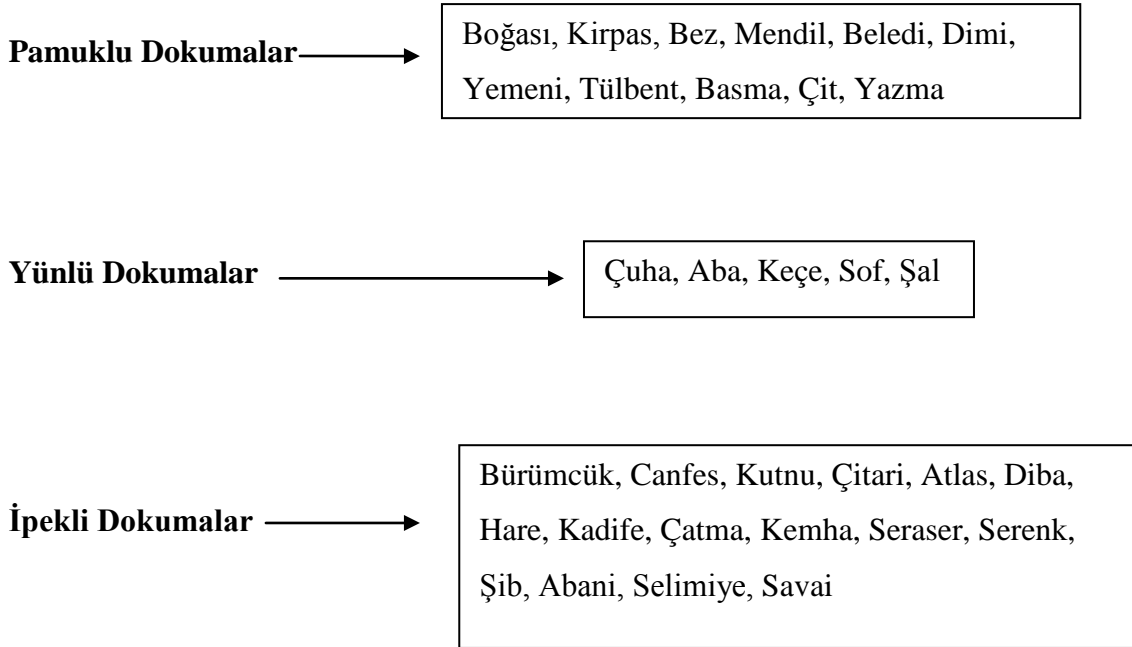
“Osmanlı döneminde, halkın giyim ve yaşam tarzından tamamen farklı konumda olan padişah, hanedan ve saray mensuplarının giyimleri için özel olarak dokutulan kumaşlara “saray kumaşları” denmiştir. Saraya ait kumaşlar gerek süslemeleri, gerekse kullanılan malzemenin zenginliği bakımından diğerlerinden üstün olmuştur. Padişah ile tüm saraylı giyimlerinin belli kurallara bağlı kalması nedeniyle, özellikle padişahın günlük kıyafetlerinde, tören elbiselerinde kumaş cinsine ve desenlerine büyük önem verilmesi, dokumacılığın ve saray tezgâhlarının gelişmesinde önemli rol oynamıştır. İmparatorluk büyüdükçe de üretim çeşitlenmiş ve zenginleşmiştir” (Sevüktekin Apak ve diğerleri, 1997:16).

“1587 tarihinden itibaren Bursa’da koza üretimine başlanmış ve kozacılık teşvik edilmiştir. 16.yy’da Bursa’dan sonra ikinci ipek dokuma merkezi olan İstanbul’da da saray atölyelerinin olduğu ve üretim yapıldığı bilinmektedir. Bu iki merkez dışında Amasya, Tokat, Sakız, Bilecik, Alaşehir ve Aydos’ta da ipek dokunduğu bilinmektedir” (Bilgi, 2007: 77).

“İpek dokumacılığı, Osmanlıların Hirfet adını verdikleri lonca sistemi içinde yapılırdı. İpekli dokumada kullanılan altın ve gümüş tel devlet simkeşhanelerinde çekilir, kumaşların damgalanarak satışa çıkarılmasına izin verilirdi” (Bilgi, 2007: 78).

Saray kadınlarının giysilerinde kullanılan kumaşlar halk kadınlarının kumaşlarından farklıdır. Saray kumaşları, saray için özel atölyelerde dokunmaktadır. Bu kumaşların çözüğü ve atkı iplikleri altın ya da gümüş alışımlı tellerle oluşturulur, daha sonra kumaşların üzerine sırma işlemler yapılırdı. Halk kadınının elbiselerindeki kumaşlar ise pamuklu dokumalardan yapılmıştır. Halk kadınının elbiselerinde saray kumaşlarını kullanmaları yasaktır (Türüt, 2011:188).

Tezcan (1993) kumaş tasnifini, kumaşların elde edildikleri liflere göre yapmış ve kumaşları üç ana başlık altında toplayarak gruplandırmıştır.

2.7. İç Giyim

“Vücudun fiziksel sağlığını koruyan, ruhsal kaygı ve endişeleri gideren, dış giyime iyi bir görünüş kazandırmayı amaçlayan, vücuda istenilen görünümü sağlayacak form kazandıran ve doğrudan tene giyilen giysiler iç giyimleri oluşturmaktadır” (Çileroğlu, 2006: 19).

Pamuk, iç giyimi şöyle tanımlamıştır: “Dış giyimin içerisine giyilen, giysiyi terlemeden, vücudu sıcaktan, soğuktan ve dış etkenlerden koruyan, yerine göre dış giyimin düzgün form alması için kullanılan giysilere iç giyim denir” (2002: 27).

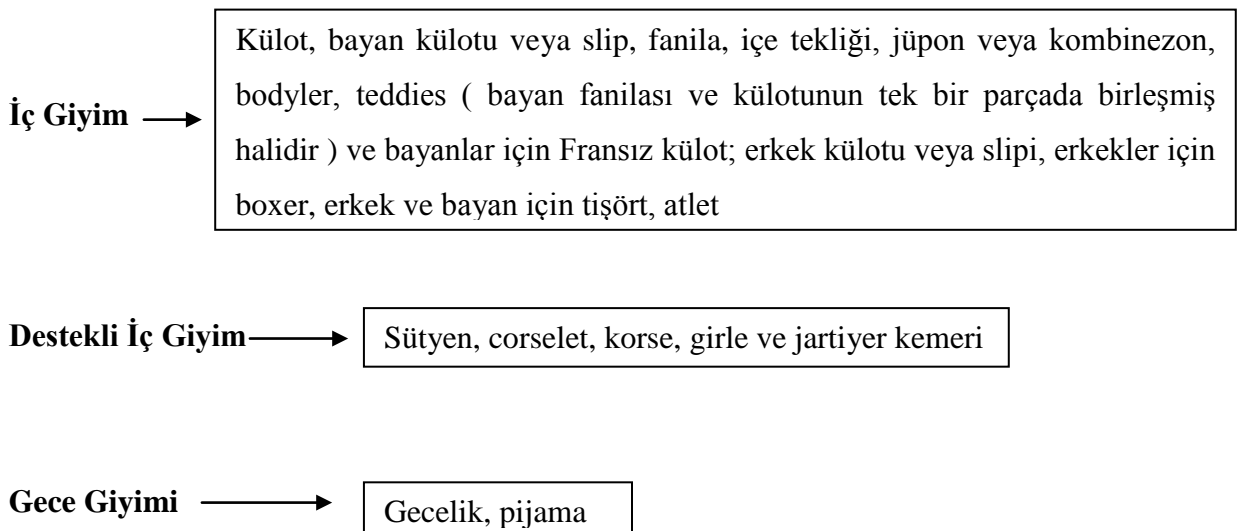
İlk iç giyimlik olarak nitelendirilen peştamallar, dini inançların bir gereği olarak veya ısınma amaçlı olarak kullanılmıştır. Kadınlarda ise, iç giyim bir estetik aracı olarak ayrı bir önem taşımaktadır. Eski Yunan’da, Roma’da ve Mısır’da peştamalların kullanıldığı bilinmektedir (Sarı, 2006: 3).

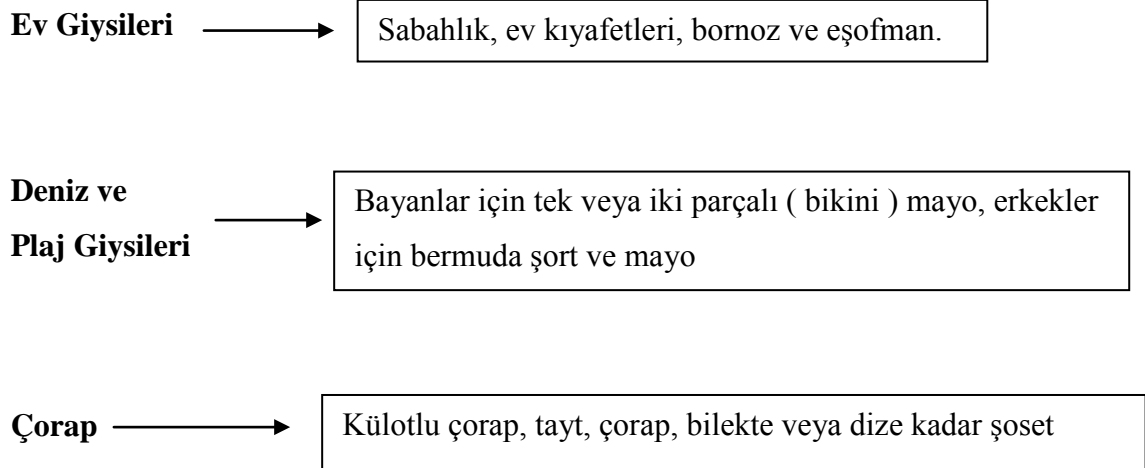
Antik çağlarda insanlar, yaprak yerine peştamal türü şeyleri ve vücutlarına doladıkları enli kumaşları kullanmışlardır. Yüzyıllar geçip orta çağa gelindiğinde yumuşak pamuklu kumaştan yapılmış torba şeklinde giysiler giymeye başlamışlar, içlerine girdikleri torbaların ellere, ayaklara ve bele kadar gelen kısımlarını iplerle vücutlarına bağlamışlardır. Üzerlerine bir şey giyilmeden dışarıda dolaşılabilen tek katman olan bu giysilerde dış ve iç giyim olarak ayırım yapılmadığı bilinmektedir. (Arslan,2008:594).

“İç giyimler de bütün giyim ürünleri gibi modanın etkisiyle şekillenmektedirler. İç giyimlerin seçiminde sağlık unsuru kadar estetik kaygılarda etkilidir. Sağlık yönünden dikkate alınacak en önemli hususlar; kullanılan tekstil yüzeyi ve diğer malzemelerin cilde zarar vermemesi, vücudun fonksiyonlarını yerine getirmesine engel olmaması, rahat hareket etmeyi sağlaması olarak ifade edilebilir. Estetik kaygıların giderilmesi için iç giyimler; vücudun şekillenmesini sağlayacak özellikte olmalı ve dış giyimi tamamlamalıdır” (Çileroğlu, 2006: 19).

İç giyim, her iki cinsiyet için kullanılmakta olsa da, vücut özellikleri ve estetik kaygıları daha ön planda olması nedeniyle kadınlarda kullanım alanı daha fazladır. Kadınların estetik anlayışı, moda olgusunun yaygınlaşması ve giyim sanayinin gelişmesi iç giyim ürünlerinin çeşitlenmesine neden olmaktadır (Vural, Koç, Koca, Pamuk,2006:342).

İç giyimler üretim sektörü açısından aşağıdaki şekilde sınıflandırılmaktadır:

(Aktaran: Bağcı, 2009:8) (Anonim, 2005, s. 47).

2.8. Halk Giyimi ve İç Giyim

Anadolu geleneksel giysi kültürü, bu bölgede yaşayan Türk boylarının ve halkının yüzyıllardan beri yaşattıkları önemli kültürel değerlerden biridir. Her yörenin, bölgenin, şehirlerin, hatta köylerin ve mahallelerin bile kendine özgü bir giyim kuşam özelliği bulunmaktadır. Bu özellikler, bir giyim zenginliği ve çeşitliliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Salman, 2007: 25).

Anadolu'da yöresel iç çamaşırı sarıkıvrak, patiska, Amerikan bezinden ve ipek dokuma kumaşlardan elbise biçiminde veya iki parçadan oluşan göynek ve don şeklinde yapılırdı. El dikişi ile dikilir, kol ve yaka çevresi sıçandışi, kötürüm zürafa oyası ile sınırlanırdı. Uçkurun uçları nakışlarla ve iğne oyaları ile süslenirdi (www.recowebstil.azbuz.com).

Geleneksel kadın iç giyimlerini, genellikle pamuklu kumaşlardan oluşan gömlekler, uçkur ile toplanan, boyları değişiklik gösterse de tümü bol kesimli olan don ve şalvarlar, göğüslerin muhafazasını sağlaması amaçlanan ve illere göre farklı isimler alabilen yelekler oluşturmaktadır (Çileroğlu, 2011: 158). Erkek iç giyiminin ise çoğunlukla gömlek ve iç donundan oluştuğu görülmektedir.

Günümüzde pamuklu dokumalardan yapılan hazır üretim tekniği ile üretilen (kollu kolsuz fanila ve çeşitli boylarda don) iç çamaşırları el dokuması kumaşlardan yapılan göynek ve donların yerini almıştır. Dikiş makinesinin bulunması ve yaygınlaşması çeşitli giyimlerin seri olarak üretilmesi, kullanım rahatlığı ve ucuz olması nedeni ile önceleri zengin ve şehir erkekleri sonraları kırsal kesimde yaşayan tüm insanlar bu tür iç çamaşırları tercih etmeye başlamışlardır (Arslan,2008:593).

Halk giyimi ile ilgili yapılan araştırmalarda karşılaşılan belli başlı iç giyim ürünleri aşağıda belirtilmiştir.

Gömlek; Geleneksel giyimde kullanılan gömlekler, el tezgahlarında dokunan bezlerden dikilirdi. Bu kumaşların eni 40-50 cm civarındadır. Pamuklu sarıkıvrak iplikler kullanılarak dokunan kumaşlardan ve ipek iplik kullanılarak dokunan bürümcük kumaşlardan yapılan göynekler de vardır. Bunlar genelde zengin veya şehirde yaşayan erkekler tarafından kullanılmıştır (Arslan,2008:594).

Türk giyim tarzının her döneminde iç giyimde gömleğin önemi büyüktür. 10 ve 13. Yüzyıllarda Alaaddin Keykubat zamanında kadınlar, çene altına kadar çıkan mavi entarilerin altına geniş yakalı gömlekler giymişlerdir (Çağdaş ve Özkan,2008:448). Gömlek, Konya yöresinde iç fanne olarak da adlandırılmaktadır (Ceranoğlu,2010:287).

İçlik; kenefi denilen Çorum dokumasından bir gömlektir. Kumaşla astar arasına pamuk konarak kapitone dikildiğinden pamuklu içlik de denilmektedir.

Sıktırma; kolsuz yelek korsesi olarak tanımlanmaktadır. Bedeni sıkıca sarması için kalın ve dayanıklı kumaş ve yine dayanıklı astar ile tela işler gibi işlenerek dikildiği önünün sık kopçalarla kapatıldığı aktarılmaktadır.

Deldek; gömlek üzerine giyilen, yün ile kapitone dikilen ve astarlanan bir tür yelectedir.

İç Etek; iç donun üzerine giyildiği, hassadan veya kalın kumaşlardan dikilmiş olduğu ya da yünden örüldüğü, boyunun ayak bileklerine kadar uzandığı etek kısımlarının fistolu olduğu aktarılmaktadır.

Göğüslük; giysi tek parça şeklinde ve sadece göğüs kısmını kapatacak boydadır. Boyunda ve etek ucundaki kordon bağcıklar yardımıyla arka bedene bağlanmaktadır. Boyun ve etek uçlarına hem süsleme amaçlı hem de göğüsleri sarabilecek derinliğin elde edilmesine yönelik olarak pili ve büzgüler kullanılmıştır.

Yelek; sütyen yerine kullanılan yelekler yuvarlak veya V yakalı, önü sık düğmeli, göğüs altına kadar inen boyda yapılmışlardır. Astarlı dikilen yelekler canfes kumaştan yapıldıklarım gibi patiska ve bürümcük adı verilen kumaşlardan da yapılmışlardır.

Delme; önü açık olan gömleği kapatmak amacıyla giyilen önden düğmeli pazen veya patiskadan yapılan yelettir.

Göğüs Tülü ve Dagalı; gömlek üzerine entarilerin altına giyilen 1 cm eninde dik yakalı ipek tülde yapılan yelettir.

Potur; geniş kesimli ve ağında kuş parçası bulunmaktadır. Pamuklu ve ipekli kumaşlar tercih edilmekte ve pamuklu açık renkli kumaş ile astarlanmaktadır. Belinde uçkur bulunmaktadır. Paçaları düz ve uçkurlu olabilmektedir (Çileroğlu,2011:159-164).

İç Don; vücudu belden aşağı topuklara kadar örten ve bacaklar için iki paçası bulunan ve ten üstüne giyilen iç çamaşırına “iç don” , “tuman” da denilir (Koçu,1967:93).

Erkek iç donları kişilerin bulunduğu konum ve ekonomik durumlarına göre değişiklik göstermektedir. Maddi durumu iyi olanlar hassa veya çifte hassadan, diğerleri beyaz kaput bezinden; bol ağılı, bilek boyu topuk hizasında, dıştan düğmeli, ucu büzmeli manşetli iç donu giymişlerdir. Beli uçkurlu olan iç donun uçkuru, yine kaput bezinden dikilerek uçkurları diken kişinin zevkine göre işlenmiştir (www.ekitap.kulturturizm.com).

Tikolta; askılı, üst kısmı düz bel hattına kadar bedene oturmuş ve yan dikişten 8 cm içeriye kadar bel hattında düz kesik oluşturulmuştur. Bu kesik yanlardan büzgü yapılarak etek ucunu genişletmeye yardımcı olmaktadır (Çağdaş ve Özkan,2008:453).

Çakşır; Şalvarın; kısa, geniş paçaları diz kapağında büzülmüş olanlarına çakşır denir (Berk,2006:176).

2.9.İlgili Araştırmalar

Yapılan araştırma neticesinde konuyla ilgili olan ve araştırmada yararlanılan bilimsel çalışmaların bazılarını tarih sırasına göre aşağıda özetle yer verilmiştir.

CERANOĞLU (2010) “Konya Merkez Geleneksel Kadın İç Giyimlerinin Giyim Sanat Dalı Açısından İncelenmesi” adlı araştırmada Konya geleneksel kadın iç giyim kuşam geleneği; malzemesi, biçimi ve bezemesiyle ele alınmıştır. Araştırmada kaybolmaya yüz tutmuş kültür değerlerinin araştırılması, günümüze ulaşabilen örneklerinin tespit ve muhafaza edilmesi, geleneksel iç giyimlerin gün ışığına çıkarılması, sistemli olarak incelenmesi ve belgelenmesi, günümüz ve gelecek kuşaklara tanıtılması hedeflenmektedir.

ÇELİK (2010) “Ayaş Kültür Evi Halk Giysilerinin Envanterlerinin Hazırlanması” adlı araştırmada, Ayaş Kültür Evi’nde bulunan ve henüz envanter kaydı yapılmamış 204 adet kadın ve erkek giysileri incelenmiş, her bir giysi kumaş, süsleme ve dikiş teknikleri açısından incelenmiştir. Ayrıca envanter çalışmalarının yaygınlaştırılması ve daha sistemli hale getirilmesi önerilmiştir.

AKKAYA (2007) “İstanbul Topkapı Sarayında Bulunan Kaftan Kumaşlarındaki Motif, Desen ve Kompozisyon Özellikleri” adlı araştırmada, İstanbul Topkapı Sarayı’nda bulunan 50 adet kaftan kumaşlarındaki motif, desen ve kompozisyon özellikleri değerlendirilmiştir. Kaftanların hangi padişahlara ait olduğu, dönemleri, motif özellikleri, kaftan kumaşlarında kullanılan renkler, kaftanlarda kullanılan kumaşlar, astarlar ve bunların yüzyıllara göre dağılımları verilmiştir.

ÇİLEROĞLU (2006) “ İç Giyim Üretimine Yönelik 18- 50 Yaşlar Arası Kadın Beden Ölçüleri Standardizasyonu ” konulu araştırmada standart Türk kadını vücut ölçülerini oluşturmak amacıyla yedi bölgeden toplam 1200 kadın üzerinden 25 boyutta ölçüler alınarak istatistiksel değerlendirilmiştir. Bu istatistiksel değerlendirmelerin beden ve kap ölçülerine göre sınıflandırmaları yapılmıştır.

YAVUZ (2006) “Osmanlı İmparatorluğu XVI.-XIX. Yüzyıllar Arasındaki Sultan Giysileri Üzerine Bir Araştırma” konulu araştırmada Osmanlı İmparatorluğu 16-19.yy.lar arasındaki sultan giysileri incelenmiş, giysilere ilişkin fotoğraflar ve giysi biçimleri sunulmuştur. Dönemin tarihi zenginliklerinden esinlenerek oluşturulan özgün tasarımlar aşamalarına göre hazırlanarak, şekil, biçki, desen ve bağlantılı işlemlere yer verilmiş, ayrıca giyimın çeşitli dallarında yarar sağlayacağı düşüncesiyle bazı öneriler geliştirilmiştir.

GÖRÜNÜR (2005) “On Dokuzuncu Yüzyılda Osmanlı Entarisi ve Sadberk Hanım Müzesi Entari Koleksiyonu” konulu araştırmada Sadberk Hanım Müzesi Koleksiyonunda yer alan 115 entari incelenmiş, 19. yüzyılda kullanılmış entari çeşitleri değerlendirilmiştir. Entarilerin 19. yüzyıl boyunca kullanılmış farklı örnekleri kesim detayları ile ele alınmış, geldikleri yerler tespit edilmiştir.

KOÇ (1997) “Osmanlı İmparatorluk Dönemi Türk Çocuk Giysileri Üzerine Bir Araştırma” konulu araştırmada Osmanlı İmparatorluk Dönemine ait olduğu belirlenen, ülkemizin çeşitli müze ve koleksiyonlarındaki 86 parça çocuk giysisi örneği araştırma kapsamına alınmıştır. Giysilerin fotoğrafları, teknik çizimleri, kalıp çizimleri, kumaş, renk, model, ölçü, dikiş, dikim ve süsleme özellikleri hakkında bilgi verilmiştir.

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, verilerin toplanması ve analizine ilişkin bilgiler verilecektir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, tarama modelinin kullanıldığı tarihsel ve betimsel bir araştırmadır. Araştırmada, İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan iç giyim örnekleri incelenmiştir. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan iç giyim örnekleri, giysi inceleme formu kullanılarak kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özellikleri açısından incelenmiştir.

3.2. Evren ve Örneklem

Topkapı Sarayı Müzesi oldukça geniş bir giysi koleksiyonuna sahiptir. Fakat bu geniş koleksiyon içinde iç giyim olarak değerlendirilecek az sayıda giysi mevcuttur. Giysilerin bazıları ise ciddi şekilde yıpranmış durumda olduklarından incelenmelerine izin verilmemiştir.

Araştırmanın evrenini İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan iç giyim örnekleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise ulaşılan iç giyim ürünleri içinde incelenmesine izin verilen 22 adet giysiden oluşmaktadır.

3.3. Veri Toplama Tekniği

İstanbul Topkapı Sarayı Müzesindeki iç giyim örneklerinin kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özelliklerini incelemek amacıyla, konuyla ilgili Ankara ve İstanbul'da bulunan çeşitli kütüphanelerde (Gazi Üniversitesi, Merkez Kütüphane, Ankara İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, İSAM Kütüphanesi) yazılı literatür çalışması yapılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan iç giyim ürünlerini sağlıklı veri toplayabilmek için araştırmacı tarafından giysi inceleme formları geliştirilmiştir. Bu aşamada Koç ve Pamuk tarafından geliştirilen “Giyim-Kuşam Ürünlerinin Derlenmesinde Kullanılacak Giysi İnceleme Formu” ndan faydalanılarak ölçme aracı hazırlanmıştır (Bkz. Ek 1).

Elde edilen form, Ankara Etnografya Müzesi halk giyimi iç giyim örneklerinden 13 adet giysi üzerinde pilot uygulamayla denenmiş, yapılan düzeltmelerle son şeklini almıştır.

İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi’nde araştırma yapabilmek amacıyla gerekli yazı ve izinler için Kültür ve Turizm Bakanlığı, Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü’ne başvurulmuş ve gerekli izinler alınmıştır (Bkz. Ek 2).

13-16 Kasım 2012 tarihleri arasında Topkapı Sarayı Müzesi yetkilileri nezaretinde müzenin kumaş deposu bölümünde bulunan iç giyim örneklerine ait envanter kayıtları incelenmiş ve ürünler hakkındaki bilgiler giysi inceleme formlarına aktarılmıştır. Giysiler yangına karşı karbon monoksit gazıyla korunan özel odalardan yetkililerce özenle ve tek tek çıkarılmış ve araştırmacı tarafından incelenmiştir. Ürünlerin fotoğraf çekimine izin verilmiş, çekim profesyonel bir moda fotoğrafçısı tarafından yapılmıştır. Fotoğraf çekiminden sonra ürünlere ait taslak çizim yapılmış, ölçülendirme, kumaş, süsleme ve dikiş teknikleri araştırmacı tarafından ürünün bizzat incelenmesiyle elde edilmiştir.

3.4. Verilerin Analizi

Giysi inceleme formuna aktarılan bilgiler, fotoğraflar ve taslak çizimler doğrultusunda araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Araştırmaya konu olan iç giyim ürünleriyle ilgili tablolar oluşturularak, frekans ve yüzdeleri belirlenmiş ve yorumlanmıştır.

Giysilere ait fotoğraflar düzenlenerek, her bir ürüne ait biri genel, diğeri yakın plan olmak üzere iki fotoğraf kullanılmış ve giysinin kalıp, dikim, kumaş ve süsleme

özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca Adobe İllüstratör tasarım programında, her bir giysinin model çizimi ve orijinal ölçülerde çalışılmış kalıp çizimi de yer almıştır.

Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan iç giyim ürünlerini, yaş grubu olarak yetişkin erkek, yetişkin kadın ve çocuk şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Giysilerin ölçülerine göre model çizimleri yapılırken, çocuk giysileri 1/5, yetişkin giysileri ise 1/10 ölçeğinde çizilmiştir. Ölçek farklılığının nedeni çocuk giysilerinin, 1/10 ölçekle çok küçük görünmeleri ve detayların belli olmamasıdır.

Araştırma kapsamındaki iç giyim ürünleri envanter kayıtlarına göre zıbın, mintan, gömlek ve dondan oluşmaktadır. Ürün adetlerine bakıldığında 10 zıbın, 5 gömlek, 6 don, 1 mintan bulunmaktadır. Zıbın ve mintanın kalıp, dikim ve süsleme özelliklerine bakıldığında aralarında farkın olmadığı görülmüş ve 1 adet olan mintan, zıbın kategorisine dâhil edilmiştir. Ayrıca ürünler yaka formları açısından incelendiğinde bir yazlık gömleğin yakasının açılmamış olduğu görülmektedir. Envanter kayıtlarında ürünün yakasının açılmama nedenine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Hâkim yaka oluşturmak için giysiye ait bir kumaş parçasının olmayışı ve aynı tür kumaşın kullanıldığı yazlık gömleklerin yuvarlak yakalı olmasından dolayı bu ürün yuvarlak yakalı ürünlere dâhil edilmiştir.

Son olarak, araştırmaya konu olan iç giyim ürünleri araştırma sonuçları, konuya yönelik benzer araştırma sonuçları ile tartışılmış ve çeşitli yorumlar getirilmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

4.1. İncelenen Ürünlerin Genel Özellikleri

Araştırmanın bu bölümünde Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinin genel özelliklerine değinilmiştir. Ürünlere ait fotoğraflar, model ve kalıp çizimlerine yer verildikten sonra, araştırmacı tarafından envanter kayıtlarından ve ürün üzerinden yapılan inceleme sonucu elde edilen ürün özellikleri belirtilmiştir.

Fotoğraf 1.A. Envanter No: 13/182 Sultan II. Selim'e Ait Zıbın

Örnek no: 1

Envanter no: 13/182

Envanter Tanımı: Zıbın

Giyisinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -
Onarım Görüp Görmediği: -
Bugünkü Durumu: Lekeli
Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -
Giysinin Kullanıldığı Dönem: 16.yy
Hangi Cins Ait Olduğu: Çocuk
Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan II. Selim'e ait olan zıbın beyaz pamuklu bezden dikilmiştir. Giysi kışlık olarak tasarlanmış, aynı cins kumaşla astarlanmıştır. Astarlama işlemi, iki kumaş arasına ince bir tabaka pamuk döşenip ve 3cm aralıkla oyulgama yapılarak oluşturulmuştur. Yaka, kol ucu, etek ucu ve pat kısmı ipek ibrişim iplikle 1 mm den oyulgama yapılmıştır. Giysi boyun çevresine oturan oldukça dar bir yaka genişliğine sahiptir. Fakat giysinin ön ortası göğüs hizasına kadar açık olduğundan, kullanım problemi olmayacağı düşünülmektedir. Yaka 1,5 cm yüksekliğe sahip hâkim yaka olarak tasarlanmış, arka yaka oyuntusu kullanılmamıştır. Giyside ilik düğme kullanılmamış fakat ön ortasına dikilen sağ ve sol peşler üst üste getirilerek giysinin vücudu sarması sağlanmıştır. Kol yarım kol olarak tasarlanmış, kol ortası ve omuzlar kumaş katına yerleştirilmiştir. Ön kol ucunda içe doğru oyuntulu bir model özelliği kullanılmıştır. Kol boyunun dirsek hizasında olduğu düşünülürse, oyuntunun giysinin dirseğin iç yüzünde kalınlık oluşmaması için bu şekilde tasarlandığı düşünülebilir. Yanlarda bel hizasında yaklaşık 3 cm, etekte 11 cm ye kadar varan simetrik peş parçaları ile giysiye kalça genişliği verilmiştir. Yan dikişlerde 9 cm uzunluğunda yırtmaç kullanılmıştır ve etek ucu ovaldir.

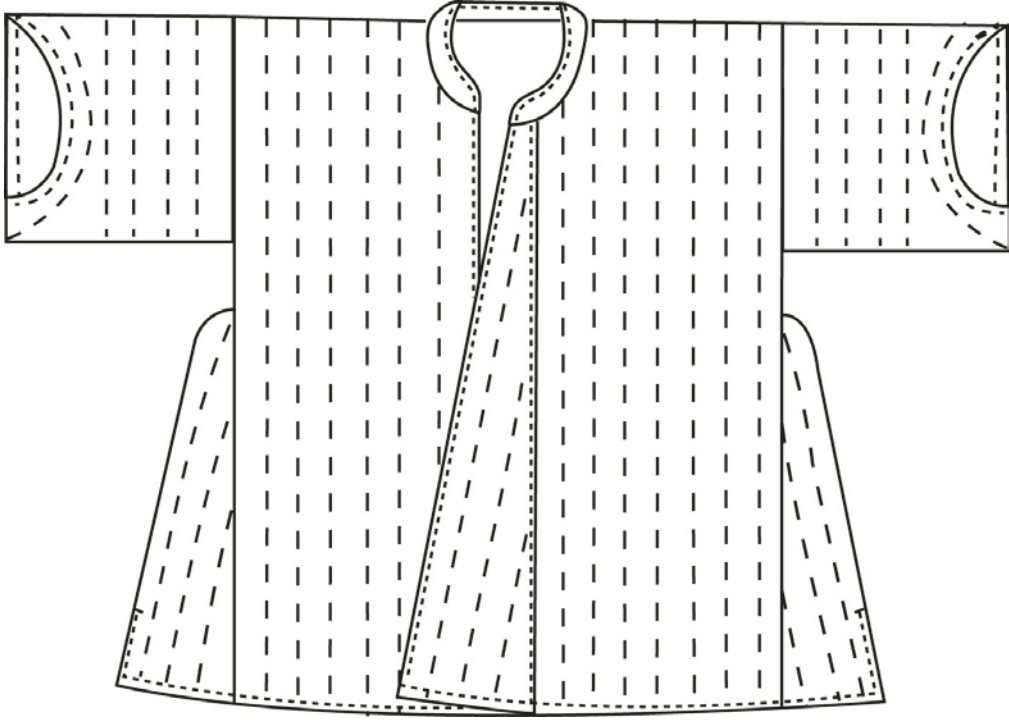
Fotoğraf 1.B. Envanter No: 13/182 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Zemin ve astar kumaşı aynı cins kumaş olup, envanter kayıtlarına pamuklu beyaz bez olarak işlenmiştir. Astarlama işlemi sırasında kullanılan kapitone tekniği ve etek ucu, kol, yaka, ön ortasında kullanılan oyulgama tekniği giysinin süsleme özellikleridir.

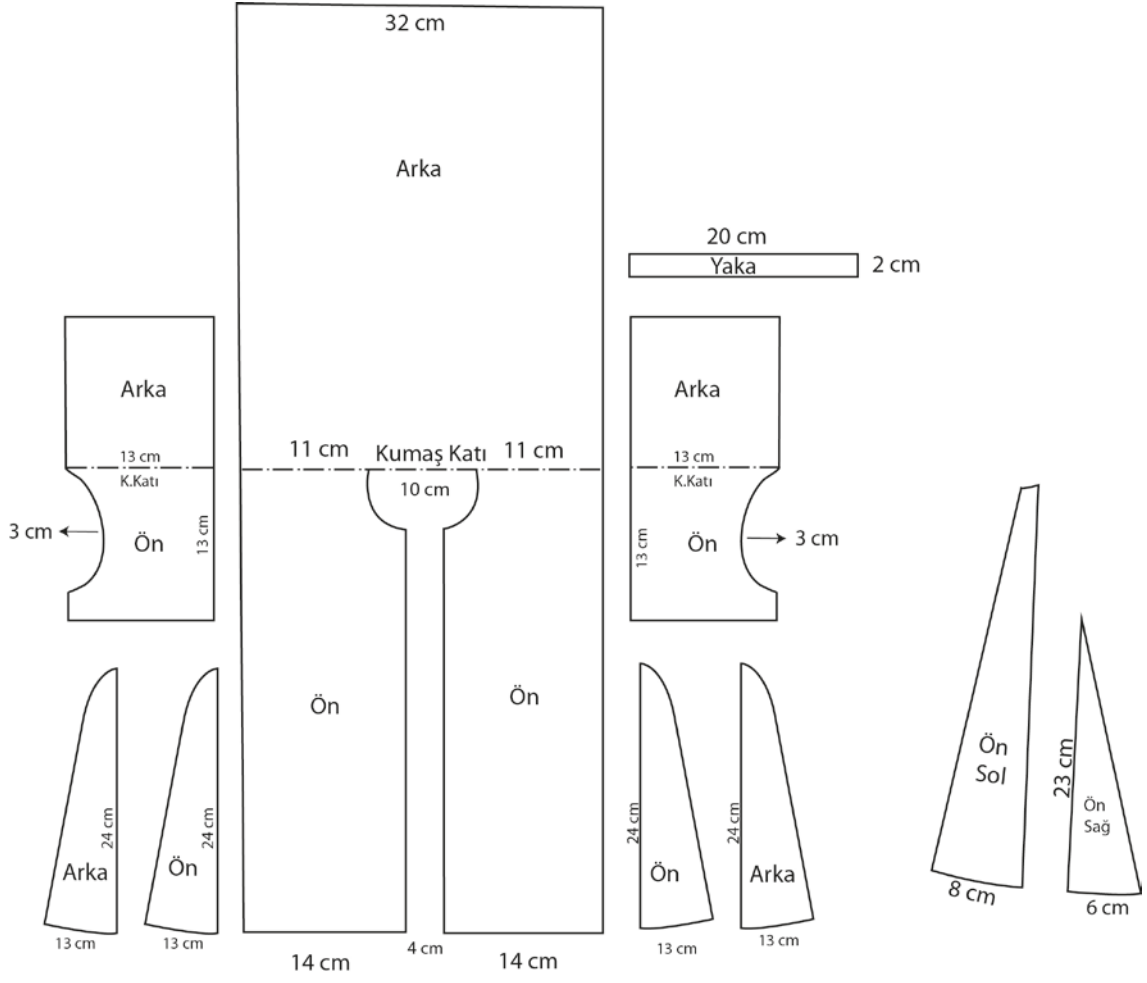
Çizim 1.A. Envanter No: 13/182 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Model Çizimi

Boy:41cm Etek Ucu:116 cm Kol Boyu:13cm

Ölçek: 1/5

Çizim 1.B. Envanter No: 13/182 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 2.A. Envanter No: 13/185 Sultan II. Selim'e Ait Zıbın

Örnek no: 2

Envanter no: 13/185

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 16.yy

Hangi Cinsine Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan II. Selim'e ait olan zıbın, beyaz pamuklu bezden yapılmış kışlık bir giysidir. Giysi ile aynı kalıp özelliğine sahip aynı cins kumaş ile astarlanmıştır. Astar ve kumaş arasına bir tabaka pamuk yerleştirilmiş ve 1 cm aralıklı boyuna oyulgama dikişi yapılmıştır. Kol üstü ve omuz, kumaş katına yerleştirilmiştir. 15 cm çapa sahip yaka oyuntusunun boynu saran bir yapısı olduğu düşünülmektedir. Yaka 1 cm yüksekliğe sahip hâkim yakadır. Kol yarım kol olup, ön kolda oyuntulu bir model özelliği mevcuttur. Bu özelliğin kolun dirsekten bükülmesiyle eklemde oluşacak yığılmayı önleme maksatlı yapıldığı düşünülmektedir. Kol altında kola rahatlık kazandırmak maksadıyla 3 cm kenar uzunluğuna sahip üçgen bir kuş parçası kullanılmıştır. Yanlarda bel-etek ucu arasında kalça genişliğini sağlamak için kullanılan ve belde 3 cm ile başlayıp etek ucunda 15 cm genişliğe sahip olan bir parça kullanılmıştır. Parçaların pamuk dolgu ve oyulgama işlemi bittikten sonra bedenle birleştirildiği düşünülmektedir. Parçaların oyulgama yönleri bedende olduğu gibi boyuna değil parçanın yan dikişine paraleldir. Yan dikişte 9 cm uzunluğunda yırtmaç kullanılmıştır. Ön ortasında sağ ve solda etek ucuna doğru genişleyen ön kapama parçaları bulunmaktadır. Bu parçalar, pat görevi görmekle birlikte her iki parça da olası göbek genişliği için uygun tasarımlardır.

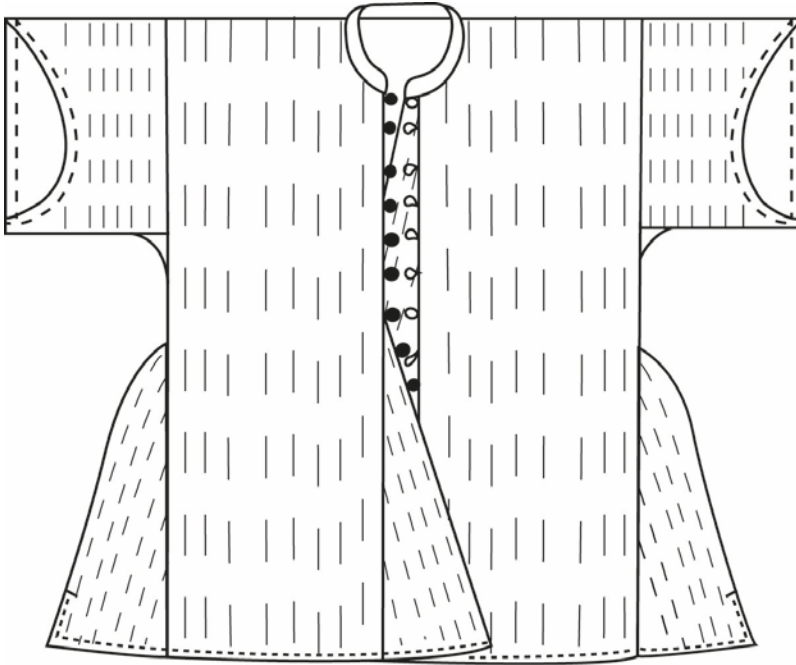
Fotoğraf 2.B. Envanter No: 13/185 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Pamuklu dokumalardan, bez ayağı dokumadan dikilen zıbın, beyaz renklidir. Oyulgamada ipek ibrişim iplik, ön ortasında ise 4 cm aralıkla yerleştirilen 9 adet ibrişim ilik ve düğme kullanılmıştır. Düğmeler tek tek sarılıp ince bir şerit üzerine dikildikten sonra giysiye monte edilmiştir. İliklerin ise giysi üzerinde örüldüğü veya kumaş içine girdirildikten sonra baskı yapıldığı düşünülmektedir.

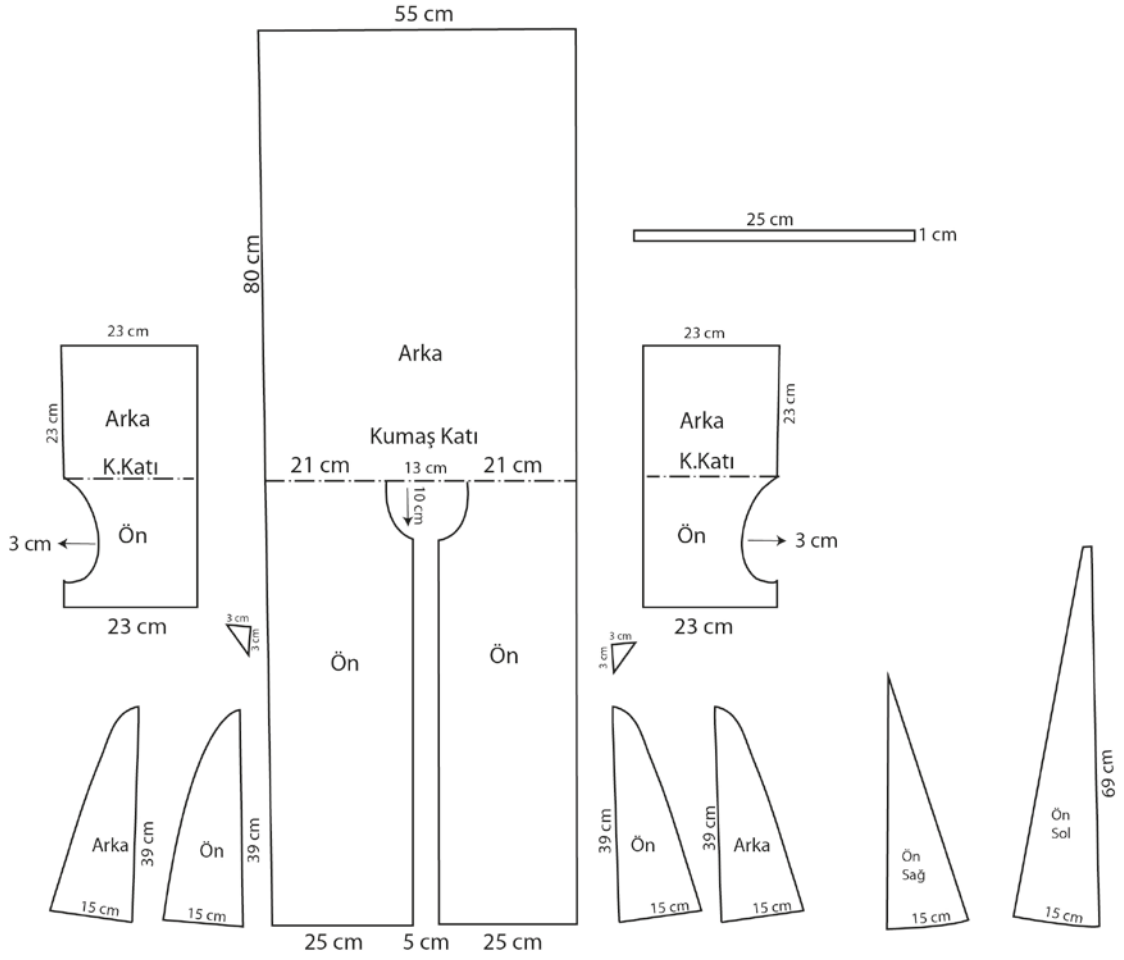
Çizim 2.A. Envanter No:13/185 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Model Çizimi

Boy:70cm. Etek Ucu:170cm. Kol boyu:23cm.

Ölçek:1/10

Çizim 2.B. Envanter No: 13/185 Sultan II. Selim'e Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 3.A. Envanter No: 13/575 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbın

Örnek no:3

Envanter no:13/575

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Yıpranmış

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan I. Mahmut'a ait olan zıbın kışlık olarak tasarlanmıştır. Astarlı bir giysidir ve oldukça kalın bir pamuk tabakası astar ve kumaş arasına yerleştirilerek kapitone

edilmiştir. Astar ve kumaş aynı cins kumaş olup, pamuklu dokumalardan beyaz ince bezdir. Yaka açıklığı 15 cmdir. Yaka, yüksekliği 1 cm olan hâkim yakadır ve arka yaka oyuntusu kullanılmamıştır. Giysinin ön sol bedeni, ön ortasından yaklaşık 3 cm kadar içte bırakılmıştır. Ön sağ bedene ise sol tarafa kapanan ve etek ucu yan dikişe kadar uzanan kruvaze görünümlü bir parça eklenmiştir. Giysinin kollarının biri uzun, diğeri ise japone kol hizasındadır. Giysinin kollarındaki asimetrik model özelliğinin nedeni kesin olarak bilinmemekle birlikte, giysinin muhtemelen yanmış olabileceği ve bu sebeple de bir tadilat geçirmiş olabileceği üzerinde durulmaktadır. Giysinin sağ kolunun ön tarafında diğer zıbın modellerindeki gibi içe oyuntulu bir model özelliği bulunmaktadır. Sol kolun yaklaşık 20 cm'lik kısmında 9 adet ibrişim düğme ve ilik kullanılmıştır. Etek ucu ovaldır. Yanlarda 9 cm'lik yırtmaç kullanılmıştır. Yaka, kol uçları ve etek ucunda oyulgama yapılmıştır.

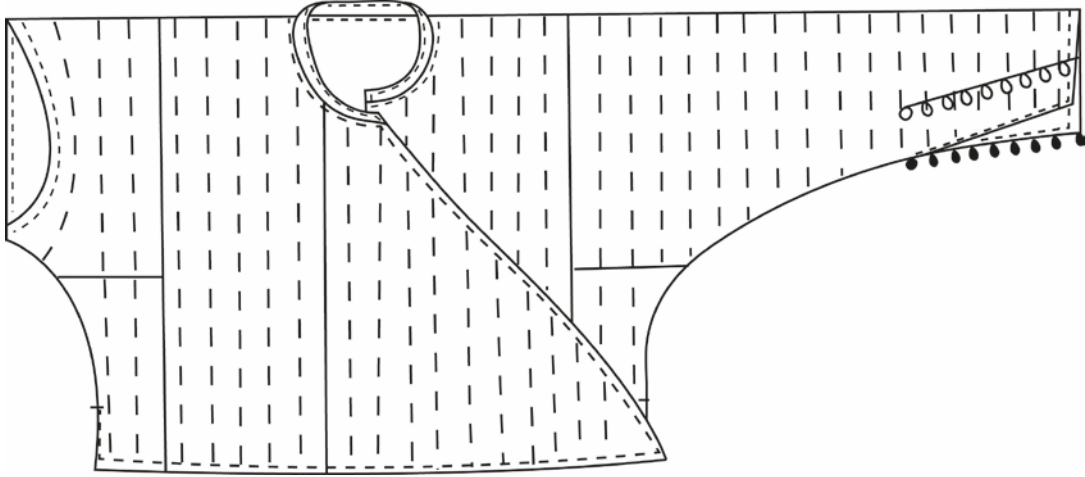
Fotoğraf 3.B. Envanter No: 13/575 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Beyaz pamuklu bezden yapılan zıbın, aynı kumaşla astarlanmıştır. Oyulgama ve kol ucunda kullanılan ibrişim düğme ve ilik, giysideki süsleme özellikleridir.

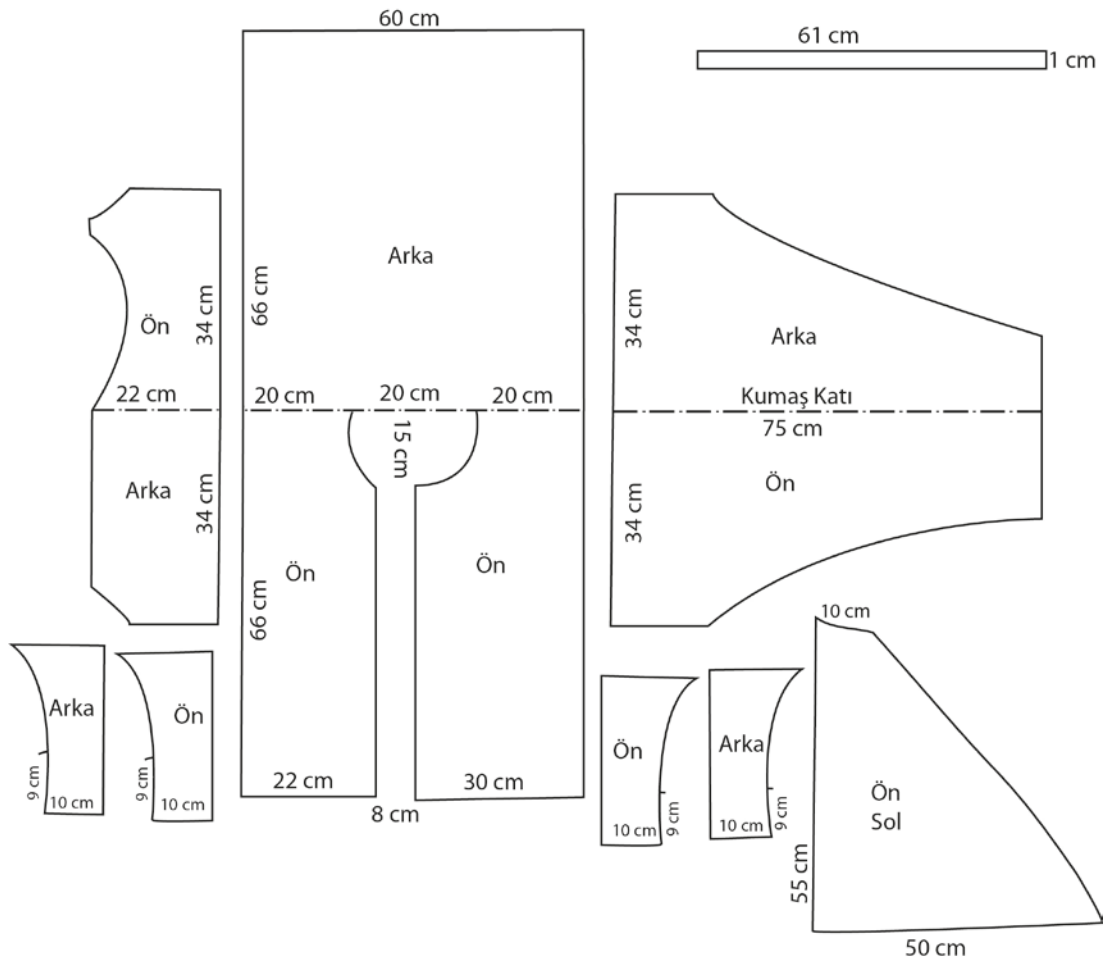
Çizim 3.A. Envanter No: 13/575 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi

Boy: 66 cm. Etek Ucu: 160 cm. Kol Boyu: 75 cm

Ölçek:1/10

Çizim 3.B. Envanter No: 13/575 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 4.A. Envanter No: 13/579-A Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbın

Örnek no: 4

Envanter no: 13/579-A

Envanter Tanımı: Zıbın

Giyisinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giyisinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cins Ait Olduğu: Çocuk

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan I. Mahmut'a ait zıbınlar iki adet olup, aynı envanter numarası ile kayda alınmıştır. Zıbınların model özellikleri ve ölçüleri aynıdır. Pamuklu dokuma grubundan tülbent ile dikilen zıbınlar aynı cins kumaşla astarlanmıştır. Astar ve kumaş arasına ince bir tabaka pamuk yerleştirilmiş ve oyulgama tekniği ile kapitone edilmiş kışlık giysilerdir. Zıbınlarda kol ortası ve omuz, kumaş katına yerleştirilerek kesilmiştir. Arka bedende herhangi bir model özelliği bulunmamakla birlikte, ön bedende biri yaka, diğeri ise bel hizasından başlayıp giderek genişleyen ön kapama parçaları kullanılmıştır. Parçaların etek ucu genişlikleri 11 'er cm dir. Kalça genişliğini sağlamak amacıyla yanlarda bel hizasında başlayıp etek ucunda biten simetrik peşler kullanılmıştır. Yüksekliği 2,5 cm olan hâkim yaka, oldukça dar bir tasarım özelliğine sahiptir. Zıbınlarda arka yaka oyuntusu kullanılmamıştır. Kol uzunluğu 11 cm ve yarım koldur. Hemen hemen bütün zıbın kollarında kullanılan ön kol oyuntusu bu zıbınlarda da kullanılmaktadır. Etek ucu ovaldir.

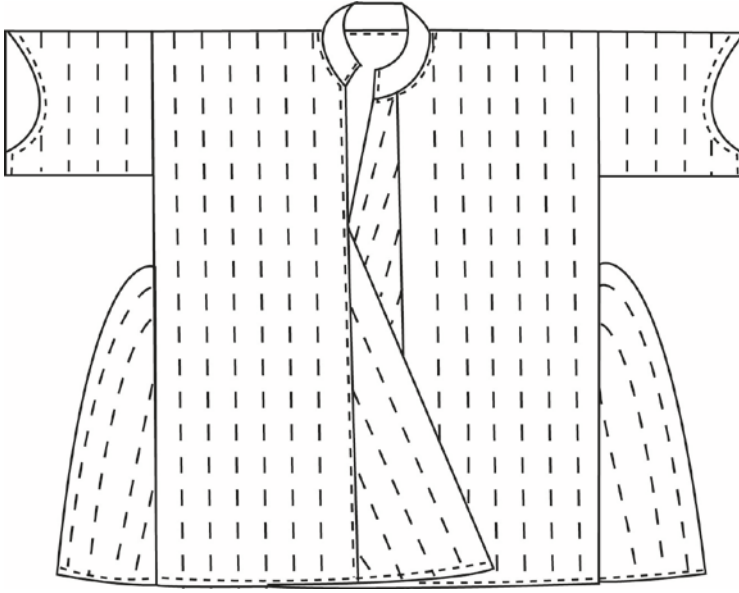
Fotoğraf 4.B. Envanter No: 13/579-A Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Zıbınlarda kumaş olarak pamuklu dokuma türü olan tülbent kullanılmıştır. Kumaş beyaz renklidir. Yaka, kol ucu, ön ortası ve etek ucunda, ipek ibrişim iplikle yapılan oyulgama, giysilerdeki süsleme özelliğidir.

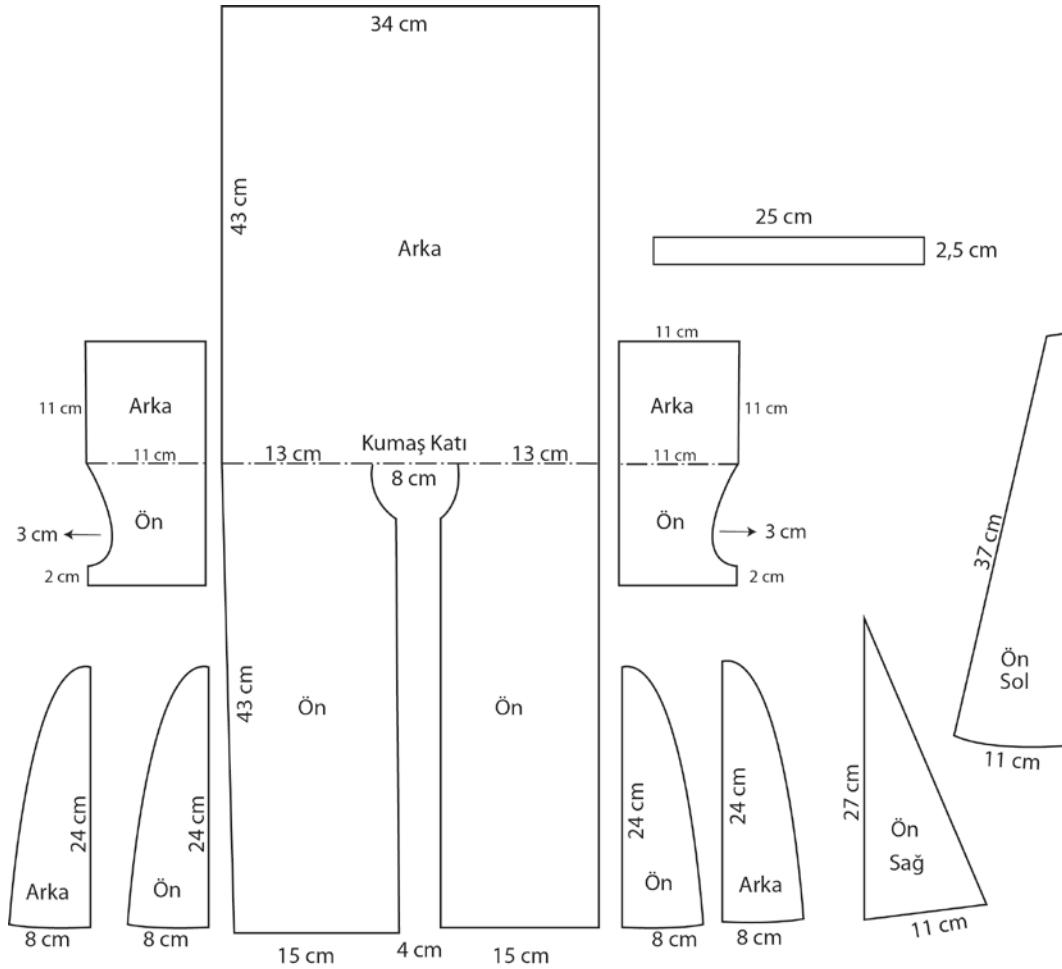
Çizim 4.A. Envanter No: 13/579-A Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi

Boy: 43 cm. Etek Ucu: 100 cm. Kol Boyu: 11 cm

Ölçek:1/5

Çizim 4.A. Envanter No: 13/579-A Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 5.A. Envanter No: 13/579-B Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbın

Örnek no: 5

Envanter no: 13/579-B

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cins Ait Olduğu: Çocuk

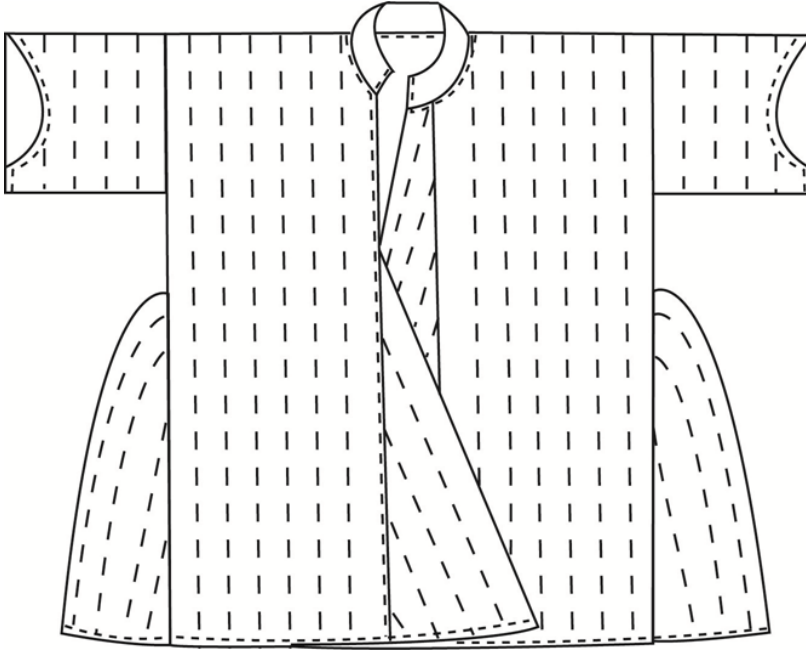
Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

1.Mahmut'a ait zıbın, 13/579-A envanter numaralı zıbınla kalıp, dikim, kumaş ve süsleme açısından aynı özelliklere sahiptir.

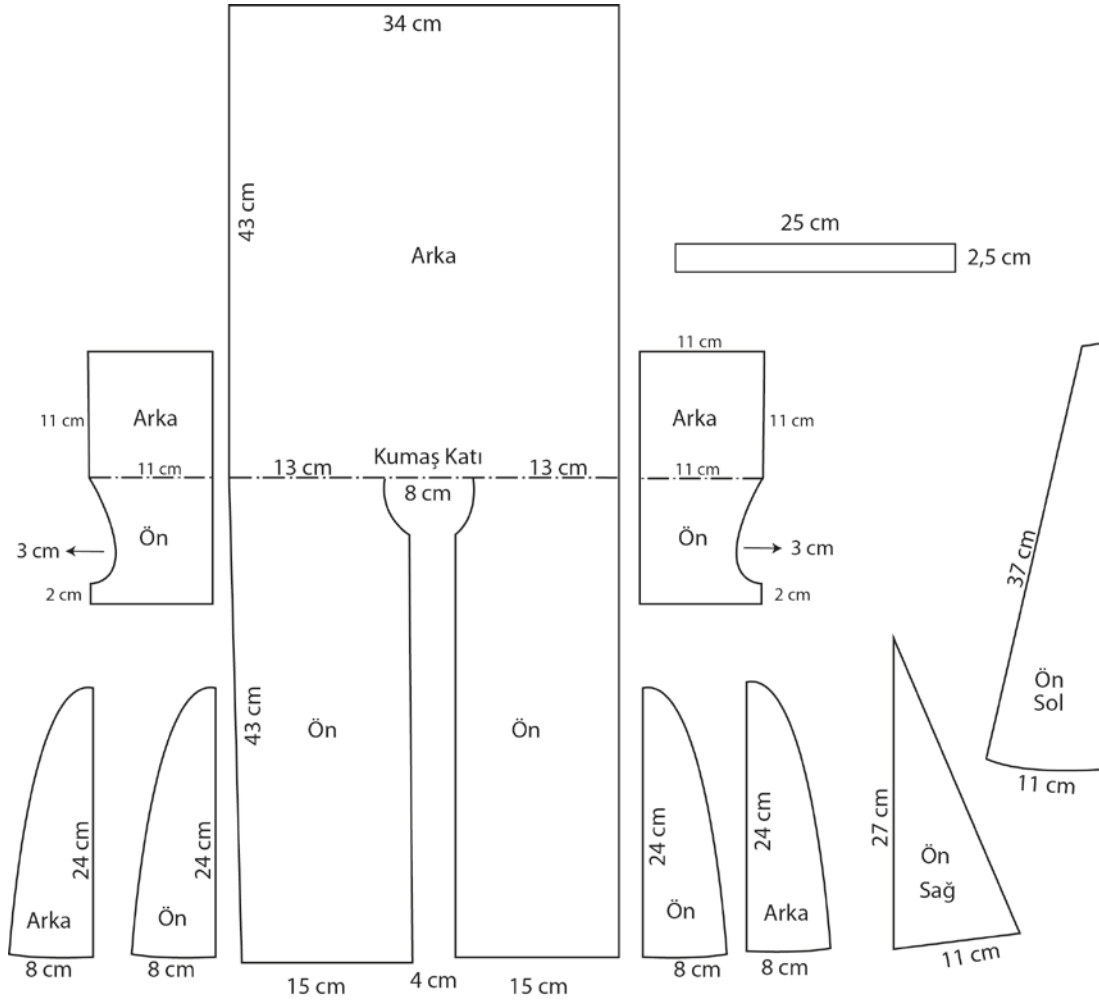
Çizim 5.A. Envanter No: 13/579-B Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi

Boy: 43 cm. Etek Ucu: 100 cm. Kol Boyu: 11 cm.

Ölçek:1/5

Çizim 5.B. Envanter No: 13/579-B Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 6.A. Envanter No: 13/580 Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbın

Örnek no:6

Envanter no:13/580

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cinsine Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan I. Mahmut'a ait olan zıbın, beyaz tülbentten dikilmiştir. Aynı cins kumaşla astarlanan zıbın, astar ve kumaş arasına pamuk yerleştirilerek, 4cm aralıklı oyulgama dikişi ile kapitone edilmiştir. Kol ortası ve omuz kumaş katına yerleştirilmiştir. Kol, yarım kol olup, ön kol oyuntulu model özelliğine sahiptir. Yaka hâkim yakadır. Fakat biye görünümünde oldukça ince bir yüksekliğe sahiptir. Arka yaka genişliği 20 cm olup, yaka açıklığı 15 cm dir. Yanda kol altında başlayıp, etek ucunda biten ve etek ucu genişliği 17 cm olan bir kup kullanılmıştır. Yan kup, bel hattında dikişlidir. Yan dikişte 7 cm lik yırtmaç kullanılmıştır. Ön ortasında kullanılan ön kapama parçaları, giysiye kalça genişliği sağlamıştır. Giyside ilik ve düğme kullanılmamış, yaka, ön ortası, kol uçları ve etek ucunda 1 mm den oyulgama dikişi yapılmıştır. Etek ucu ovaldir.

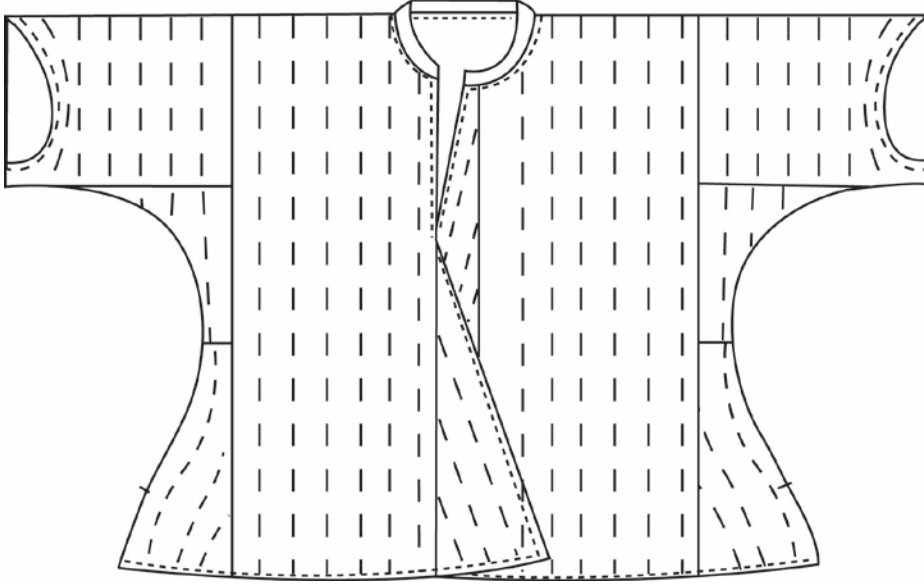
Fotoğraf 6.B. Envanter No: 13/580 Sultan I.Mahmut'a Ait Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysinin kumaşı, pamuklu dokuma kumaşlardan tülbenttir. Kumaş rengi beyaz olup aynı renk ipek ibrişim iplikle dikilmiştir. Giysideki süsleme özelliği, ipek ibrişim iplikle yapılmış oyulgama dikişleridir.

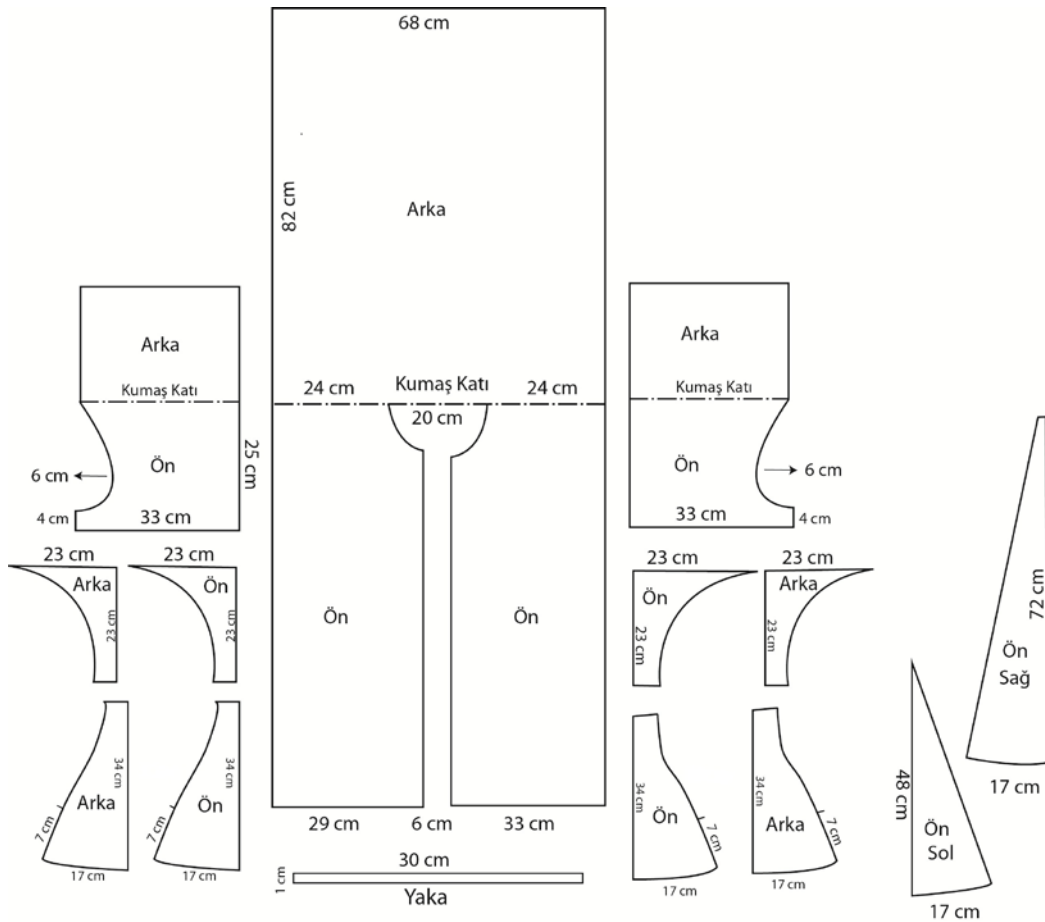
Çizim 6.A. Envanter No: 13/580 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Model Çizimi

Boy: 82 cm. Etek Ucu:204 cm. Kol Boyu: 33cm

Ölçek:1/10

Çizim 6.B. Envanter No: 13/580 Sultan I. Mahmut'a Ait Zıbının Kalıp Çizimi

Fotoğraf 7.A. Envanter No:13/945-A Zıbın

Örnek no:7

Envanter no:13/945-A

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cinsine Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

13/945 envanter numarasıyla kayıt altına alınan giysiler 3 adet zıbından oluşmaktadır. Giysilerin, hanedan üyelerine ait olup olmadığına dair envanter kayıtlarında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Zıbınlar model, süsleme ve kumaş özellikleri açısından aynıdır. Sadece bir zıbında kalıp özelliği açısından küçük bir farklılık bulunmaktadır. Giysiler envanter numaraları sabit kalmakla birlikte A, B ve C uzantılarıyla detaylı olarak incelenmiştir.

13/945-A envanter numaralı zıbın, beyaz tülbentten dikilmiş olup, kalıp özellikleri açısından diğer zıbınlarla oldukça fazla ortak noktalar içermektedir. Kışlık bir giysidir ve aynı cins kumaşla astarlanmıştır. İki kumaş arasına pamuk yerleştirilerek oyulgama dikişi ile kapitone edilmiştir. Boynu saran yaka, yaklaşık 2 cm yüksekliğe sahip bir hâkim yakadır. Kol uzunluğu 20 cm olup, yarım koldur. Ön kolda diğer zıbınlarda da görülen ön kol oyuntulu model özelliği mevcuttur. Kol altında kola hareket rahatlığı sağlamak amacıyla kuş kullanılmıştır. Yanlarda, etek ucuna doğru genişleyen simetrik peş, ön ortasında ise ön kapama parçaları mevcuttur. Giyside, yakadan başlayıp bel hizasına kadar devam eden 9 adet ibrişim ilik ve düğme kullanılmıştır. Omuzlarda, kol dikişi ile birlikte dikilen 2 adet örgü lişet kullanılmıştır. Giysinin etek ucuna, yanlardan 1 cm çıkılarak ovallik kazandırılmıştır. Yanlarda 9 cm uzunluğunda yırtmaç mevcuttur. Kol ucu, yaka, ön ortası ve etek ucunda oyulgama dikişi yapılmıştır.

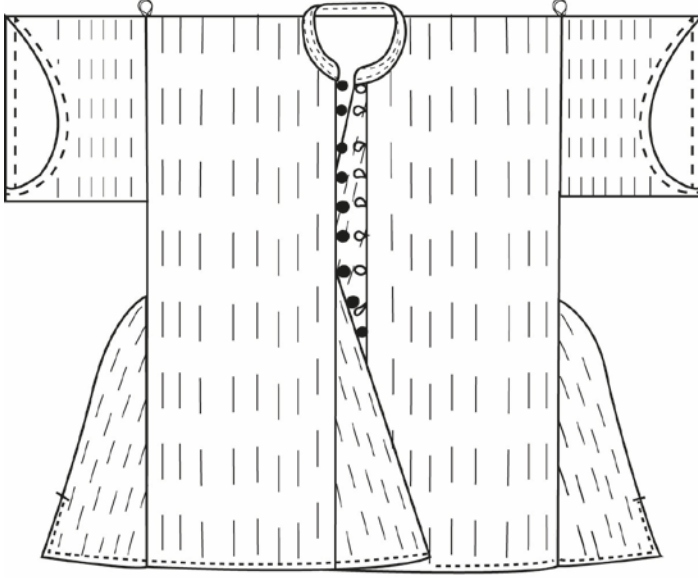
Fotoğraf 7.B. Envanter No:13/945-A Zıbın Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi beyaz tülbentten dikilmiş kışlık bir giysidir. Giyside kullanılan kapitone tekniği ve oyulgama dikişleri giysiye estetik bir görünüm kazandırmıştır. Ayrıca ön ortasında kullanılan 9 adet ibrişim düğme ve ilik dönemin ihtişamını yansıtır niteliktedir

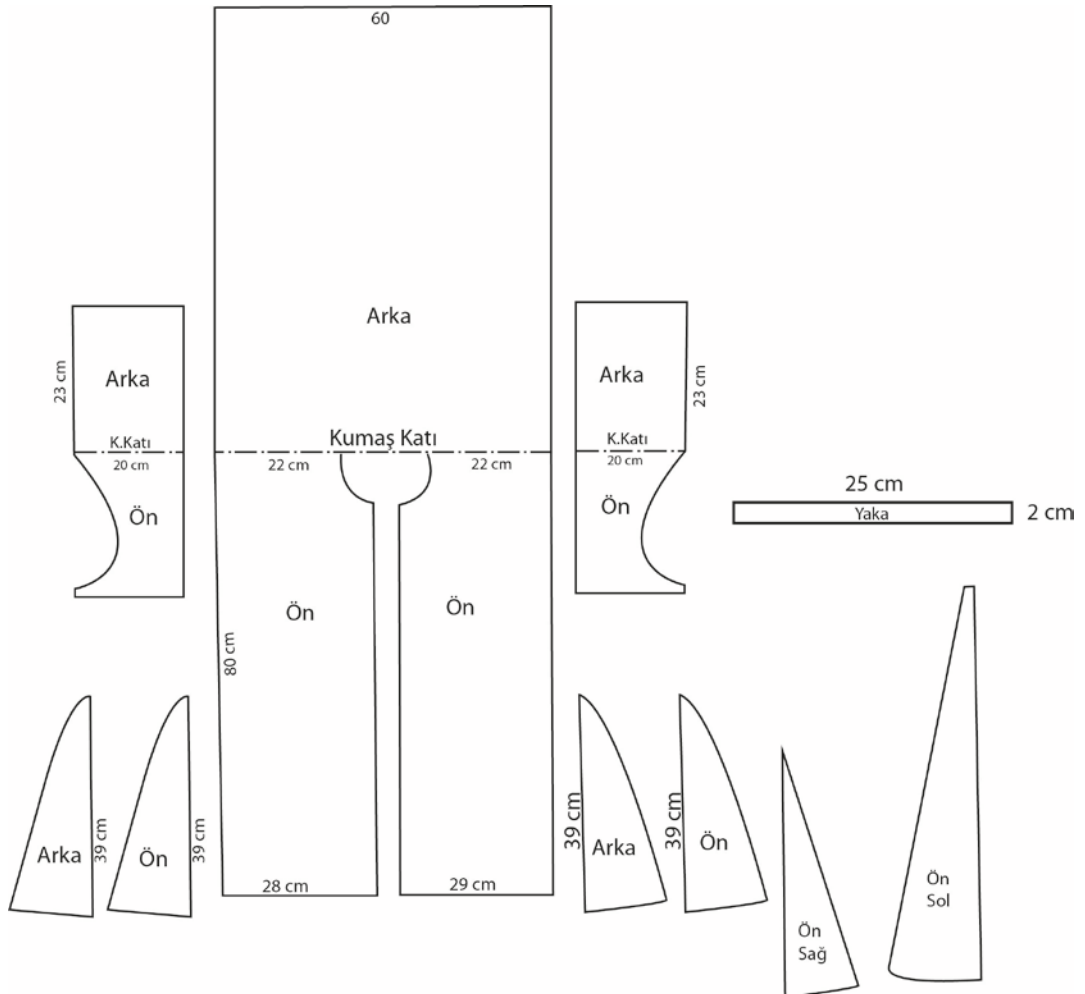
Çizim 7.A. Envanter No: 13/945-A Zıbın Model Çizimi

Boy: 80 cm. Etek Ucu: 180 cm. Kol Boyu: 20 cm.

Ölçek:1/10

Çizim 7.B. Envanter No:13/945-A Zıbın Kalıp Çizimi

Fotoğraf 8.A. Envanter No:13/945-B Zıbın

Örnek no:8

Envanter no:13/945-B

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

13/945-A ile aynı model özelliği ve ölçüye sahip olan zıbın, beyaz tülbentten dikilmiştir. Aynı envantere kayıtlı 3 zıbının da oyulgama tekniğinin, diğer zıbınlara göre daha sık aralıklarla yapılmış olduğu gözlenmektedir.

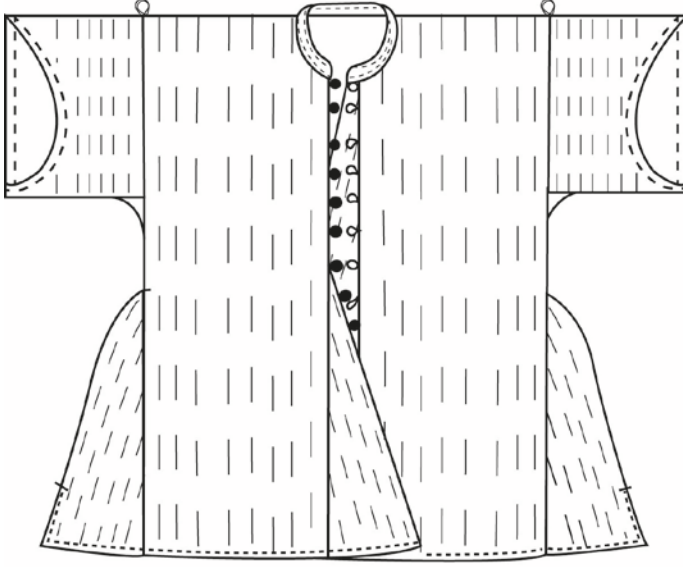
Fotoğraf 8.B.13/945-B Envanter Nolu Zıbının Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysinin kumaşı, pamuklu dokuma türü bir kumaş olan tülbenttir. Oyulgama dikişleri ve 9 adet ibrişim ilik ve düğme giysinin belirgin süsleme özellikleridir.

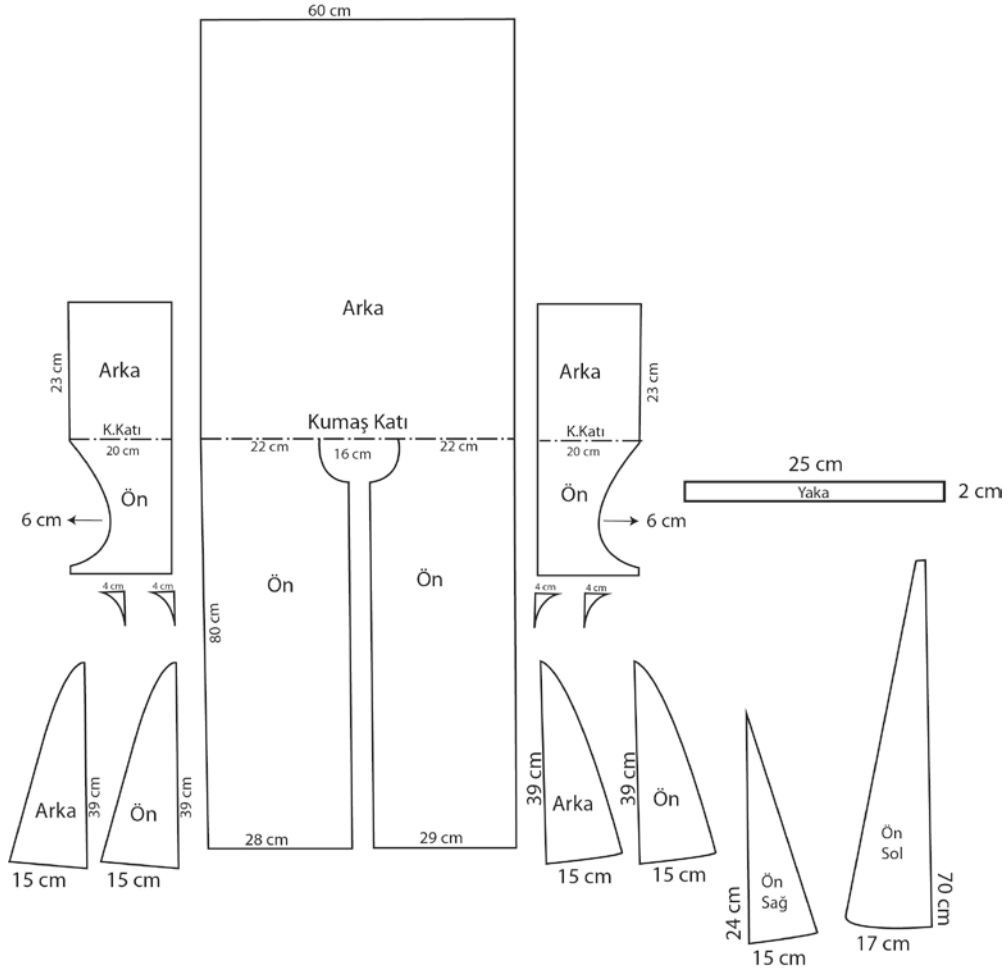
Çizim 8.A. Envanter No:13/945-B Zıbın Model Çizimi

Boy:80 cm. Etek Ucu:120 cm. Kol Boyu:20 cm.

Ölçek:1/10

Çizim 8.B. Envanter No:13/945-B Zıbın Kalıp Çizimi

Fotoğraf 9.A. Envanter No:13/945-C Zıbın

Örnek no:9

Envanter no:13/945-C

Envanter Tanımı: Zıbın

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

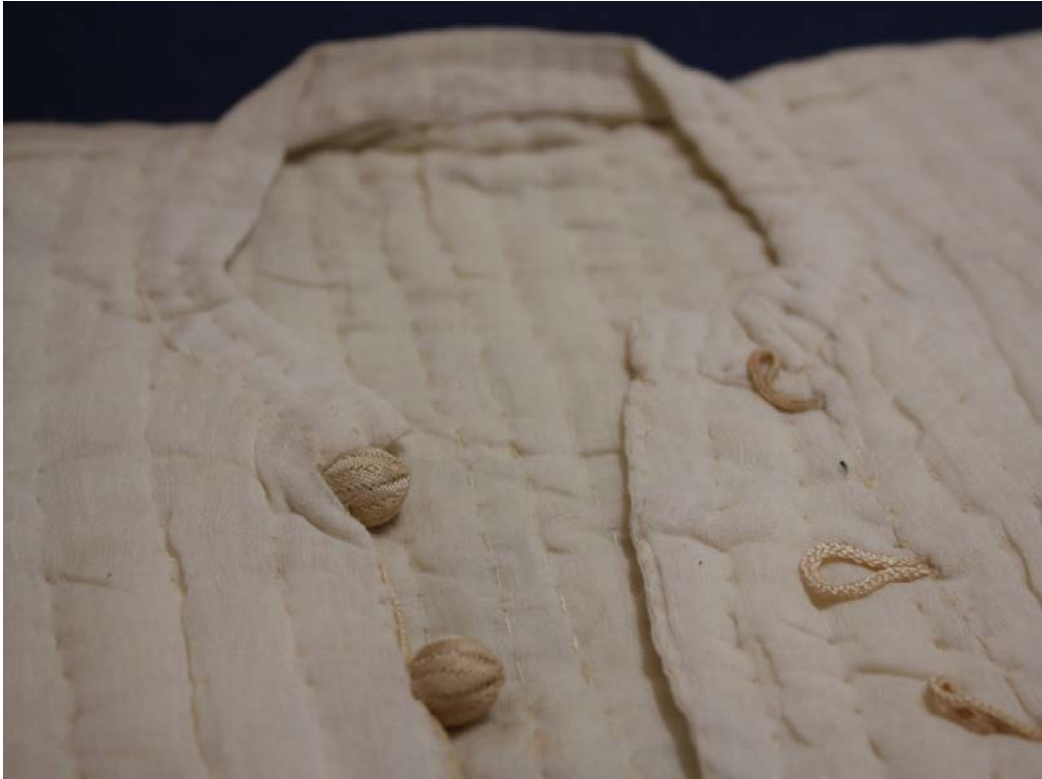
Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

13/945-C envanter numaralı zıbın, diğer iki zıbından ebat olarak daha küçüktür. Giysi kumaşı tülbenttir. Kışlık olarak tasarlanan zıbın aynı tür kumaşla astarlanmıştır. Zıbında, koltuk altında kol hareketini rahatlatmak amacıyla 3x3 ebadında kuş kullanılmıştır. Kol boyu 17 cm olan zıbında, yaklaşık 1,5 cmlik hâkim yaka kullanılmıştır. Yaka boynu saran bir forma sahiptir. Giyside arka yaka oyuntusu kullanılmamıştır. Giyside omuz dikişine tutturulmuş lişet kullanılmıştır. Kol ortası ve omuz kumaş katına yerleştirilmiştir.

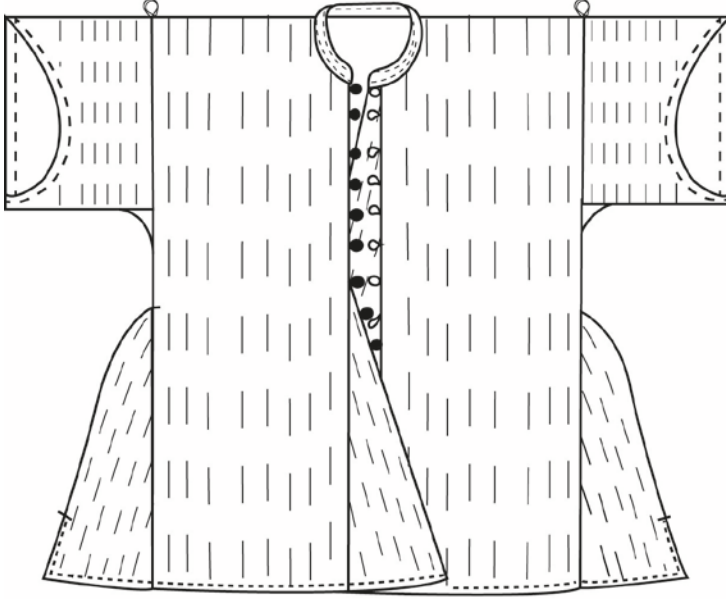
Fotoğraf 9.B. Envanter No:13/945-C Zıbın Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi beyaz tülbentten dikilmiş kışlık bir giysidir. Giyside kullanılan kapitone tekniği ve oyulgama dikişleri estetik açıdan giysiye olumlu bir hava katmıştır. Ön ortasında kullanılan 9 adet ibrişim ilik ve düğme, yaka, kol, etek ucu ve ön ortasındaki oyulgama dikişleri giysinin süsleme özellikleridir.

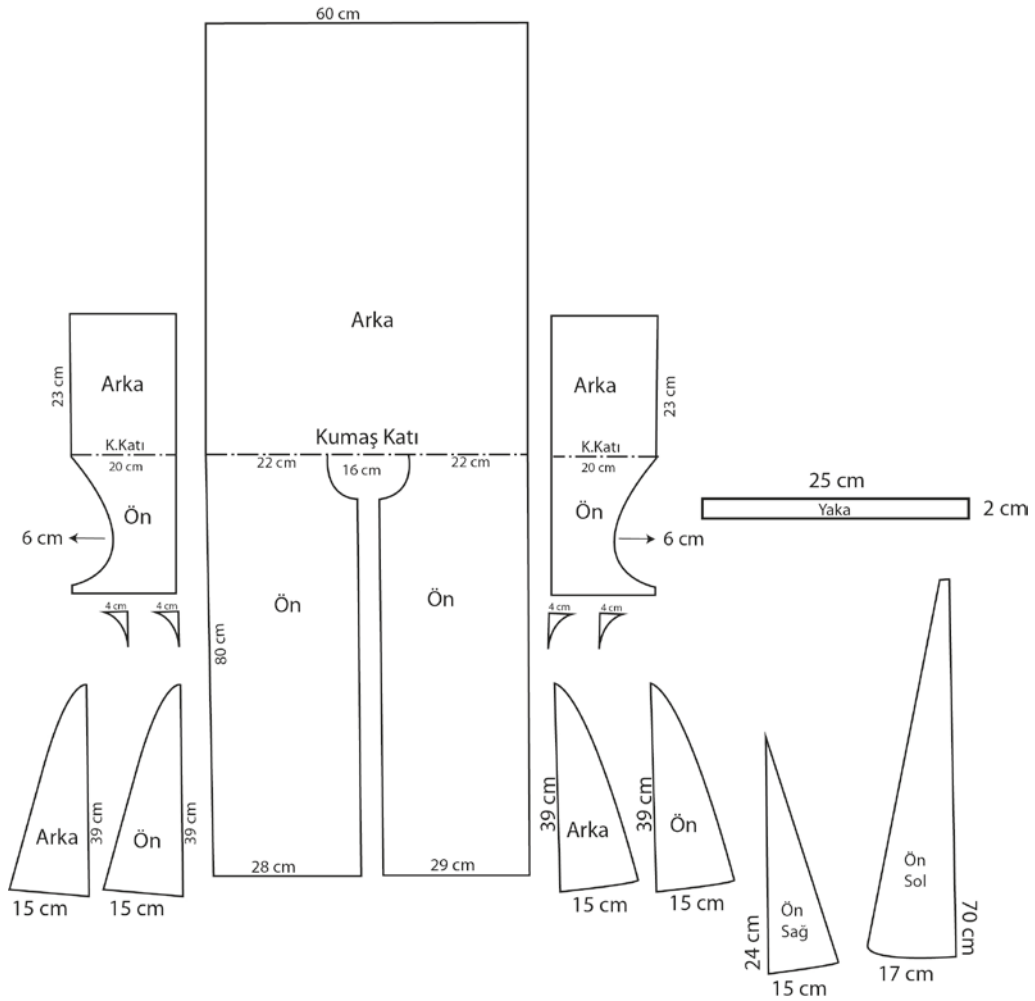
Çizim 9.A. Envanter No:13/945-C Zıbın Model Çizimi

Boy: 72 cm. Etek Ucu: 180 cm. Kol Boyu: 17cm

Ölçek:1/10

Çizim 9.B. Envanter No:13/945-C Zıbın Kalıp Çizimi

Fotoğraf 10.A. Envanter No:13/1278 Çocuk Zıbını

Örnek no: 10

Envanter no: 13/1278

Envanter Tanımı: Çocuk Zıbını

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cinsde Ait Olduğu: Çocuk

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Envanter kayıtlarında kullanıcı kimliğine dair herhangi bir bilgiye rastlanmayan zıbın pamuklu beyaz bezden dikilmiştir. Aynı kumaşla astarlanan giyside astar ve kumaş arasında ince bir pamuk tabakası yerleştirilip kapitone edilmiştir. Kol ve beden boyuna oyulgama yapılırken, ön kapama ve simetrik peşlerin oyulgama yönü farklıdır. Giyside hâkim yaka kullanılmış olup, yaka yüksekliği 2,5 cm dir. Kol ortası ve omuz kumaş katıdır. Kol boyu 10 cm, ön kolda ekleme oluşacak olası yığılmayı önleme maksatlı olduğu düşünülen oyuntulu bir model özelliği mevcuttur. Yanlarda yaklaşık bel hizasında başlayıp genişleyerek etek ucunda biten simetrik peşler mevcuttur. Ön ortasında da sağ ve solda olmak üzere etek ucuna doğru genişleyen ön kapama parçaları bulunmaktadır. Kol ucu, ön ortası ve yakada oyulgama dikişi yapılmıştır. Giysideki bütün oyulgamalarda ipek ibrişim iplik kullanılmıştır.

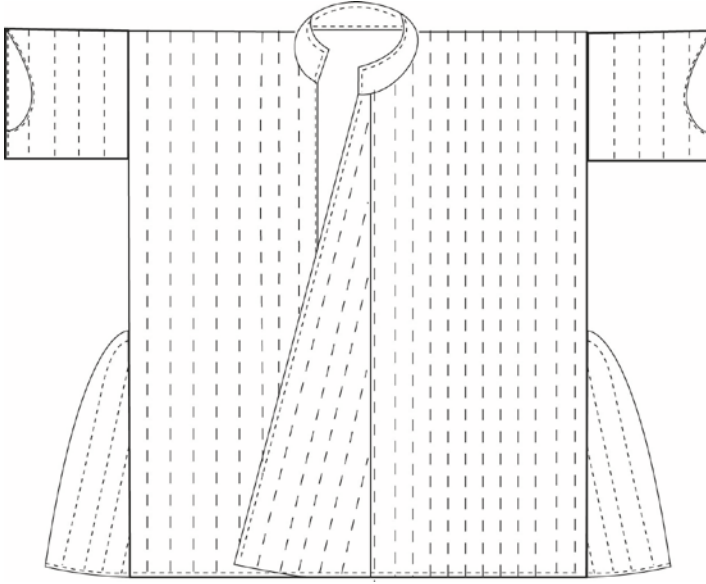
Fotoğraf 10.B. Envanter No:13/1278 Çocuk Zıbını Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Kışlık olarak tasarlanan zıbın, beyaz bezden yapılmıştır. Kapitone görünüm ve oyulgama dikişleri dışında farklı bir süsleme tekniği uygulanmamıştır.

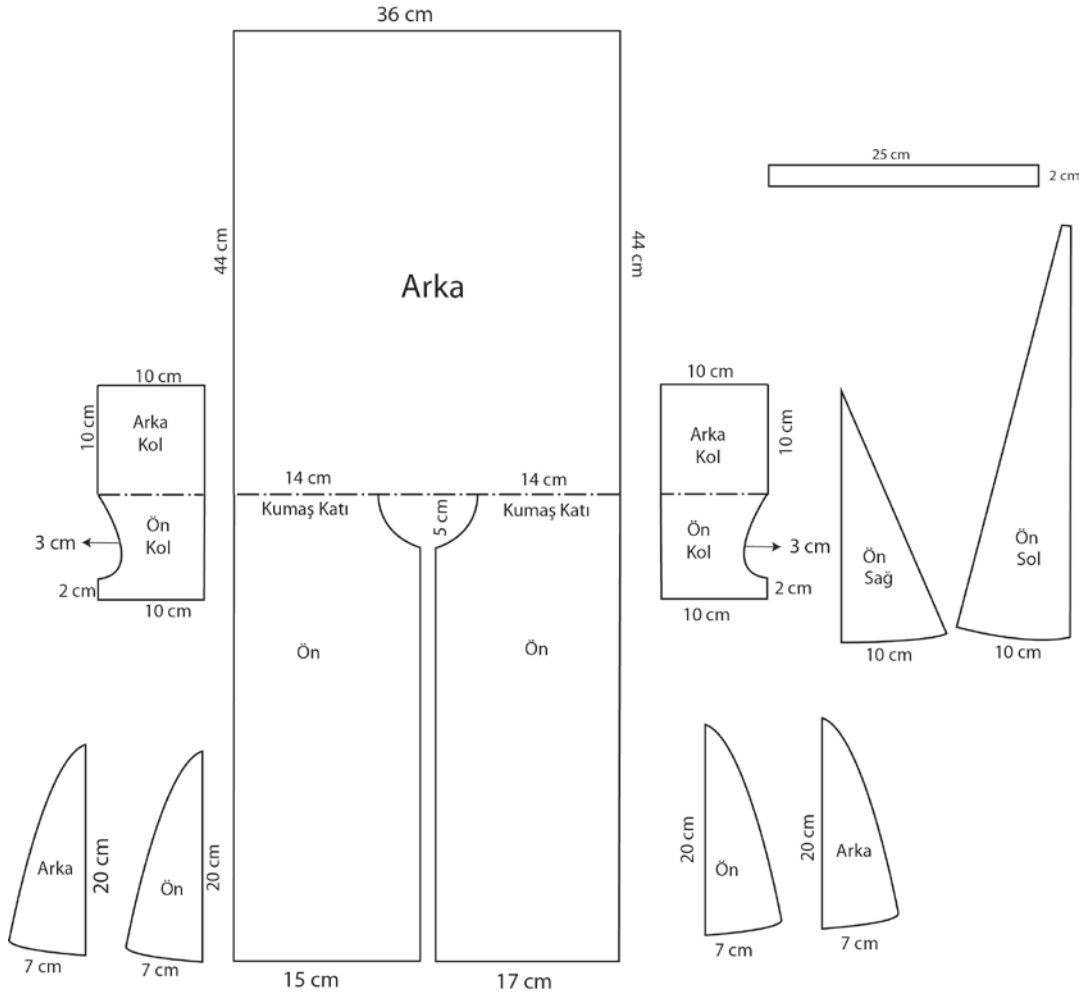
Çizim 10.A. Envanter No:13/1278 Zıbın Model Çizimi

Boy:44 cm. Etek Ucu:120 cm. Kol Boyu:10 cm

Ölçek:1/5

Çizim 10.B. Envanter No:13/1278 Zıbın Kalıp Çizimi

Fotoğraf 11.A. Envanter No: 13/1956 Çocuk Zıbını

Örnek no:11

Envanter no:13/1956

Envanter Tanımı: Çocuk Zıbını

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cinse Ait Olduğu: Çocuk

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim koleksiyonuna saraydan dâhil edilen zıbın, beyaz bezden yapılmıştır. Önü açık, küçük dik yakalı, kısa kollu, içi pamuk dolgulu ve boyuna dikişlidir. Pamuk dolgu, diğer zıbınlara göre daha seyrek döşenmiştir. Yaka yüksekliği 3 cm civarındadır. Diğer zıbın modellerinde olduğu gibi yanlarda simetrik peş, ön ortasında ise ön kapama parçaları mevcuttur. Giysi süsleme ve dikim kalitesi açısından oldukça sade bir görünüme sahiptir. Yaka, kol ucu ve etek ucunda oyulgama dikişleri mevcuttur. Giysi onarım görmemiştir, temiz durumdadır.

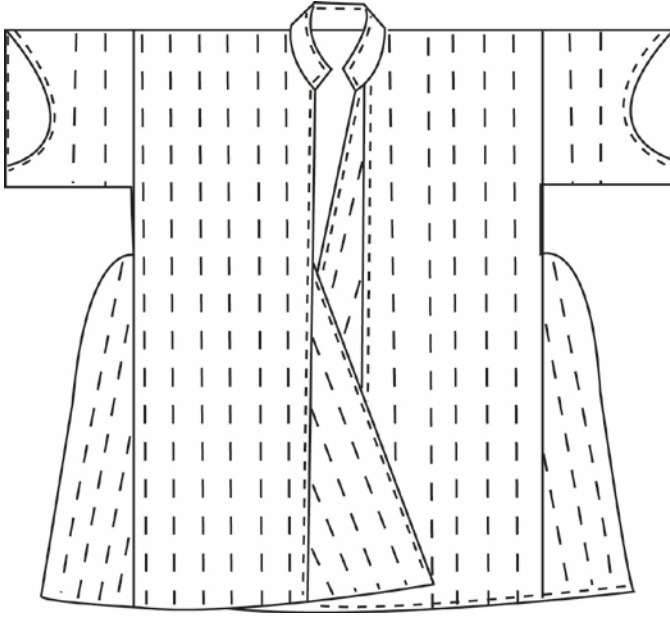
Fotoğraf 11.B. Envanter No: 13/1956 Çocuk Zıbını Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi beyaz bezden yapılmış bir çocuk zıbınıdır. Dolgu malzemesi olarak kullanılan tahta pamukla birlikte giysi kışlık kullanıma uygun hale gelmiştir. Süsleme tekniği olarak ipek ibrişim iplikle yapılmış oyulgamalar dikkat çekmektedir.

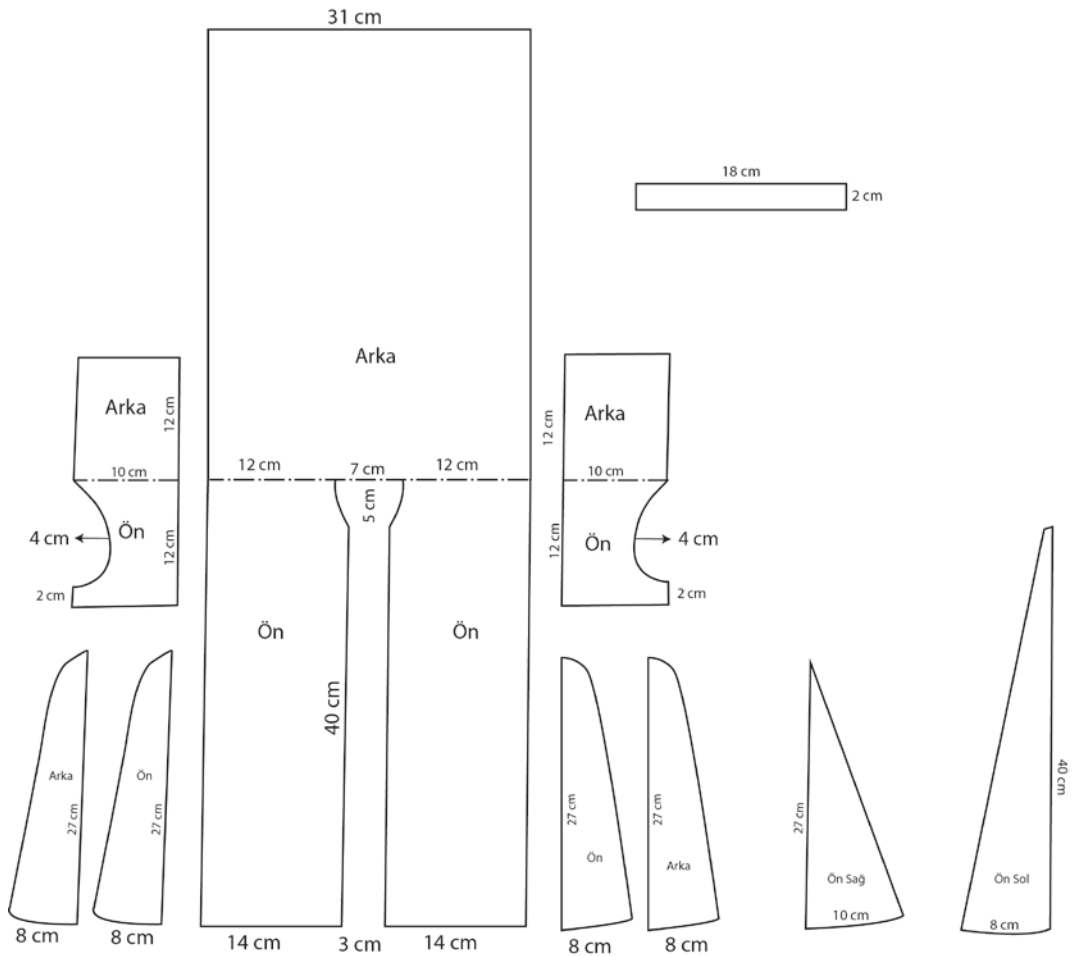
Çizim 11.A. Envanter No:13/1956 Çocuk Zıbını Model Çizimi

Boy:44 cm. Etek Ucu:62 cm. Kol Boyu:10 cm

Ölçek:1/5

Çizim 11.B. Envanter No:13/1956 Çocuk Zıbını Kalıp Çizimi

Fotoğraf 12.A. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Don

Örnek no: 12

Envanter no: 13/183

Envanter Tanımı: Don, İç Donu

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 16.yy

Hangi Cinsine Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan II. Selim'e ait olan don astarlı olup kışlık olarak tasarlanmıştır. Beyaz ince bezden dikilen don, aynı cins kumaşla astarlanmıştır. Astar, giyside kullanılan kalıpla aynı model özelliğine sahiptir. Astar ve kumaş arasında yaklaşık 1 cm kalınlığında pamuk dolgusu kullanılmıştır. Giyside belden başlayıp, paçanın yaklaşık 20 cm yukarısında bitecek şekilde 1,5 cm aralıklı oyulgama dikişi yapılmıştır. Giysinin baldır kısmındaki oyulgama 4 cm aralıkla yapılmış, paçanın 15 cm'lik kısmında pamuk dolgu ve oyulgama yapılmamıştır. Giysinin ağ parçası hareket rahatlığı sağlayacak ölçüde geniş bir yapıya sahiptir. Ağda iki kat kumaş kullanılmış olup, çok ince serpmeye pamuk yerleştirilmiş ve aralıklı oyulgama yapılmıştır. Yan dikişler kumaş katına yerleştirilmiştir. Giyside ayrı bir kemer parçası kullanılmamış; bel, astarın dışa çevrilip giysi kumaşı üzerine tek sıra elde makine dikişi yapılması ile temizlenmiştir. Giysinin ön ortasında sağ ve solda olmak üzere 8 cm genişliğinde iki uçkur girişi bulunmaktadır. İki uçkur girişinin tam ortasına birit dikişini anımsatan sağlamlaştırma işlemi yapılmıştır. Giysinin kemerinde süsleme amaçlı yapıldığı belirtilen sekiz adet kuşgözü bulunmaktadır. Kemerin hemen altında beden üzerinde ve ağ ile beden birleşme noktaları üzerinde bir sıra oyulgama, paçada ise çift sıra elde makine dikişi yapılmıştır.

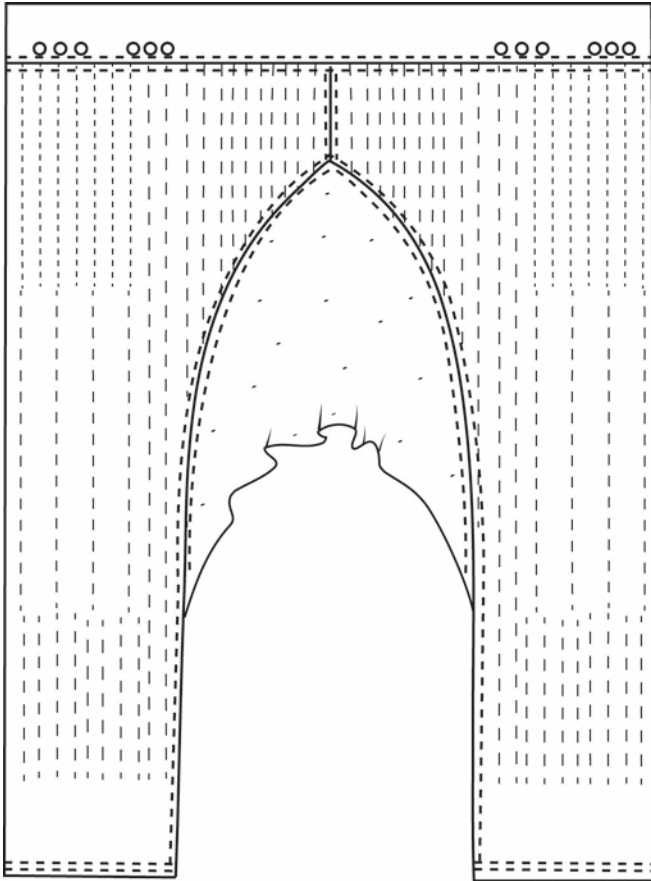
Fotoğraf 12.B. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Donun Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi ve astar kumaşı pamuklu beyaz bez olarak belirtilmektedir. Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonundaki kışlık donlarda çok yoğun oyulgama tekniği kullanılmıştır. Bu durum astarlama işlemini sağlam kılmakta, giysinin estetik bir görünümüne sahip olması ve ısı yalıtımı da sağlamaktadır. Kemerde kullanılan kuşgözlerinin de süsleme amaçlı yapıldığı düşünülmektedir.

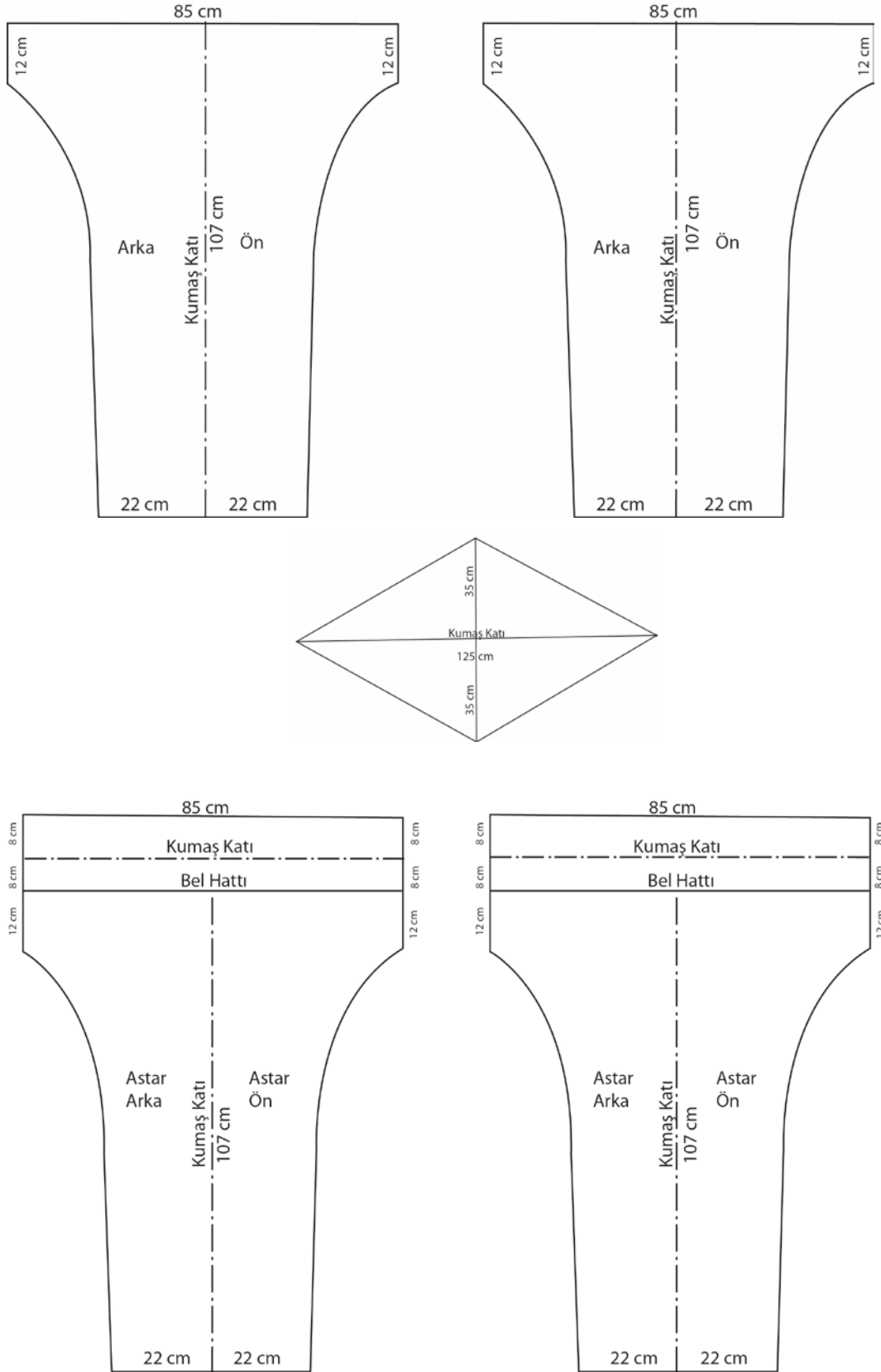
Çizim 12.A. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Donun Model Çizimi

Boy:107cm. Bel Genişliği:170cm. Ağ Genişliği:125cm.

Ölçek:1/10

Çizim 12.B. Envanter No: 13/183 Sultan II. Selim'e Ait Donun Kalıp Çizimi

Fotoğraf 13.A. Envanter No: 13/322 Sultan II. Osman'a Ait Don Örnek no:13

Envanter no:13/322

Envanter Tanımı: Don, İç Donu

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 17.yy

Hangi Cinsine Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan II. Osman'a ait don, ince beyaz bezden yapılmış yazlık bir giysidir. Astar kullanılmamış olup, toplam 7 parçadan oluşmaktadır. Giysinin kemeri, kumaşın bel

hizasında ie kıvrılıp, çift sıra elde makine dikişi ile bastırılması ile elde edilmiştir. Yan parçalar kumaş katına yerleştirilmiştir. n ve arka ortada ikişer adet uçkur girişi kullanılmıştır. Ađ parçası kalça dūřuklūđu hizasından başlayıp, bilekten 25 cm yukarıya kadar devam etmektedir. Ağın yūkseklīđi 66 cm'dir. n ve arka bedende, kūuk bir kesik dışında model özelliği aynıdır. Ađ parçası dışındaki parçalar birbirlerine eklenirken, kumaşın daha sık dokunmuş olan kenar kısımları çırpma dikişi ile birleştirilmiştir. Ađ parçası ise temiz dikiş kullanılarak dikilmiştir. Giysinin paça temizliğinde, belde olduğu gibi çift sıra elde makine dikişi kullanılmıştır.

Fotođraf 13.B. Envanter No: 13/322 Sultan II. Osman'a Ait Donun Kumař ve Sūleme zellikleri

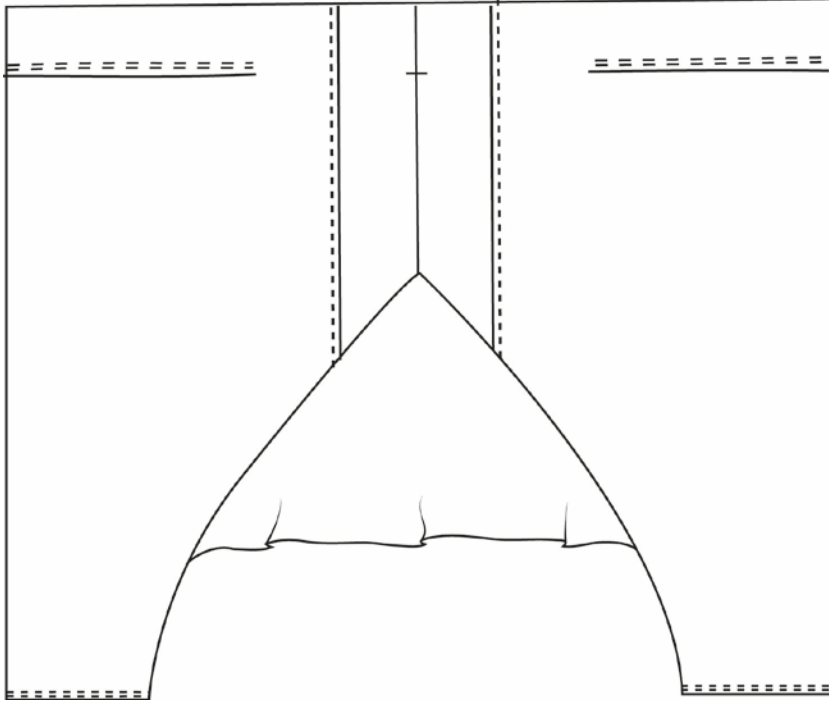
Giysinin kumaşında beyaz renkli bez ayağı dokuma kullanılmıştır. Kumaş parçalarının birleştirilmesinde ve çift sıra makine dikişlerinde ipek ibrişim iplik kullanılmıştır.

Çizim 13.A. Envanter No: 13/322 Sultan II. Osman'a Ait Donun Model Çizimi

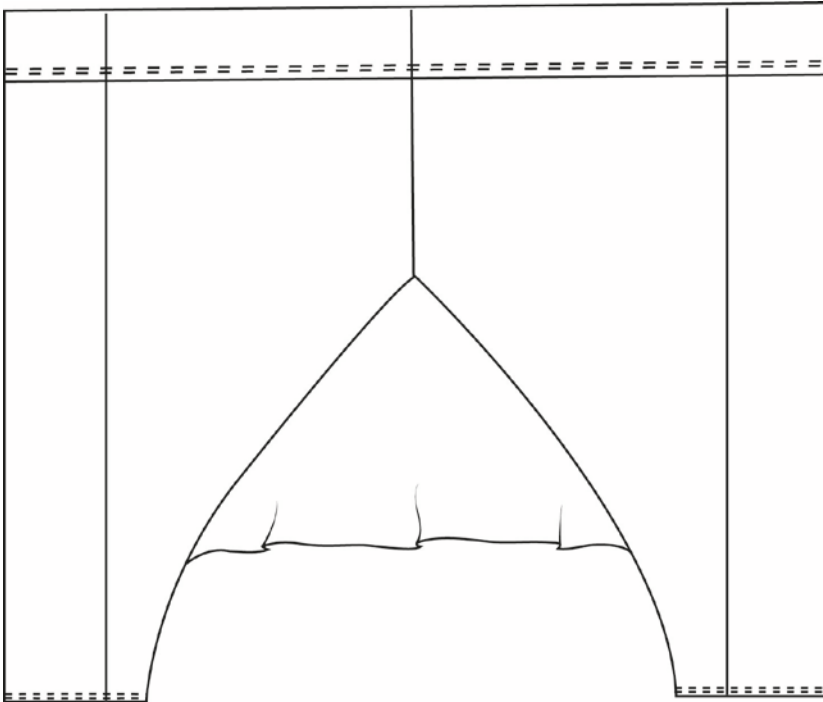
Boy:104 cm. Bel Genişliği: 248 cm. Ağ Genişliği: 88 cm.

Ölçek: 1/10

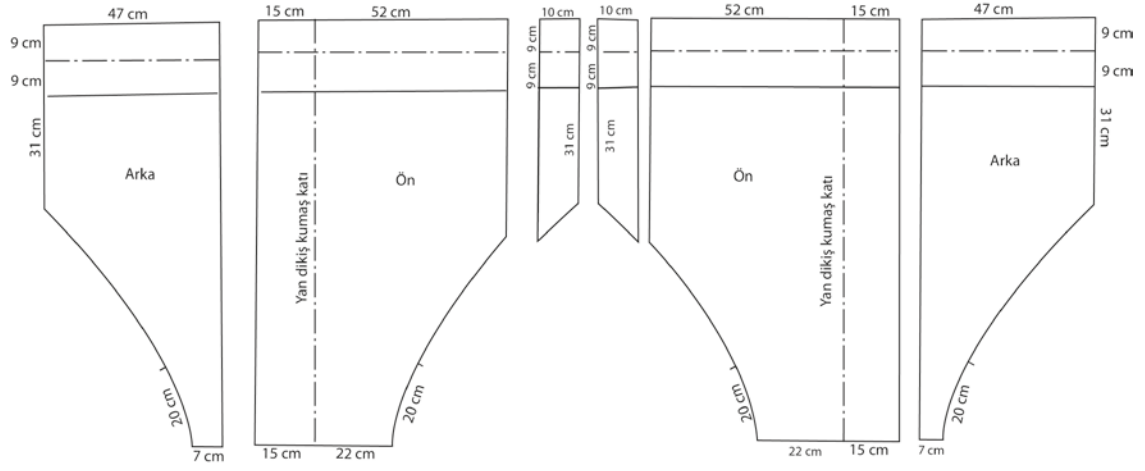
(Önden Görünüş)

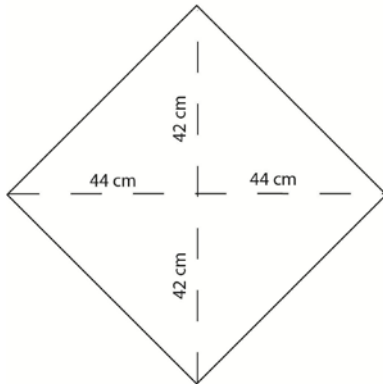
(Arkadan Görünüş)

Çizim 13.B. Envanter No: 13/322 Sultan II. Osman'a Ait Donun Kalıp Çizimi

AĞ PARÇASI

Fotoğraf 14.A. Envanter No: 13/736 Sultan Vahdettin'e Ait Don

Örnek no: 14

Envanter no: 13/736

Envanter Tanımı: Don, İç Donu

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Yıpranmış

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 19.yy

Hangi Cins Ait Olduğu: Çocuk

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Envanter kayıtlarına göre krem renkli bürümcük kumaştan dikilen don, Sultan Vahdettin'e aittir. Astarsız ve yazlık olarak tasarlanmış olan don, kalıp özelliği açısından diğer donlardan oldukça farklı bir model özelliğine sahiptir. Giysinin 62 cm olan boyunda, kemer 7 cm, paça bandı ise 2 cm olarak belirlenmiştir. Yan dikişleri kumaş katına getirilerek kesilen giysinin kalça düşüklüğü ise 20 cm dir. Ön bedende, sağda ve solda 3'er adet olmak üzere, derinlikleri 2 cm olan toplam 6 adet pili kullanılmıştır. Ayrıca dış paçada, 2 önde 2 arkada olmak üzere 4 adet pili kullanılmış olup, pili yönleri yan dikişe doğrudur. İç paçada 8 cm'lik yırtmaç yapılmış, biri paça bandında, diğeri yırtmaçta olmak üzere iki adet düğme- ilik kullanılmıştır. Giysi oldukça farklı bir kemer tasarımına sahiptir. Ön kemer arkaya göre daha sade olup, ön ortasında iki adet ilik-düğme kullanılmıştır. Arka kemerin ise ortasında bir miktar boşluk bırakılmış olup, bu boşluk, uçkur yardımı ile kapatılmaktadır. Ayrıca kemerin arka ortasına üçgen bir parça yerleştirilmiş ve 2 cm derinliğe sahip 3 pili bu üçgen parça üzerinde yer almıştır. Giysinin uçkuru, günümüzde de uçkurluk olarak kullanılan ve pamuklu liften özellikle uçkur için dokunmuş pamuklu fitildir.

Fotoğraf 14.B. Envanter No: 13/736 Sultan Vahdettin'e Ait Donun Kumaş ve Süsleme Özellikleri

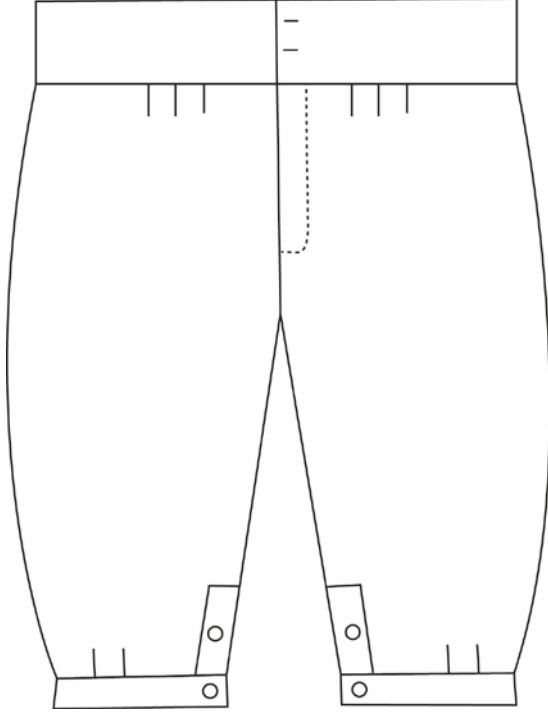
Giysi krem renkli bürümcük kumaştan yazlık bir giysi olarak tasarlanmıştır. Giysinin bel ve patletinde 1 mm den yapılan oyulgama, süsleme özelliği olarak göze çarpmaktadır.

Çizim 14.A. Envanter No: 13/736 Sultan Vahdettin'e Ait Donun Model Çizimi

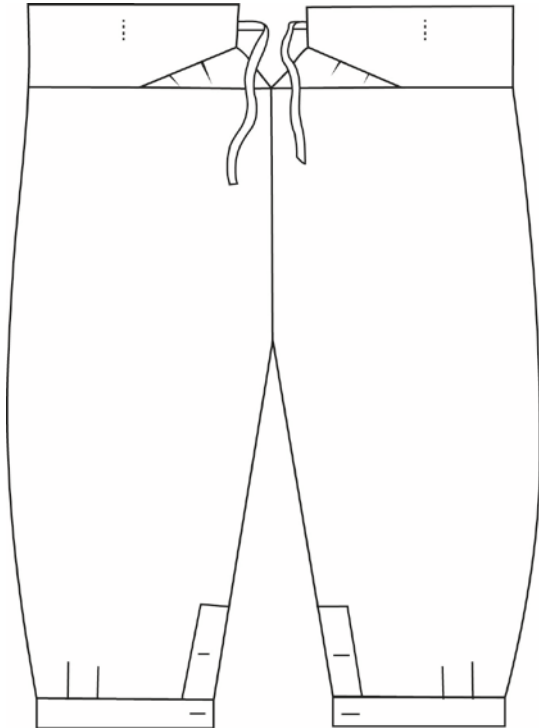
Boy: 62 cm. Bel Genişliği: 86 cm. Paça Genişliği: 30 cm.

Ölçek:1/5

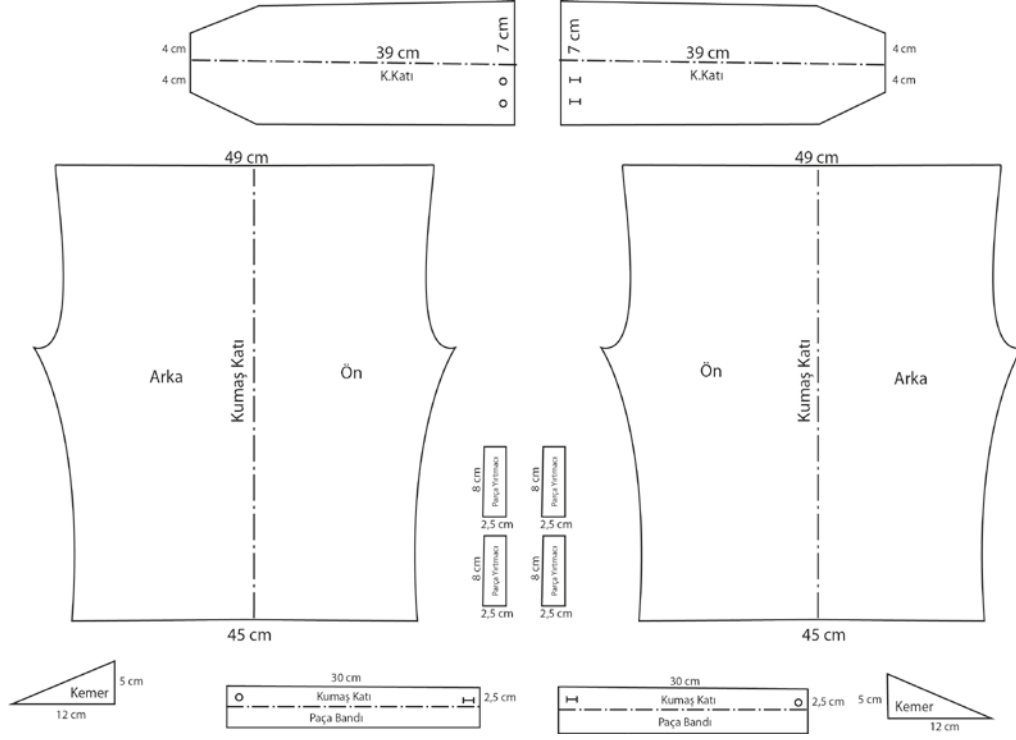
(Önden Görünüş)

(Arkadan Görünüş)

Çizim 14.B. Envanter No: 13/736 Sultan Vahdettin'e Ait Donun Kalıp Çizimi

Fotoğraf 15.A. Envanter No:13/943-A Çocuk Donu

Örnek no:15

Envanter no:13/943

Envanter Tanımı: Çocuk Donu

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Yıpranmış

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Çocuk

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Ait olduğu kişiye dair kesin bir bilgiye rastlanmayan 13/943 no'lu çocuk donunun kumaşı, envanter kayıtlarında, ince tülbent olarak geçmektedir. Giyside astar kullanılmamış olup, yazlık bir giysidir. Toplam iki parçadan oluşan giyside ayrı bir kemer parçası kullanılmayıp, kemer kumaşın bel hattı üzerine geri kıvrılıp oyulgama dikişi ile bastırılmasıyla elde edilmiştir. Kumaşın ters-yüz ayrımının olmayışı da bu tekniğin kullanımına imkân sağlamıştır. Kemer ön ortasının, sağ ve solunda yaklaşık 10 cm'lik uçkur girişi mevcuttur. Uçkur girişinin başlangıç ve bitiş noktalarında, birit dikişini anımsatan bir teknikle sağlamlaştırma yapılmıştır. Uçkur girişi kumaş ucunun içe doğru kıvrılarak çırpma dikişi yapılması ile temizlenmiştir. Uçkurun, mevcut kumaşın donda kullanılmayan siyah simli yol desenli bölümünden kesilerek uçkur haline getirilmesiyle elde edildiği görölmektedir. Giyside yüksekliği 30 cm, genişliği 25 cm olan bir ağ parçası kullanılmıştır. Giysinin sağ yanı kumaş katına getirilerek kesilmiş, sol yan ve ağ parçası, iki kumaş ucu birlikte sarılarak, çırpma tekniği ile birleştirilmiştir. Giysinin paça temizliğinde de aynı yöntem uygulanmıştır.

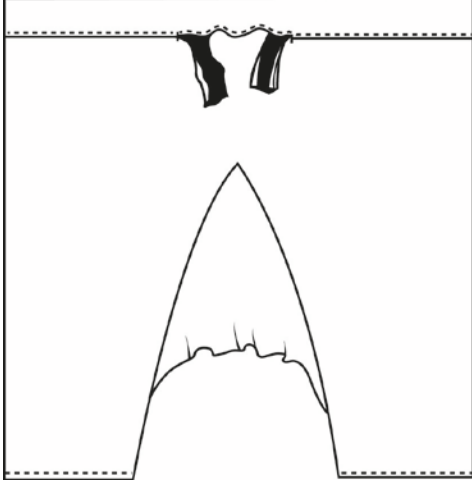
Fotoğraf 15.B. Envanter No:13/943-A Çocuk Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Envanter kayıtlarında tülbentten dikildiği belirtilen don krem renklidir. Oyulgama ve baskı dikişlerinde ipek ibrişim iplik kullanılmıştır. Uçkur, kumaşın desenli kısmından yapılmış ve bu yöntemle giysiye farklı bir süsleme özelliği katılmak istenmiştir.

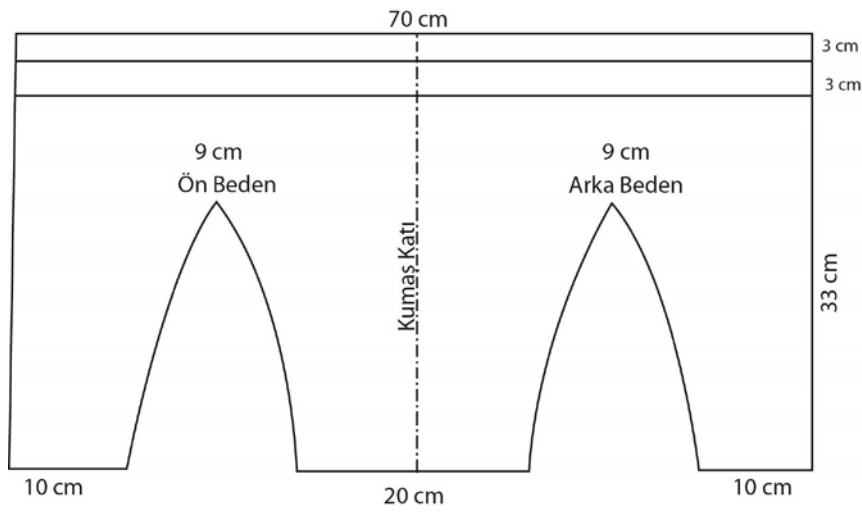
Çizim 15.A. Envanter No: 13/943-A Çocuk Donu Model Çizimi

Boy: 36 cm. Bel Genişliği: 70 cm. Paça Genişliği: 10 cm

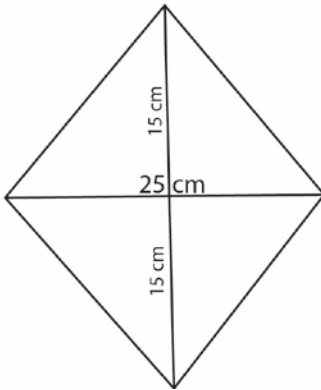
Ölçek:1/5

Çizim 15.B. Envanter No:13/943-A Çocuk Donu Kalıp Çizimi

Ağ Parçası

Fotoğraf 16.A. Envanter No:13/1377 Don-İç Donu

Örnek no: 16

Envanter no: 13/1377

Envanter Tanımı: Don, İç Donu

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

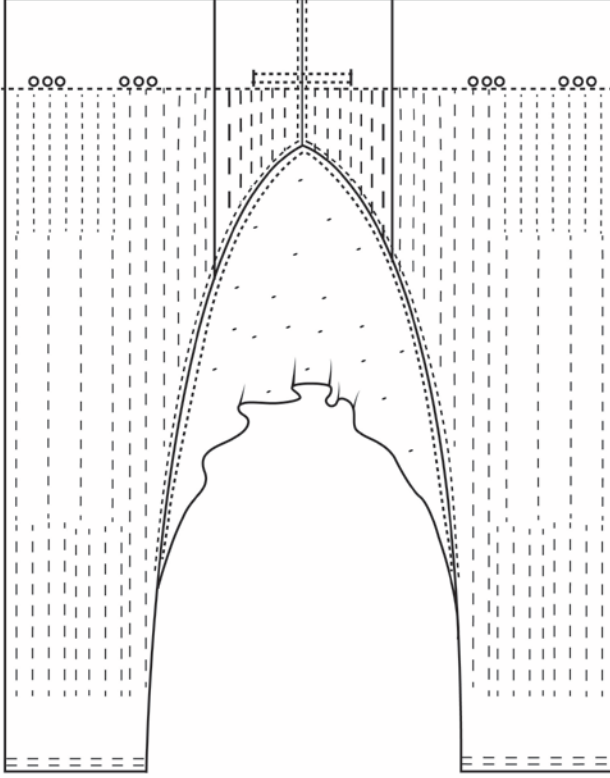
Bütün boyu 108 cm don, astarlı olup kışlık olarak tasarlanmıştır. Beyaz ince bezden zemin kumaşına sahiptir ve aynı cins kumaşla astarlanmıştır. Astar, giyside kullanılan kalıpla aynı model özelliğine sahiptir. Astar ve kumaş arasında yaklaşık 1 cm kalınlığında pamuk dolgusu yapılmıştır. Ön ve arka beden arasında model farkı yoktur. Giyside belden başlayıp, paçanın yaklaşık 15 cm yukarısında bitecek şekilde 1,5 cm aralıklı oyulgama dikişi yapılmıştır. Giysinin baldır kısmındaki oyulgama 4 cm aralıklı yapılmış, paçanın 15 cm'lik kısmında pamuk dolgu ve oyulgama yapılmamıştır. Giysinin ağ parçası hareket rahatlığı verecek ölçüde geniş bir yapıya sahiptir. Ağda iki kat kumaş kullanılmış olup, kalınlık yapmaması amacı ile çok ince tahta pamuk yerleştirilmiş ve aralıklı oyulgama yapılmıştır. Ağ genişliği 130 cm'dir. Ağın kumaşla birleşme hattının sağında ve solunda oyulgama dikişi gözlenmektedir. Yan dikişler kumaş katına yerleştirilmiştir. Giyside ayrı bir kemer parçası kullanılmamış; kemer, astarın dışı çevrilip giysi kumaşı üzerine tek sıra elde makine dikişi yapılması ile elde edilmiştir. Giyside yardımcı parça olarak uçkur kullanılmıştır. Giysinin ön ve arka ortalarında sağ ve solda olmak üzere 8 cm genişliğinde ikişer uçkur girişi bulunmaktadır. Uçkur girişlerinin tam ortasına sağlamlaştırma işlemi yapılmıştır. Giysinin kemerinde müze görevlileri tarafından, süsleme amaçlı yapıldığı belirtilen ve önde ve arkada 12'şer adet olmak üzere toplam 24 adet kuşgözü bulunmaktadır. Paçada ise çift sıra elde makine dikişi yapılmıştır.

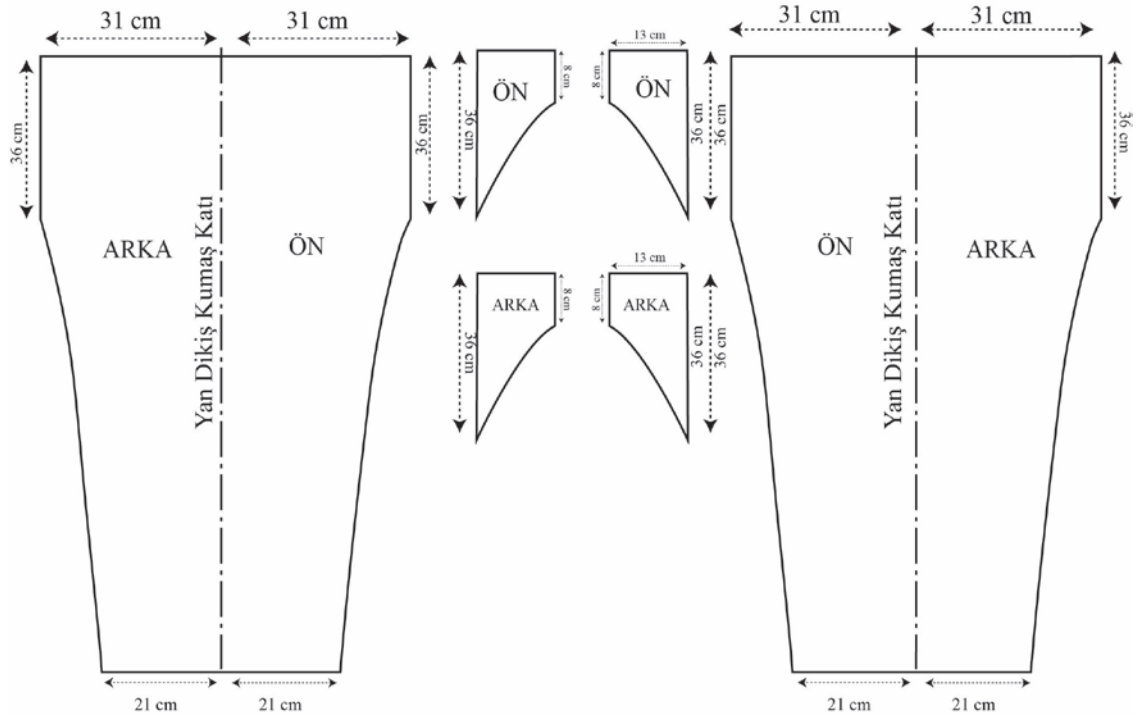
Fotoğraf 16.B. Envanter No:13/1377 Don-İç Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi kumaşı, pamuklu dokuma türü olan bezden yapılmıştır. Rengi beyazdır. Giysinin ön ve arka bedeninde kullanılan kapitone tekniğinin işçiliği oldukça iyidir. Oyulgamalarda ipek ibrişim iplik kullanılmıştır. Kemerde kullanılan kuşgözü süslemeler oldukça estetik bir görüntüye sahiptir.

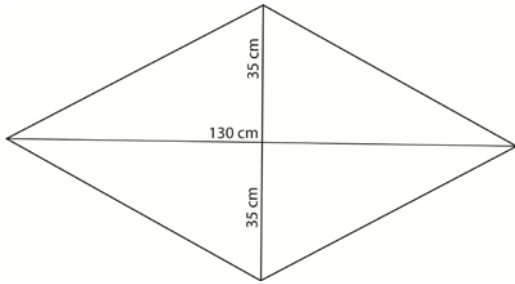
Çizim 16.A. Envanter No: 13/1377 Don Model Çizimi
Boy:108 cm. Bel Genişliği:176 cm. Ağ genişliği:130 cm
Ölçek:1/10

Çizim 16.B. Envanter No: 13/1377 Don Kalıp Çizimi

Ağ Parçası

Fotoğraf 17.A. Envanter No:13/1379 Don-İç Donu

Örnek no: 17

Envanter no:13/1379

Envanter Tanımı: Don, İç Donu

Giyisinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giyisinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

13/1377 ile aynı özelliklere sahip olan donun bütün boyu 104 cm, kemer genişliği 86 cm'dir. Ön ve arka beden arasında herhangi bir model farkı bulunmadığı gibi, astarla don arasında da model farkı yoktur. İçi pamuk dolgulu olup boyuna, sık oyulgama dikişleri bulunmaktadır. Astarlı olan giyside kemer, astarın dışa döndürülüp kumaş üzerine elde makine dikişi ile bastırılmasıyla elde edilmiştir. Donun kemer kısmında ve paçanın yaklaşık 20 cm'lik kısmında tahta pamuk dolgulu kapitone tekniği kullanılmamıştır. Ağda ve paçada çift sıra oyulgama yapılmıştır. Kumaşında herhangi bir yıpranmışlık bulunmayan donun, muhtelif yerlerinde lekeler mevcuttur.

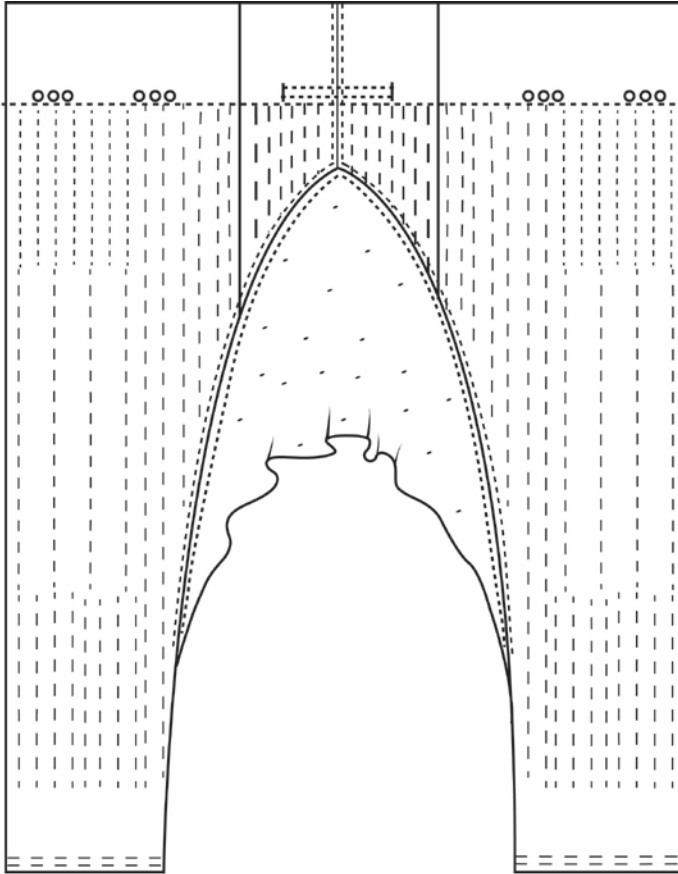
Fotoğraf 17.B. Envanter No:13/1379 Don-İç Donu Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi beyaz bezdendir. Kemer, ağ ve paçada elde makine dikişi ile oyulgama yapılmıştır. Kemerdeki kuşgözlerinin estetik amaç yanında uçkurun, uçkur yuvasındaki yerini belirleme gayesi ile yapılmış olabileceği düşünülmektedir.

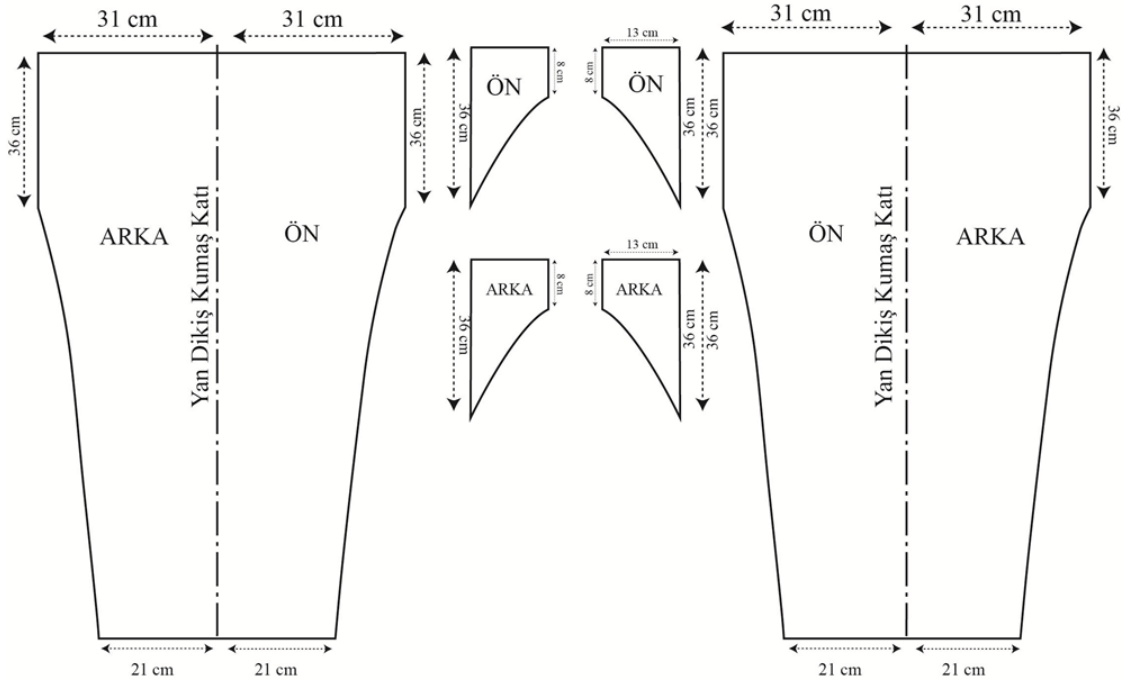
Çizim 17.A. Envanter No: 13/1379 Don Model Çizimi 117

Boy:104 cm. Bel Genişliği:86 cm. Ağ genişliği:130 cm

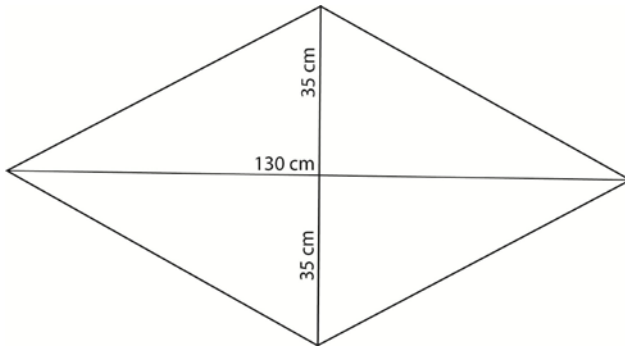
Ölçek:1/10

Çizim 17.B. Envanter No: 13/1379 Don Kalıp Çizimi

Ağ Parçası

Fotoğraf 18.A. Envanter No:13/615 Sultan III. Selim'e Ait Gömlek

rnek no: 18

Envanter no: 13/615

Envanter Tanımı: Gömlek

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Grmediğı: -

Bugünkü Durumu: Yıpranmış

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cinsine Ait Olduğı: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Sultan III. Selim'e ait olan gömlek krem renkli bürümcük kumaştandır. Gömlek astarsızdır ve yazlık olarak tasarlanmıştır. Toplam 5 parçadan oluşan ve oldukça sade bir kalıp tasarımına sahip giysinin, yan dikişleri, kol altı, omuz ve kol ortası kumaş katına yerleştirilerek kesilmiştir. Kolun üst kısmı hariç, bütün birleştirme dikişleri, daha sıkı bir dokunuşa sahip olan kumaş kenarlarının çarpma dikişi yardımıyla birleştirilmesi sonucu elde edilmiştir. Giysinin kol tasarımına bakıldığında, giyside peşle bütünleşen kol kullanıldığı görülmektedir. Bu kol tasarımı, her ne kadar kol altında bir yığılma oluştursa da, kola hareket serbestisi sağlamaktadır. Giyside yaka kullanılmamış olup, omuzdan 4 cm inilerek ön ortasının bele kadar açık bırakılması ile farklı bir yaka elde edilmiştir. Yaka açıklığının uzunluğu 78 cm, genişliği ise 12 cm dir. Giysinin yaka, kol ucu ve etek ucu antika tekniği ile temizlenmiştir.

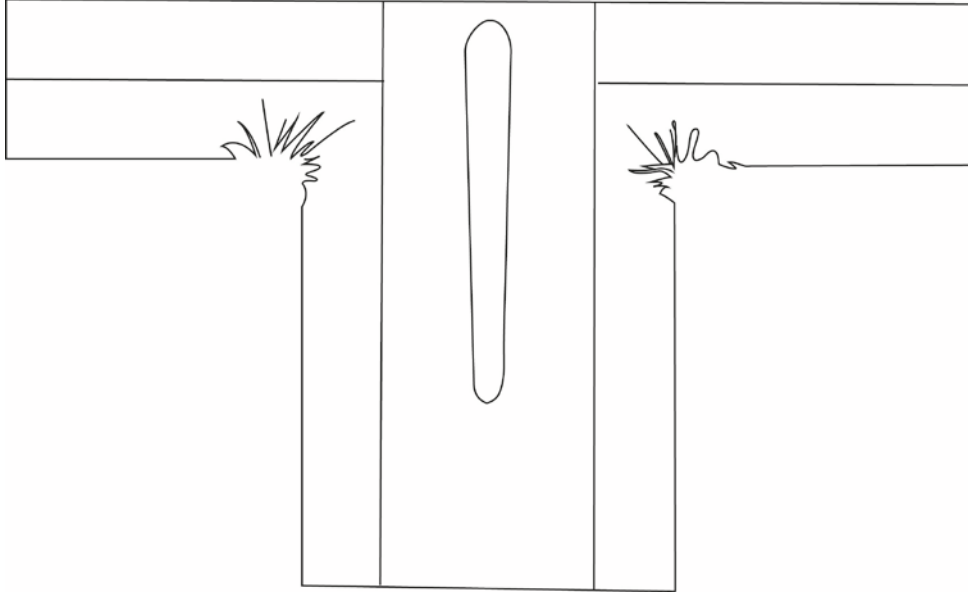
Fotoğraf 18.B. Envanter No:13/615 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysinin kumaşı envanter kayıtlarında bürümcük olarak belirtilmektedir. Kumaş krem renklidir. Kumaş deseni ile yapılan süsleme ve yaka, kol ucu ve etek ucu temizliğinde kullanılan antika tekniği, kumaştaki süsleme özellikleri olarak göze çarpmaktadır.

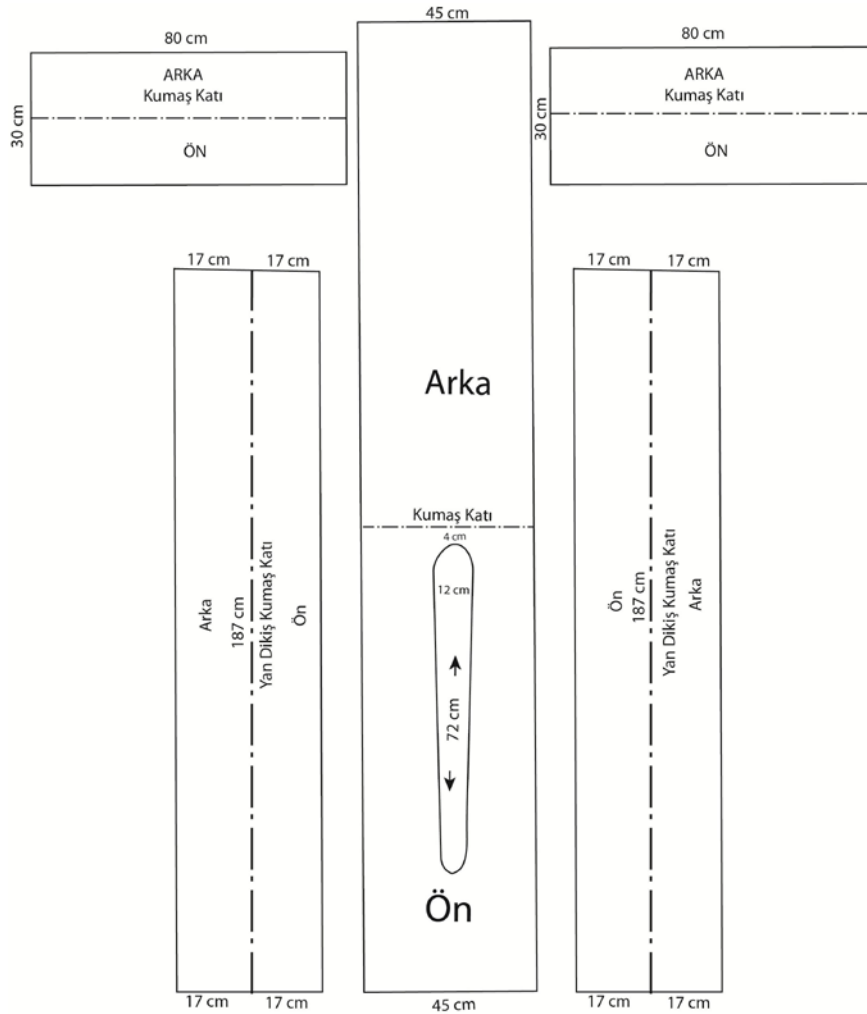
Çizim 18.A. Envanter No: 13/615 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Model Çizimi

Boy: 123 cm. Etek Ucu: 138 cm. Kol Boyu: 80 cm

Ölçek: 1/10

Çizim 18.B. Envanter No: 13/615 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kalıp Çizimi

Fotoğraf 19.A. Envanter No: 13/620 Sultan III. Selim'e Ait Gömlek

Örnek no: 19

Envanter no: 13/620

Envanter Tanımı: Gömlek

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: -

Koleksiyona Geliş Biçimi: Saraydan

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: Yıpranmış

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: 18.yy

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Erkek

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

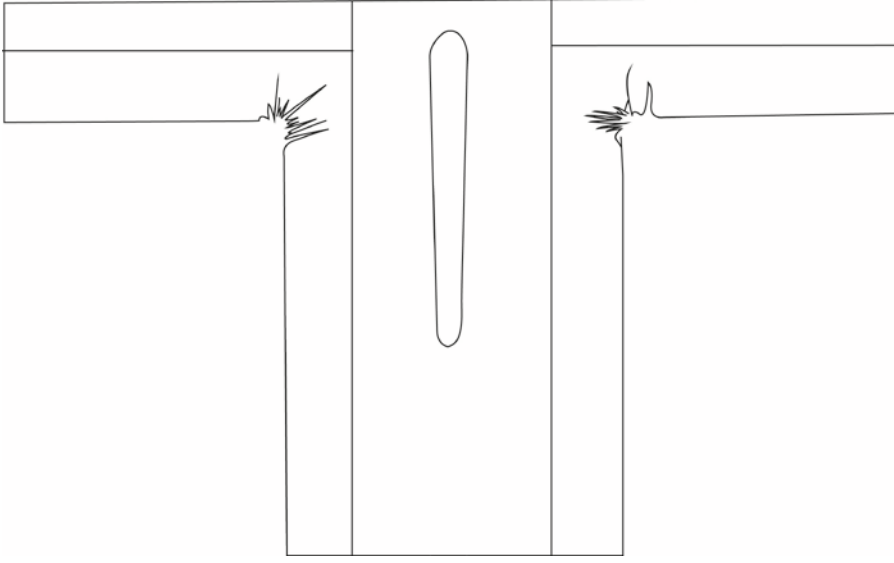
Sultan III. Selim'e ait olan gömlek, envanter kayıtlarında ipekli olarak adlandırılan kumaşla dikilmiş ince, yazlık bir giysidir. Gömlek krem renklidir. Kalıp özelliği olarak 13/615 envanter numaralı gömlekle aynı özelliklere sahiptir. Fakat ölçülerde farklılık söz konusudur. Yan dikişler, kol altı, omuz ve kol ortası kumaş katına yerleştirilerek kesilmiştir. Kolun üst kısmı hariç, bütün birleştirme dikişleri, daha sıkı bir dokunuşa sahip olan kumaş kenarlarının çırpma dikişi yardımıyla birleştirilmesi sonucu elde edilmiştir. Giyside yaka kullanılmamış olup, yaka açıklığı omuzdan 7 cm inilerek ön ortasının neredeyse kalça hizasına kadar açık bırakılması ile elde edilmiştir. Yaka açıklığının uzunluğu 83 cm, genişliği ise 12 cm dir. Giysinin yaka, kol ucu, etek ucu antika tekniği ile temizlenmiştir.

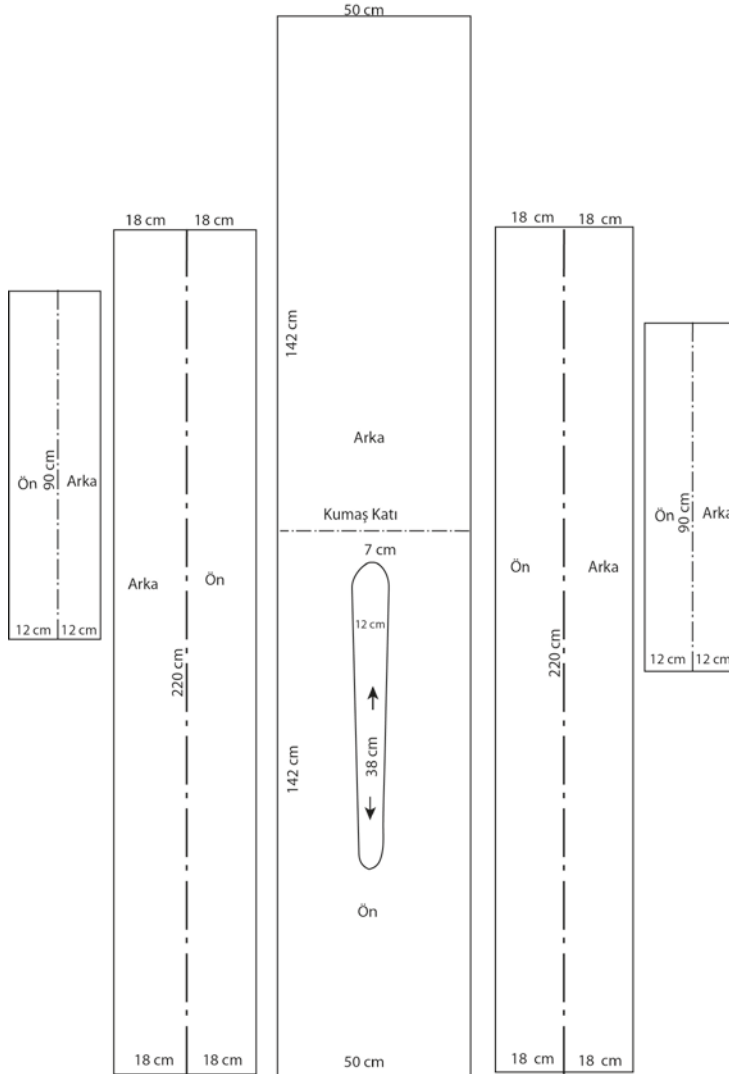
Fotoğraf 19.B. Envanter No:13/620 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi ipekli dokuma grubundan bürümcük kumaş ile dikilmiş, yazlık bir giysidir. Yaka, kol ucu ve etek ucundaki antika tekniği, giysideki süsleme özelliğidir.

Çizim 19.A. Envanter No: 13/620 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğim Model Çizimi
 Boy:142 cm. Etek Ucu:172 cm. Kol Boyu:85 cm.
 Ölçek:1/10

Çizim 19.B. Envanter No: 13/620 Sultan III. Selim'e Ait Gömleğin Kalıp Çizimi

Fotoğraf 20.A. Envanter No: 13/2317 Gömlek

rnek no:20

Envanter no:13/2317

Envanter Tanımı: Gömlek

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: 16.12.1988

Koleksiyona Geliş Biçimi: Satın Alma

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Grmediğı: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cinsine Ait Olduğı: Yetişkin Kadın

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Gömlek kıvrıcık bükümlü ipekten yapılmıştır. Krem renkli, uzun kollu ve yırtmaç yakalıdır. Kumaşın kenarı, diğer kısımlarına göre daha sık bir dokuma özelliğine sahiptir. Ayrıca kumaş kenarındaki mor - beyaz çapraz desenler birlikte kullanılarak, farklı bir desen özelliği sağlanmıştır. Giysi toplam 5 parçadan oluşan oldukça sade bir kalıp tasarımına sahiptir. Kol altı, yan dikişler, omuz ve kol ortası kumaş katına yerleştirilmiştir. Giyside, bedenden gelen parçanın uzantısı kolun alt kısmını oluşturduğundan, kullanım esnasında kol altında ciddi bir yığılma olacağı düşünülmektedir. Parçalar kumaşın sık dokunmuş kenar kısmından çırpma dikişi ile birleştirilmiştir. Kenar desenlerinin birbirini tamamlayan görüntüsü, giysiye estetik bir görünüm sağlamıştır. Kol üstünde kullanılan parçanın beden ve alt kol ile birleştirilmesinde temiz dikiş kullanılmıştır. Ön ortasında, omuzdan başlayıp yaklaşık bel hizasına kadar devam eden 35 cm lik yaka kullanılmıştır. Arka yaka oyuntusu verilmeyen yakanın ense kısmında 11 cm lik pervaz kullanılmıştır. Yaka, etek ucu ve kol ucu 0,5 cm kıvrılıp elde baskı tapılmıştır. Kol ucu ve yaka mor- beyaz ipek iğne oyası ile süslenmiştir.

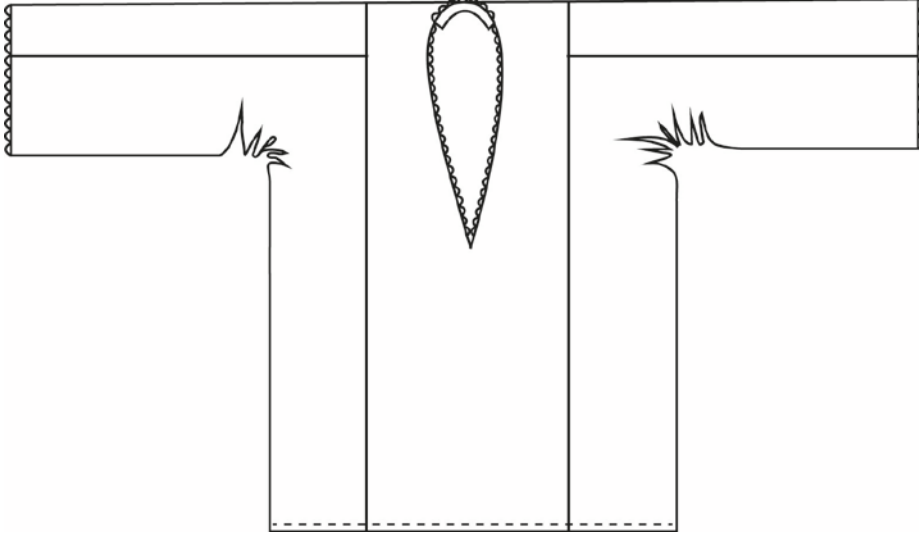
Fotoğraf 20.B. Envanter No: 13/2317 Gömlek Kumaş ve Süsleme zellikleri

Krem renkli, kıvrıcık bükümlü ipekten mamul gömlek, bayan gömleği olarak tasarlanmış yazlık bir giysidir. Koleksiyona saraydan dâhil olan yazlık gömleklere kıyasla süsleme özellikleri açısından oldukça zengindir. Bunun en önemli nedeni gmleğin bayan giysisi olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yaka ve kol uçlarındaki iğne oyası ve kumaş kenarlarındaki desenlerin bir araya gelmesi ile farklı bir kompozisyon oluşturulması giysideki belirgin süsleme özellikleridir.

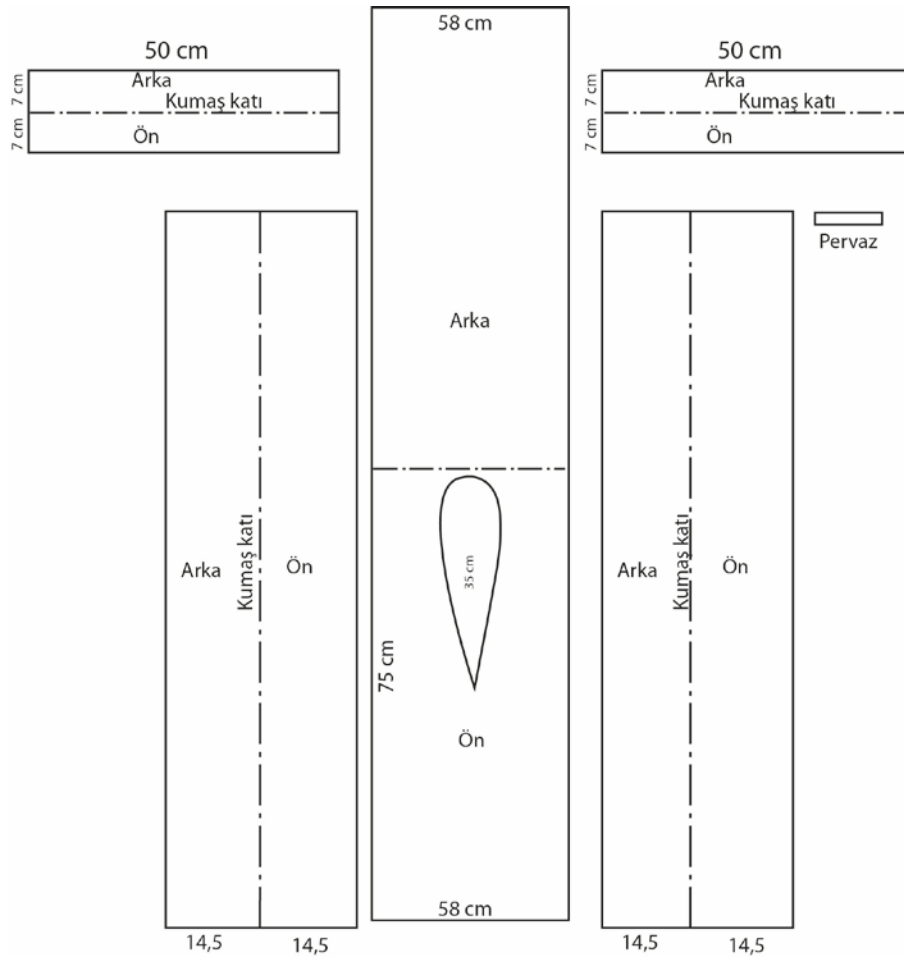
Çizim 20.A. Envanter No: 13/2317 Gömlek Model Çizimi

Boy:75 cm. Etek Ucu:174 cm. Kol Boyu:50 cm

Ölçek:1/10

Çizim 20.B. Envanter No: 13/2317 Gömlek Kalıp Çizimi

Fotoğraf 21.A. Envanter No: 13/2318 Gömlek

rnek no:21

Envanter no:13/2318

Envanter Tanımı: Gömlek

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: 16.12.1988

Koleksiyona Geliş Biçimi: Satın Alma

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Grmediğı: -

Bugünkü Durumu: Lekeli

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğı: Yetişkin Kadın

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Satın alma yoluyla 16.12.1988 tarihinde koleksiyona dâhil edilen giysi, yazlık bayan giysisidir. Kullanılan kumaş krem renkli olup, az bükümlü ipektir. Kumaş kenarı daha sık dokunmuş siyah yolludur. Koleksiyondaki gömleklerin kalıp tasarımları genel olarak aynıdır. Giysi yaka ile birlikte 6 parçadan oluşmaktadır. Parçalar kumaşın kenar kısımlarının çarpma dikişi ile dikilerek birleştirilmiştir. Giysinin beden genişliği bütün boyuna oranla oldukça fazladır. Uzun kollu ve yırtmaç yakalıdır. Kol altı, yan dikişler, omuz ve kol ortası kumaş katıdır. Kol altında 12 cm arka yaka genişliğine sahip yakanın, ense kısmında 3 cm genişliğinde pervaz kullanılmıştır. Arka bedende yaka oyuntusu bulunmamaktadır. Yaka 1 cm genişliğe sahip dik yakadır ve ön ortası 30 cm uzunluğunda yırtmaçlıdır. Yaka üzerine elde makine dikişi yapılmış, yaka kenarı, kol uçları ve göğüs açıklığı iğne oyası ile temizlenmiştir. Kolun üst parçası bedene birleştirilirken antika süsleme tekniği kullanılmıştır. Ön ortasındaki yırtmaçta kullanılan oya tekniği göğüs hizasından sonra değişmekte olup, bittiği noktada brit ilik görünümü verilmiştir. Ayrıca kol etrafında geometrik desenli Antep işi uygulanmıştır.

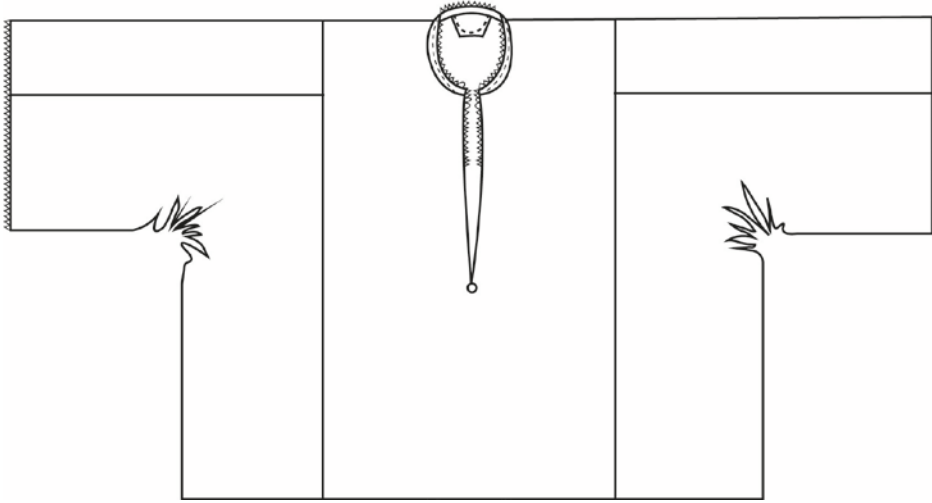
Fotoğraf 21.B. Envanter No:13/2318 Gömlek Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Yazlık olarak tasarlanan giysi, krem renkli az bükümlü ipekten yapılmıştır. Giysi bayan giysisidir ve bir iç giyim için oldukça yoğun süsleme özelliklerine sahiptir. Belirgin süsleme özellikleri; kumaş kenarlarında bulunan siyah yol süsleme malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Kol ucu, yaka ve yırtmaç krem renkli ipek iplikten yapılmış iğne oyası ile süslenmiştir. Kol uçlarında beyaz ipek iplikle antepişi yapılmış, kol üstü parçası birleştirilirken antika tekniği uygulanmıştır.

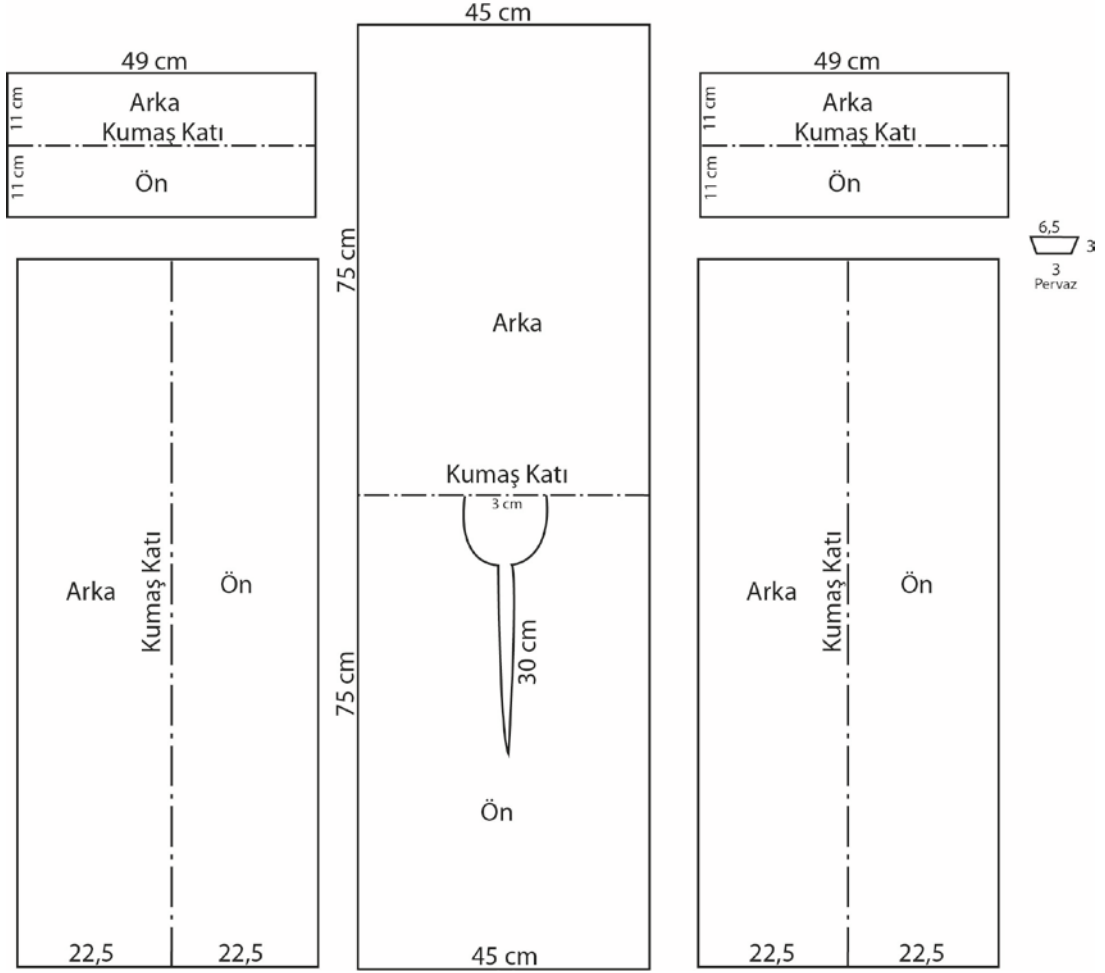
Çizim 21.A. Envanter No: 13/2318 Gömlek Model Çizimi

Boy:75 cm. Etek Ucu:180 cm. Kol Boyu:49cm.

Ölçek:1/10

Çizim 21.B. Envanter No: 13/2318 Gömlek Kalıp Çizimi

Fotoğraf 22.A. Envanter No: 13/2328 Gömlek

Örnek no: 22

Envanter no: 13/2328

Envanter Tanımı: Gömlek

Giysinin Türü: İç Giyim

Koleksiyona Geliş Tarihi: 16.12.1988

Koleksiyona Geliş Biçimi: Satın Alma

Bilgiyi Kimden Aldığı: Topkapı Sarayı Müzesi

Giysinin Koleksiyona Gelişindeki durumu: -

Onarım Görüp Görmediği: -

Bugünkü Durumu: İyi

Giysinin Yapıldığı Dönem / Tarih: -

Giysinin Kullanıldığı Dönem: -

Hangi Cins Ait Olduğu: Yetişkin Kadın

Envanter Bilgilerini İşleyen Kimliği: Hülya Tezcan

Koleksiyona satın alma yoluyla 16.12.1988 tarihinde dâhil edilen giysi, bayan için tasarlanmış yazlık bir giysidir. Envanter kayıtlarında, giysinin kime ait olduğuna dair bir bilgi bulunmamaktadır. Uzun kollu, krem renkli bükümlü ipekten yapılmıştır. Kumaşın kenar desenleri süsleme için kullanılmış olup, kırmızı beyaz yolludur. Parçaların birleştirilmesinde çırpma dikiş tekniği kullanılmıştır. Sadece kol üst parçasının bedene eklenmesi sırasında antika dikiş tekniği kullanılmıştır. Giysi kalıp açısından incelendiğinde 5 parçadan oluşmaktadır. Yan dikiş, kol altı, omuz ve kol üstü kumaş katına yerleştirilerek kesilmiştir. Kol ağızları mavi-kırmızı bir sıra iğne oyalıdır. Etek ucu kumaşı kıvrılarak elde baskı yapılmıştır. Yakası açılmamış olan giyside, kullanılmamış olduğu için yıpranma ya da leke mevcut değildir.

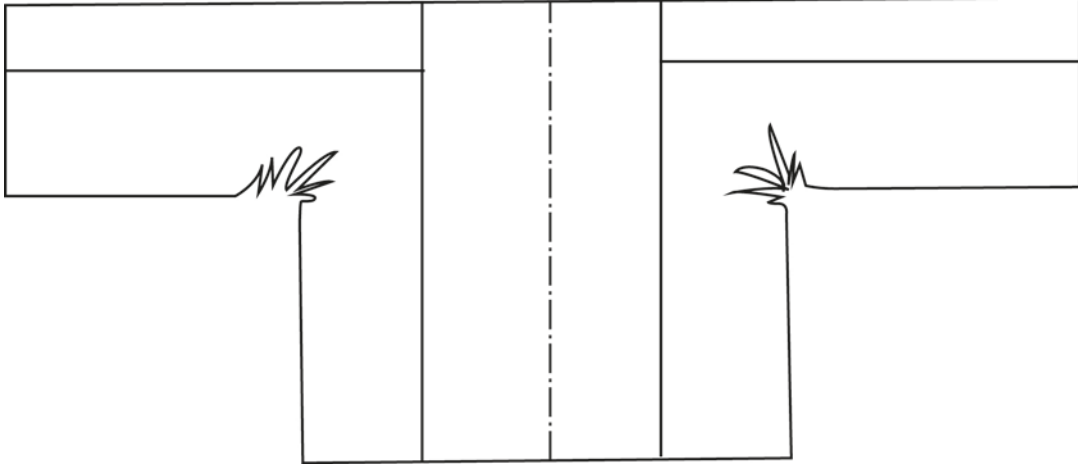
Fotoğraf 22.B. Envanter No: 13/2328 Gömlek Kumaş ve Süsleme Özellikleri

Giysi, krem renkli bükümlü ipekten yapılmıştır. Kumaş, kırmızı–beyaz yol deseni olan bir kumaştır ve bu desen özelliği süslemede kullanılmıştır. Giysinin kol uçlarında bir sıra iğne oyası, kol üstünde ise antika tekniği kullanılmıştır.

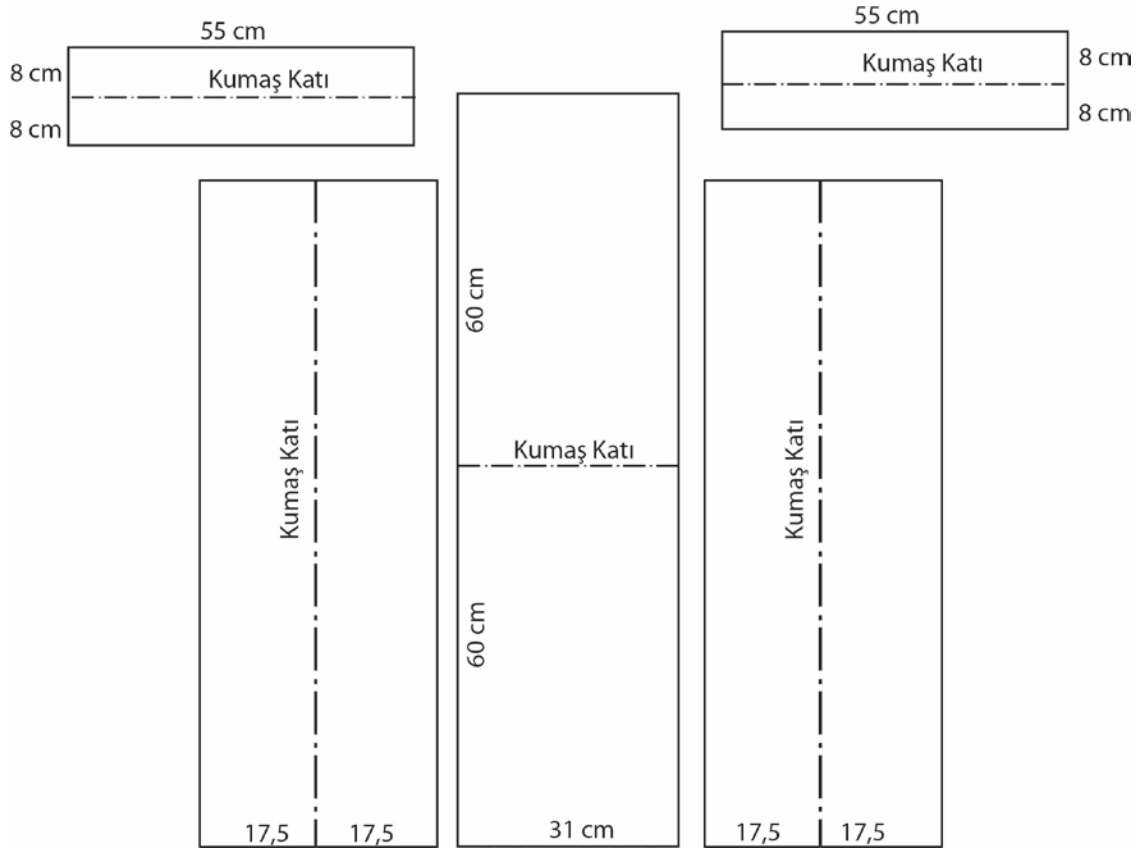
Çizim 22.A. Envanter No: 13/2328 Gömlek Model Çizimi

Boy:60 cm. Bel Genişliği:132 cm. Kol Boyu:55 cm.

Ölçek:1/10

Çizim 22.B. Envanter No: 13/2328 Gömlek Kalıp Çizimi

TABLO NO: 1		GİYSİLERE İLİŞKİN TANIMLAYICI BİLGİLER TABLOSU																		
Bilgiler	Giysinin Adı			Giysinin Kullanıldığı Mevsim		Ürün Kullanıcılarının Özellikleri			Koleksiyona Geliş Biçimi		Kime Ait Olduğu						Giysinin Bugünkü Durumu			
	Envanter No:	Zıbn	Don	Gömlek	Yaz	Kış	Yetişkin Erkek	Yetişkin Kadın	Çocuk	Sarıydan	Satın Alma	Sultan II. Selim	Sultan II.Osman	Sultan I.Mahmut	Sultan III. Selim	Sultan Vahdettin	Belli olmayan	İyi	Lekeli	Yıpranmış
13/182	x					x		x	x		x									
13/183		x				x			x		x							x	x	
13/185	x					x			x		x							x		
13/322		x		x		x			x			x						x		
13/575	x					x	x		x				x							x
13/579-A	x					x		x	x				x						x	
13/579-B	x					x		x	x				x						x	
13/580	x					x	x		x				x						x	
13/615			x	x		x			x					x						x
13/620			x	x		x			x					x						x
13/736		x		x				x	x						x					x
13/943		x		x				x	x							x				x
13/945-A	x					x	x		x							x			x	
13/945-B	x					x	x		x							x	x			
13/945-C	x					x	x		x							x			x	
13/1278	x					x		x	x							x			x	
13/1377		x				x	x		x							x	x			
13/1379		x				x	x		x							x			x	
13/1956	x					x		x	x							x	x			
13/2317			x	x			x			x						x			x	
13/2318			x	x			x			x						x			x	
13/2328			x	x			x			x						x	x			
TOPLAM	11	6	5	8	14	12	3	7	19	3	3	1	4	2	1	11	7	10	5	

4.2. Giysilere İlişkin Tanımlayıcı Bilgiler

Tablo 1’de, örnek ürün grubundaki 22 parça ürüne ait temel bilgilere yer verilmektedir. Tablo, ürünlerin envanter kayıtlarına göre nasıl isimlendirildikleri, kullanıldıkları mevsim açısından yazlık ve kışlık ürün dağılımı, ürün kullanıcı özellikleri ve ürünlerin koleksiyona geliş biçimi gibi bilgiler içermektedir. Ayrıca ürünlerin ait oldukları hanedan üyeleri ve bugünkü durumları hakkındaki bilgilerin dökümü yapılmıştır (Bkz. Tablo 1).

Tablo 2. Ürün Türü Dağılımı Tablosu

Nitelikler	f	%
Zıbın	11	50
Don	6	27,2
Gömlek	5	22,8

n:22

Araştırma kapsamında Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki iç giyim ürünleri koleksiyonundan incelenmesine izin verilen örneklerin %50’si zıbın, %27,2’si don, %22,8’i gömlekten oluşmaktadır. İncelenen ürünler arasında en fazla ürün zıbın, en az ürün ise gömlektir. Zıbınlar yetişkin ve çocuk zıbınlarından oluşmakta, model özelliklerinde herhangi bir farklılık bulunmamaktadır. Tezcan’ın Osmanlı dönemi giysilerinde, yetişkin ve çocuk giysilerinin birbirleriyle benzerlik gösterdiğine dair tespiti, araştırma bulgularını destekler niteliktedir (2006:230).

Tablo 3. Ürünlerin Kullanıldığı Mevsimler Tablosu

Mevsimler	f	%
Yaz	8	36,4
Kış	14	63,6

n:22

İç giyim ürünleri, kullanıldıkları mevsim açısından incelendiğinde yazlık giysiler incelenmesine izin verilen ürünlerin %36,4'ünü, kışlık giysiler ise %63,6'sını oluşturmaktadır. Yazın kullanılan giysilerin yaklaşık üçte birini don, üçte ikisini gömlek, kışlık giysilerin ise dörtte üçünü zıbın, dörtte birini don oluşturmaktadır. Oranlara bakıldığında yazlık ürünlerin kışlık ürünlerden daha az oldukları görülmektedir. Yazlık giysiler astarsızdır ve yıpranmışlıkları kışlık giysilere oranla daha fazladır. Kumaş seçimlerine bakıldığında tamamının ipekli kumaşlardan oluştuğu görülmektedir. Kışlık giysilerin ise tamamında astar kullanılmış ve kapitone (yorganlama) tekniği uygulanarak vücudu sıcak tutması sağlanmıştır. Kışlık giysilerde pamuklu dokuma kullanılmıştır.

Elde edilen bu bilgiler doğrultusunda, iç giyim ürünlerinin kullanılacakları mevsime uygun kumaş ve dikiş tekniği kullanılarak üretildikleri düşünülmektedir.

Tablo 4. Ürün Kullanıcılarının Dağılımları Tablosu

Kullanıcılar	f	%
Yetişkin Erkek	12	54,6
Yetişkin Kadın	3	13,6
Çocuk	7	31,8

n:22

Koleksiyona ürün kullanıcıları açısından bakıldığında yetişkin erkek oranı %54,6 yetişkin kadın oranı %13,6 çocuk oranı ise %31,8 'dir. Yetişkin erkek tarafından kullanılan ürünlerin %50'si zıbın, yaklaşık %33'ü don, %17'si gömlek; çocuk tarafından kullanılan ürünlerin yaklaşık %71'i zıbın, %28'i don; yetişkin kadın tarafından kullanılan ürünlerin ise tamamının gömlek olduğu görülmektedir.

Tabloya bakıldığında, yetişkin kadın giysilerinin çocuk ve yetişkin erkek giysilerine oranla oldukça az olduğu görülmektedir. Muratoğlu bu durumu, ölen padişahların giysilerinin bohçalanarak saklanma geleneği olduğu halde, hanım sultanlara ait giysilerin saklanma geleneğinin olmamasından kaynaklandığı şeklinde açıklamaktadır (1994:16).

Tablo 5. Ürünlerin Koleksiyona Geliş Biçimi Dağılımları Tablosu

Geliş Biçimi	f	%
Saraydan	19	86,4
Satın Alma Yoluyla	3	13,6

n:22

İncelenmesine izin verilen ürünlerden saraydan gelen ürünler, toplamın %86,4'ünü, satın alma yoluyla gelen ürünler ise %13,6'sını teşkil etmektedir. Saraydan gelen ürünlerde herhangi bir geliş tarihi bulunmazken, satın alma yoluyla gelen ürünlerin 16.12.1988 tarihli oldukları belirtilmiştir. Ayrıca satın alma yoluyla gelen ürünlerin tamamının bayan iç giyimi olduğu, bu nedenle süsleme özellikleri açısından daha zengin özellikler taşıdığı görülmektedir. Tezcan Topkapı Sarayı Müzesi giysi koleksiyonunda son devreye ait kıyafetlerin çok az olduğunu, bunların da satın alma yoluyla koleksiyona dâhil edildiğini belirtmektedir (2006:225).

Tablo 6. Ürünlerin Ait Oldukları Kişi Dağılımları Tablosu

Ait Olduğu Kişiler	f	%
Sultan II. Selim	3	13,6
Sultan II. Osman	1	4,5
Sultan I.Mahmut	4	18,2
Sultan III. Selim	2	9,1
Sultan Vahdettin	1	4,5
Bilinmeyen	11	50

n:22

İncelenmesine izin verilen ürünler, ait oldukları kişiler yönünden incelendiğinde 22 adet iç giyim ürününün %13,6'sı Sultan II. Selim'e, %4,5'i Sultan II. Osman'a , %18,2'si Sultan I. Mahmut'a, % 9,1'i Sultan III. Selim'e, %4,5'i ise Sultan Vahdettin'e aittir.

Koleksiyonda bulunan ürünlerin yaklaşık yarısının hanedan üyelerine ait olduklarına dair net bilgi mevcuttur. Hanedan üyelerine ait giysiler, koleksiyona saraydan dâhil olmuşlardır. Koleksiyondaki iç giyim ürünlerinin kalan yarısının ise kime ait olduklarına dair net bilgi bulunmamaktadır. Ait oldukları kişilerle ilgili bilgi edinilemeyen iç giyim ürünlerinin yaklaşık %45'i zıbın, %27'si don, %27'si gömlektir. Aynı ürünlerin yaklaşık %36'sı yazlık, %63'ü ise kışlıktır. Ait oldukları kişiler bilinmeyen ürünlerin yaklaşık dörtte üçü hanedan üyelerine ait ürünlerle pek çok açıdan benzerlik göstermektedir. Geriye kalan 3 ürün ise koleksiyona satın alma yoluyla dâhil edilmiş ve bayan giysileri olması nedeniyle hanedan üyelerine ait olan giysilerden özellikle süsleme özellikleri açısından farklıdır.

Sultan II. Selim'in giysileri zıbın ve dondan oluşmakta olup, kışlık giysilerdir. Zıbın Sultan II. Selim'in çocukluk dönemine, don ise yetişkinlik dönemine aittir.

Sultan II. Osman'a ait don, yetişkinlik dönemi için tasarlanmış yazlık bir giysidir. Sultan I.Mahmut'a ait iç giyim ürünlerinin tamamı zıbından oluşmakta olup kışlık giysilerdir. Ürünlerden ikisi Sultan I.Mahmut'un çocukluk dönemine, ikisi ise yetişkinlik dönemine aittir. Sultan III. Selim'e ait giysiler 2 adet olup yetişkinlik döneminde kullanılan yazlık gömlektir. Sultan Vahdettin'e ait tek giysi ise farklı model özelliği ile dikkat çeken yazlık bir çocuk donudur.

Envanter kayıtlarında ürünlerin ait oldukları yıllara dair bir bilgi bulunmamaktadır. Araştırmacı tarafından hanedana ait giysiler için, ait olduğu padişahın doğum ve ölüm tarihleri baz alınarak bir yüzyıl aralığı belirlenmiştir. Buna göre, Sultan II. Selim'e ait ürünler (%13,6) 16.yüzyıla, Sultan II. Osman'a ait ürünler (%4,5) 17.yüzyıla, Sultan I. Mahmut'a ait ürünler (%18,2) 18.yüzyıla, Sultan III. Selim'e ait ürünler (%9,1) 18. yüzyıla ve Sultan Vahdettin'e ait ürünler (%4,5) ise 19. yüzyıla aittir. Bu sonuca göre ürünlerin 16. ve 19. yüzyıl aralığına ait oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo 7. Ürünlerin Bugünkü Durumlarına İlişkin Dağılım Tablosu

Nitelikler	f	%
İyi	7	31,8
Lekeli	10	45,5
Yıpranmış	5	22,7

n:22

İncelenmesine izin verilen ürün grubuna ait envanter kayıtlarında iç giyim ürünlerinin bugünkü durumlarına dair bilgi bulunmamaktadır. Ürünlerin durumları araştırmacı tarafından gözlenerek çeşitli yargılara varılmıştır. Ürünler incelendiğinde “iyi” olarak nitelendirilen ürünler genelin %31,8’ini, “lekeli” olarak nitelendirilen ürünler %45,5’ini, “yıpranmış” giysiler ise %22,7’sini oluşturmaktadır.

Kumaşında yıpranma ve leke olmayan giysilerin yaklaşık %71’i kışlık, %28’i yazlık, lekeli giysilerin yaklaşık %73’ü kışlık, %27’si yazlık; kumaşları yıpranmış giysilerin ise %80’i yazlık, %20’si ise kışlık giysilerden oluşmaktadır.

Kumaşı yıpranmış olan iç giyim ürünlerinin neredeyse tamamı ipekli dokumadan mamuldür. İpek lifinin, hayvansal lifler içinde en dayanıklı lif olduğu belirtilmektedir (meb.gov.tr). Tespit edilen bu durumun giysilerin eski yıllara ait olmasından ya da saklanma koşullarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

İyi durumdaki ürünlerin kışlık giysiler olması, kullanılan kapitone (yorganlama) tekniğinin giysinın ömrünü uzatabileceğini düşündürmektedir. Yıpranmış eserlerin neredeyse tamamının hanedan üyelerine ait olması da, bu eserlerin diğer eserlere kıyasla daha eski tarihlerde üretilmiş olabileceklerini düşündürmektedir. Ayrıca Topkapı Sarayı Müzesi’nin müze olmadan önceki giysi saklama koşullarının da, ürünlerin yıpranma ve lekelenmelerinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

TABLO NO:8		GİYSİLERDE KULLANILAN MODEL ÖZELLİKLERİ TABLOSU																			
Bilgiler	Beden Formu		Kol Formu		Yaka Formu		Astar Durumu		Uygulanan Kesikler										Kemer		
			Uzun Kol	Yarım Kol					Peşle Bütünleşen Kol	Kısa Takma Kol	Yuvarlak Yaka	Hâkim Yaka	Astarlı	Astarsız	Kol Ağı Yırtmacı	Yan Dikiş Yırtmacı	Ön Kol Oyunusu	Ön Peş	Üst Kol Parçası	Yaka Pervazı	Kuş
	Peşli Form	Düz Form																			
Envanter No:	Peşli Form	Düz Form	Peşle Bütünleşen Kol	Kısa Takma Kol	Yuvarlak Yaka	Hâkim Yaka	Astarlı	Astarsız	Kol Ağı Yırtmacı	Yan Dikiş Yırtmacı	Ön Kol Oyunusu	Ön Peş	Üst Kol Parçası	Yaka Pervazı	Kuş	Ağ Parçası	Paça Bandı	Patlet	Astarın Dışa Döndürülmesiyle Elde Edilen	Ana Kumaşın Dışa Döndürülmesiyle Elde Edilen	Kemerli Ayn Kesilen
13/182	X			X		X	X			X	X	X									
13/183							X									X			X		
13/185	X			X		X	X			X	X	X			X						
13/322								X								X				X	
13/575	X			X		X	X		X	X	X	X									
13/579-A	X			X		X	X				X	X									
13/579-B	X			X		X	X				X	X									
13/580	X			X		X	X			X	X	X			X						
13/615		X	X		X			X					X								
13/620		X	X		X			X					X								
13/736								X									X	X			X
13/943								X								X				X	
13/945-A	X			X		X	X			X	X	X									
13/945-B	X			X		X	X			X	X	X			X						
13/945-C	X			X		X	X			X	X	X			X						
13/1278	X			X		X	X				X	X									
13/1377							X									X			X		
13/1379							X									X			X		
13/1956	X			X		X	X				X	X									
13/2317		X	X		X			X					X	X							
13/2318		X	X			X		X					X	X							
13/2328		X	X					X					X								
TOPLAM	11	5	5	11	3	12	14	8	1	7	11	11	5	2	4	5	1	1	3	2	1

4.3. Giysilerde Kullanılan Model Özellikleri

Tablo 8’de, incelenmesine izin verilen örneklerin beden, kol, yaka formu, astar ve kemer özellikleri incelenmiştir. Ayrıca kol ağzı yırtmacı, yan dikiş yırtmacı, ön kol oyuntusu, ön peş, üst kol parçası, yaka pervazı, kuş, ağ parçası, paça manşeti gibi kesiklerin, giysilere göre dağılımları verilmiştir (Bkz, Tablo 8).

Tablo 9. Ürünlere Ait Bel Formu Tablosu

Nitelikler	f	%
Peşli Form	11	68,8
Düz Form	5	31,2

n:16

Örnek ürün grubunda, üst beden giysisi olan ve bel formunun incelenebileceği 16 adet iç giyim ürünü bulunmaktadır. Bu ürünlerin %68,8’inde giysiye aynı zamanda bel kavisi verdiği düşünülen yan peş bulunmaktadır. %31,2’si ise düz forma sahiptir. Yan peşi olan ürünlerin tamamı zıbındır. Düz forma sahip ürünlerin de tamamı gömlekten oluşmaktadır. İç giyim ürünlerinde kullanılan yan peş, giysinin kalça kısmında bulunan ve belden başlayıp genişleyerek etek ucunda biten bir model özelliğidir. Yan peş kullanılan giysilerin kışlık, kullanılmayanların ise yazlık giysiler olduğu görülmektedir. Bunun sebebinin kışlık giysilerin vücutla temasının sağlanıp vücudu ısıtması, yazlık giysilerin ise vücudu sarıp terletmemesi isteğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 10. Ürünlere Ait Kol Formu Tablosu

Nitelikler	f	%
Peşle Bütünleşen Kol	5	31,3
Kısa Takma Kol	11	68,7

n:16

İncelenmesine izin verilen örneklerin yaklaşık %72'si üst bedene giyilen ürünlerden oluşmaktadır. Ürünlerin kol formları incelendiğinde, %31,3'ü peşle bütünleşen kol, %68,7'si ise kısa takma koldur. Kısa takma kol kışlık ürünlerden zıbın ve mintanlarda kullanılırken, peşle bütünleşen kol, yazlık gömlelerde kullanılmıştır.

“Giysilerin beden formlarına rahatlık sağlamak amacıyla kullanılan yan peşler, kol alt dikişi boyunca kol ağzına kadar devam ederek, kol hareketlerinin de rahat şekilde yapılmasını sağlar. Normal duruş pozisyonunda kol altında toplanarak rahatlık sağlayan kuş parçası kolun uzanabileceği en üst noktada bile açılarak hareketi kısıtlamaz. Bu tür kuşlu giysilerde kol, yan dikiş doğrultusunda (tam doğru oluşturacak şekilde) açılır” (Vural, Koç, Koca, Pamuk, 2006:346).

Kışlık ürünlerde kullanılan takma kol tek parçadan oluşmaktadır. Pamuk dolgulu ve kapitoneli olan ürünlerde kısa kol kullanılmasının, giysi kol ucunda oluşacak olası kalınlığı engelleyeceği düşünülmektedir. Yarım kol tasarımında ön kol ucu oyuntusu kullanılmıştır. Bu model özelliğinin estetik yönü olabileceği gibi, eklemde hareket kolaylığı da sağlayacağı düşünülmektedir.

Tablo 11. Ürünlere Ait Yaka Formu Tablosu

Nitelikler	f	%
Yuvarlak Yaka	4	25
Hâkim Yaka	12	75

n:16

İncelenmesine izin verilen örneklerin yaklaşık %70'inde yaka kullanılmıştır. Ürünlerden %25'i yuvarlak yakalı, %75'i hâkim yakalıdır. Hâkim yaka kullanılan ürünlerin %8'i yazlık gömlek, %92'si kışlık zıbından oluşmaktadır. Kullanılan yaka yükseklikleri 1cm ile 2,5cm arasında değişmektedir. Ürün bedenlerinde kullanılan pamuk dolgulu kapitone tekniği yakada kullanılmamıştır. Ürünlerin yaka formları oldukça dardır. Yaka uzunlukları 15 ile 25 cm arasında değişmekte olup, dikdörtgen şeklinde kesilen tek parçalı kalıp özelliğine sahiptir.

Yuvarlak yakalı ürünlerin tamamı yazlık gömlek olup, bedene eklenen bir yaka parçası yoktur. Yaka, ön ortası üzerinde, omuz hizasından birkaç cm inilip bele kadar açılan yaka genişliği ile elde edilmiştir. Yaka genişliği ortalama 12 cm civarında olup bel hattına doğru daralmaktadır.

Yuvarlak yaka kullanılan ürünlerde 1 adet yakası açılmamış ürün bulunmaktadır. Envanter kayıtlarında ürünün yakasının açılmama nedenine ilişkin bir bilgiye rastlanmamıştır. Ecer, bu durumu şu şekilde açıklamaktadır “Evlenecek olan kızın çeyiz sandığında bulunan bir diğer eşya ise gömlektir. Her genç kızın çeyizinde bir erkek bir bayan gömleği mutlaka bulunmaktadır. Yüzde yüz pamuktan dokunan bu gömlekler el dikişi ile dikilmekte ve yakası kapalı bırakılmaktadır. Gelin evlendikten sonra gömlekleri kullanması gerektiğinde yıkamakta ve daha sonrada yaka kısmını açmaktadır” (2010: 40).

Ürünün çeyiz olarak hazırlanmış bir ürün olduğu ve daha sonra giyecek kişiye göre yakasının açılacağı düşünülmektedir. Giysiye ait, hâkim yaka oluşturmak için bir kumaş parçasının olmayışı ve aynı tür kumaşın kullanıldığı yazlık gömleklerin yuvarlak yakalı oluşu bu ürünün yuvarlak yakalı ürünlere dâhil edilmesi gerekliliğini doğurmuştur.

Tablo 12. Ürünlere Ait Astar Dağılım Tablosu

Nitelikler	f	%
Astarlı	14	63,6
Astarsız	8	36,4

n:22

İncelenmesine izin verilen örneklerden 22 adet ürünün %63,6'sı astarlı, %36,4'ü astarsızdır. Astarlı ürünlerin yaklaşık %79'u zıbın, %21'i dondur. Astarsız ürünlerin yaklaşık %62'si gömlek, %37'si dondur.

Örnek ürün grubu giysilerinde astar hem zıbın hem de donlarda kullanılmıştır. Astarlı ürünlerin kışlık, astarsız ürünlerin ise yazlık ürünler olduğu görülmektedir.

Astarlı ürünlerde aynı zamanda pamuk dolgulu kapitone (yorganlama) yapıldığı ve bu tekniğin ürünü – kumaşı yazlık olsa bile – kışlık bir ürüne dönüştürdüğü söylenebilir.

Tablo 13. Ürünlerde Uygulanan Kesikler Tablosu

Uygulanan Kesikler	f	%
Kol Ağzı Yırtmacı	1	6,2
Yan Dikiş Yırtmacı	7	43,7
Ön Kol Oyuntusu	11	68,7
Ön Peş	11	68,7
Üst Kol Parçası	5	31,2
Kuş	4	25
Yaka Pervazı	2	12,5
Ağ Parçası	5	83,3
Paça Bandı	1	16,7
Patlet	1	16,7

İncelenmesine izin verilen örnekler uygulanan kesikler ve model özellikleri açısından incelenmiştir. Ürünler üst bedene ve alt bedene giyilenler olmak üzere sınıflandırılmış, üst beden giysileri 16 adet, alt beden giysileri 6 adet olarak belirlenmiştir. Bir üründe birden fazla kesik olabileceğinden n değeri verilmemiştir.

Üst bedene giyilen ürünlerin %6,2'sinde kol ağzı yırtmacı, %43,7'sinde yan dikiş yırtmacı, %68,7'sinde ön kol oyuntusu, %68,7'sinde ön peş, %31,2'sinde üst kol parçası, %25'inde kuş, %12,5'inde ise yaka pervazı kullanılmıştır. Alt bedene giyilen ürünlerin ise %83,3'ünde ağ parçası, %16,7'sinde paça bandı, %16,7'sinde ise patlet kullanılmıştır.

Yetişkin donlarının tamamında oldukça geniş ebatta ağ parçaları kullanılmış, çocuk donlarının ise tamamında kullanılmadığı görülmüştür.

Zıbınlarda kullanılan ön ve yan peşlerin kullanılma amacı, giysiye kalça genişliği kazandırmaktır. Zıbınların kışlık donlarla birlikte giyildiği düşünüldüğünde bu parçaların, uçkurla büzülen donun kemer kalınlığı için de tasarlanmış olabileceği düşünülmektedir.

Yan dikiş yırtmacı zıbınlarda kullanılmış olup, ortalama 7-9 cm uzunluğa sahiptir. Kol üstü parçası ise yazlık gömlelerde kullanılmış, bedenden çıkan yan peş ile birleşerek, kolu oluşturmuştur. İki adet yazlık gömleğin ense kısmında kullanılan pervazın, giysinin sürtünmeden dolayı yıpranmasını engellemek amacıyla kullanıldığı düşünülmektedir.

Tablo 14. Ürünlerde Kullanılan Kemer Özellikleri Tablosu

Nitelikler	f	%
Astarın Dışa		
Döndürülmesiyle Elde	3	50
Ana Kumaşın Dışa		
Döndürülmesiyle Elde	2	33,3
Kemerini Ayrı Kesilen	1	16,7

n:6

İncelenmesine izin verilen örneklerde 6 adet don mevcuttur. İç giyim ürünlerinde kemer, donlarda kullanılmıştır. Donlarda kullanılan kemer yapım tekniklerine bakıldığında ürünlerdeki kemerlerin %50' si astar kumaşının dışa döndürülmesi ile, %33,3'ü ana kumaşın dışa döndürülmesiyle, %16,7' si ise kemer parçası ayrı kesilerek elde edilmektedir. Astar kumaşının dışa döndürülmesiyle elde edilen kemerler, kışlık, pamuk dolgulu ve kapitoneli ürünlerde kullanılırken, ana kumaşın dışa döndürülmesiyle elde edilen kemer, yazlık astarsız giysilerde kullanılmıştır. Kemerini ayrı kesilen yazlık don ise, diğer donlardan oldukça farklı bir kemer tasarımına sahiptir. Kemerler bedene elde makine dikişi ile tutturulmuştur. Bütün donlarda uçkur girişi mevcut olup, kışlık donlarda kemer üzerine kuşgözü süsleme tekniği uygulanmıştır. Bu tekniğin olası uçkur kaçmalarında uçkur yerinin tespiti için de kullanılmış olabileceği düşünülmektedir.

TABLO NO:15		GİYSİLERDE KULLANILAN MALZEMELER TABLOSU									
Bilgiler	Giysilerde Kullanılan Ana Kumaşlar					Giysilerde Kullanılan Yardımcı Malzemeler			Süslemede Kullanılan Malzemeler		
	Pamuklu		İpekli			Dikiş İpliği	Tahta Pamuk	İbrişim İlik - Dağme	İbrişim İplik(İpek)	Uçkuruluk	Oya İpliği
	Pamuklu Bez	Tülbent	Bükümlü İpek	İpekli	Bütüncük						
Envanter No:											
13/182	x					x	x		x		
13/183	x					x	x		x		
13/185	x					x	x	x	x		
13/322	x					x					
13/575	x					x	x	x	x		
13/579-A		x				x	x		x		
13/579-B		x				x	x		x		
13/580		x				x	x		x		
13/615					x	x					
13/620				x		x					
13/736					x	x				x	
13/943		x				x				x	
13/945-A		x				x	x	x	x		
13/945-B		x				x	x	x	x		
13/945-C		x				x	x	x	x		
13/1278	x					x	x		x		
13/1377	x					x	x		x		
13/1379	x					x	x		x		
13/1956	x					x	x		x		
13/2317			x			x					x
13/2318			x			x					x
13/2328			x			x					x
TOPLAM	9	7	3	1	2	22	14	5	14	2	3

4.4. Giysilerde Kullanılan Malzemeler

Tablo 15’te, incelenmesine izin verilen örneklerin kullanılan kumaş özellikleri ve tür dağılımları belirtilmiş, ayrıca ürünlerde kullanılan yardımcı malzemeler ve süslemede kullanılan malzemelerin dökümü yapılmıştır (Bkz, Tablo 15).

Tablo 16. Ürünlerde Kullanılan Kumaşlar Tablosu

Kumaş Türleri	f	%
Pamuklu Bez	9	40,9
Tülbent	7	31,8
Bükümlü İpek	3	13,6
İpekli	1	4,5
Bürümcük	2	9,1

n:22

İç giyim ürünlerinde kullanılan kumaşların belirlenmesinde Topkapı Sarayı Müzesi ürün envanter bilgileri esas alınmıştır. Buna göre incelenmesine izin verilen örneklerin %40,9’u pamuklu bez, %31,8’i tülbent, %13,6’sı bükümlü ipek, %4,5’i ipekli, %9,1’i bürümcükten dikilmiştir. Kumaş hammaddelerine bakıldığında ise, ürünlerin dörtte üçünün pamuklu dokuma, dörtte birinin ise ipekli dokuma olduğu görülmektedir. Pamuklu bezden yapılan ürünlerin yaklaşık yarısı zıbın, %44’ü don; tülbentten yapılan ürünlerin %85’i zıbın, %14’ü don; bükümlü ipekten ve ipekliden mamul ürünlerin tamamı gömlek; bürümcükten yapılan ürünlerin ise yarısı don, diğer yarısı ise gömlektir.

1853 yılı sonunda İstanbul’a gelip dokuz ay kalan İngiliz gezgini Miss Julia Pardoe Sultan II. Mahmut’un kızı Mihrimah Sultan’ın düğününe katılmıştır. Bu düğünde rastladığı kız çocuklardan birinin, bürümcük bir gömlek giydiğinden bahsetmektedir (Tezcan,2006:236).

Tablo incelendiğinde yazlık ürünlerin ipekli kumaşlardan yapıldığı, kışlıklarda ise pamuklu kumaşların kullanılmış olduğu görülmektedir. İpek lifinin nem çekme özelliğinin yüksek olmasının yazlık giysilerin ipekli kumaşlardan yapılmasında etkili olduğu düşünülmektedir (meb.gov.tr).

Tablo 17. Ürünlerde Kullanılan Yardımcı Malzemeler Tablosu

Yardımcı Malzemeler	f	%
Dikiş İpliği (ipek)	22	100
Tahta Pamuk	14	63,6
İbrişim İlik-Düğme	5	22,7

İncelenmesine izin verilen örnekler kullanılan yardımcı malzeme açısından incelendiğinde, % 100'ünde ipek dikiş ipliği, %63,6'sında tahta pamuk , %22,7'sinde ibrişim ilik-düğme kullanıldığı görülmektedir. Bir üründe birden fazla yardımcı malzeme kullanılmış olabileceğinden n değeri verilmemiştir.

Yardımcı malzeme, giysi dikiminde, kumaş dışında kullanılan tüm gereçler olarak tanımlansa da bu tabloda süsleme için kullanılan malzemelere değinilmemiş olup, ayrıca değinilecektir. Dikiş ipliği ipektendir ve ürünlerin tamamında kullanılmıştır. Tahta pamuk ise sadece kışlık ürünlerin astarı ile ana kumaşı arasında dolgu malzemesi olarak kullanılmıştır. Zıbınlardan dördünün ön ortasında, birinin ise kol ucunda ibrişim ilik ve düğme kullanılmıştır. Ürünlerin tamamında 9 adet düğme ve ilik kullanıldığı görülmüştür.

Tablo 18. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Malzemeleri Tablosu

Süsleme Malzemeleri	f	%
İbrişim İplik (ipek)	14	73,7
Uçkurluk Şerit	2	10,5
Oya İpliği	3	15,8

n: 19

İncelenmesine izin verilen örnekler kullanılan süsleme malzemesi açısından değerlendirildiğinde, ürünlerin %73,7'sinde ibrişim iplik (ipek), %10,5'inde uçurluk şerit, %15,8'inde oya ipliği kullanıldığı görülmektedir. 3 üründe süsleme unsuru bulunmadığından n değeri 19 olarak alınmıştır.

Özellikle kışlık zıbın ve donlarda kullanılan kapitone (yorganlama) tekniği, bir dikiş tekniği olmasının yanı sıra, estetik amaçlı da kullanıldığı düşünülmüş ve bu tekniğin uygulanmasında kullanılan ipek ibrişim iplik süsleme malzemesi olarak değerlendirilmiştir. Çocukluk dönemine ait iki adet donda kullanılan uçurlardan biri özellikle uçkur olarak dokunmuş pamuklu fitildir. Uçkur giysinin arkasında bağlanmakta ve olası bel genişlemeleri için ayarlama yapılabilecek formdadır. Diğeri ise üründe kullanılan ana kumaşın desenli kısmından yapılmıştır ve giysinin ön ortasında bağlanmaktadır.

Fotoğraf 23. Donlarda Kullanılan Uçkur Örnekleri (Envanter no:13/943-13/736)

Koleksiyona satın alma yoluyla dahil olan üç adet gömlekte süsleme özelliği olarak oya kullanılmıştır. Oya yapımında kullanılan ipliğin, ipek ibrişim iplikten farklı olduğu gözlenmiş fakat cinsi ve özelliklerine dair kesin bir bilgi edinilememiştir. Ayrıca oya tekniğinde beyaz ve krem dışında renkler de kullanılmıştır. Bu renklerin oldukça canlı görünmeleri o dönemde uygulanan kumaş boyama tekniğinin kalitesini yansıttığı düşünülmektedir.

TABLO NO: 19		GİYSİLERDE KULLANILAN DİKİŞ, SÜSLEME VE KENAR TEMİZLEME TEKNİKLERİ TABLOSU																			
Bilgiler	Birleştirme Dikiş Teknikleri						Kenar Temizleme Teknikleri					Süsleme Teknikleri									
	Envanter No:	Oyulğama	Çırpma	Eldel Makine Dikişi	Kazayağı	Antika	Eldel Baskı Dikişi	Dikiş Payı İçer Doğru Bukülüp Kıvrılarak ve Çırpma Dikiş Uygulanarak Oluşturulan Teknik	Eldel Baskı	İğne Oyası	Zürafa	İbrişim Diğme-lik	Kapitone (Yorganlama)	Kuşgözü	İğne Oyası	Antepişi	Zürafa	Antika	Kumaş deseni ile Süsleme	Harç ile Süsleme	Süslemesi Olmayan
	13/182	x										x									
	13/183	x		x								x	x								
	13/185	x									x	x									
	13/322		x		x		x													x	
	13/575	x									x	x									
	13/579-A	x										x									
	13/579-B	x										x									
	13/580	x										x									
	13/615		x				x													x	
	13/620		x				x													x	
	13/736	x		x			x													x	
	13/943		x	x			x													x	
	13/945-A	x									x	x									
	13/945-B	x									x	x									
	13/945-C	x									x	x									
	13/1278	x										x									
	13/1377	x		x								x	x								
	13/1379	x		x								x	x								
	13/1956	x										x									
	13/2317	x	x					x	x					x					x		
	13/2318	x	x	x			x	x	x	x				x	x		x	x			
	13/2328		x			x	x			x						x	x	x			
	TOPLAM	17	7	6	1	1	2	5	2	2	2	5	14	3	2	1	1	2	3	2	3

4.5. Giysilerde Kullanılan Dikiş, Kenar Temizleme ve Süsleme Teknikleri

Tablo 19’da incelenmesine izin verilen örneklerde kullanılan dikiş, kenar temizleme ve süsleme tekniklerine ait bilgiler verilmektedir. Tabloda, oyulgama, çırpma, elde makine dikişi, kazayağı, antika ve elde baskı dikiş tekniklerinin dağılımları; dikiş payı içe doğru kıvrılarak ve çırpma dikiş uygulanarak oluşturulan teknik, elde baskı, iğne oyası, ve zürafa kenar temizleme tekniklerinin dağılımları; ibrişim ilik-düğme, kapitone, kuş gözü, iğne oyası, Antep işi, zürafa, antika, kumaş deseni ile süsleme, harç ile süsleme tekniklerinin dağılımlarının dökümü yapılmıştır (Bkz: Tablo 19)

Tablo 20. Ürünlerde Kullanılan Dikiş Teknikleri Tablosu

Dikiş Teknikleri	f	%
Oyulgama	17	77,3
Çırpma	7	31,8
Elde Makine Dikişi	6	27,3
Kazayağı	1	4,5
Antika	1	4,5
Elde Baskı Dikişi	2	9,1

Örnek ürün grubundaki iç giyim ürünleri, kullanılan dikiş teknikleri açısından incelendiğinde ürünlerde 6 farklı dikiş tekniğinin kullanıldığı saptanmıştır. Bir üründe birden fazla dikiş tekniği kullanılmış olduğundan n değeri verilmemiştir.

İncelenmesine izin verilen örneklerin %77,3’ünde oyulgama, %31,8’inde çırpma, %27,3’ünde elde makine dikişi, %4,5’inde kazayağı, %4,5’inde antika, %9,1’inde ise elde temiz dikiş kullanılmıştır. Tespit edilen dikiş tekniklerinden oyulgama, çırpma, elde temiz dikiş ve antika ana parçaların birleştirilmesinde, elde makine dikişi, kazayağı ve kapitone (yorganlama) tekniğinde kullanılan oyulgama, süslemede kullanılmıştır. Omuz ve kol birleştirmesinde antika tekniğinin kullanılmış olması ürünün dikimindeki itinayı göstermektedir. Aslında bu durum saray iç giyiminin

genel özelliğidir. Barışta, “Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri” adlı eserinde bu durumu “Giyim kuşamla ilgili parçalar arasında, tek bir örneği bulunan don, iç giyimin işlemelerle bezendiğini göstermektedir. İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi’nde yer alan ve paçadan başlayarak ağı ve kalça hizasına kadar olan bölümü, kalın bordürlerle bezenmiş bu parça iç giyime gösterilen özeni belgelemektedir” şeklinde ifade etmektedir (1999:24).

Elde makine dikişinin ise genel olarak ürünlerin kemer kısmında kullanıldıkları görülmektedir. İki üç kat kumaşın birleştirildiği kemer dikiminde elde makine dikişi tekniğinin kullanılmış olması, bu tekniğin sağlam bir dikiş tekniği olarak algılandığını göstermektedir.

Tablo 21. Ürünlerde Kullanılan Kenar Temizleme Teknikleri Tablosu

Kenar Temizleme Teknikleri	f	%
Dikiş Payının İçe Doğru Bükülüp Kıvrılarak ve Çırpma Dikiş Uygulanarak Oluşturulan Teknik	5	22,7
Elde Baskı	2	9,1
İğne oyası	2	9,1
Zürafa	2	9,1

İncelenmesine izin verilen örneklerin % 50’sinde kenar temizleme tekniği kullanıldığı görülmektedir. Kullanılan kenar temizleme tekniklerine bakıldığında, ürünlerin %22,7’sinde dikiş payının içe doğru bükülüp kıvrılarak ve çırpma dikiş uygulanarak oluşturulan teknik, %9,1’inde elde baskı, %9,1’inde iğne oyası, %9,1’inde zürafa kullanılmıştır. Bir üründe birden fazla kenar temizleme tekniği kullanılmış veya bazı ürünlerde kenar temizleme tekniği kullanılmamış olduğundan n değeri verilmemiştir.

Kenar temizleme tekniklerinin tamamı tek kat kumaştan dikilen yazlık ürünlerin yaka, kol ucu ve etek ucunda kullanılmıştır. Tekniklerin çoğunluğu aynı zamanda giysi süsleme tekniği olarak da kullanılmaktadır.

Tablo 22. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Teknikleri Tablosu

Süsleme Teknikleri	f	%
İbrişim İlik-Düğme	5	22,7
Kapitone (Yorganlama)	14	63,6
Kuşgözü	3	13,6
İğne Oyası	2	9,1
Antepişi	1	4,5
Zürafa	1	4,5
Antika	2	9,1
Kumaş Deseni ile Süsleme	3	13,6
Harç ile Süsleme	2	9,1
Süslemesi Olmayan	3	13,6

İncelenmesine izin verilen örneklerin süslemesinde 10 farklı süsleme tekniği kullanılmıştır. Tekniklerin %70'i iğne ile yapılan, %30'u ise hazır malzeme ile yapılan süsleme teknikleridir. Bir üründe birden fazla süsleme tekniği kullanılmış olduğundan ve dört üründe süsleme ögesi olmadığından n değeri verilmemiştir.

İç giyim ürünlerindeki iğne ile yapılan süsleme özelliklerine bakıldığında; %22,7'sinde ibrişim ilik-düğme, %63,6'sında kapitone (yorganlama), %13,6'sında kuşgözü, %9,1'inde iğne oyası, %4,5'inde Antep işi, %4,5'inde zürafa, %9,1'inde antika tekniği uygulanmıştır. Hazır malzeme ile yapılan süsleme özelliklerinden kumaş deseni ile süsleme %13,6'lık, harç ile süsleme ise %9,1'lik orana sahiptir. Süslemesi olmayan ürünlerin oranı ise %13,6 dır.

Kumaş deseni ile süsleme, kumaş kenarlarındaki renkli yol desenlerinin bir araya getirilmesidir. Harç ile süsleme ise ürünlerin uçkur parçasında kullanılmış olup, uçkurluk şerit ve kumaşın desenli kısmının kullanılmasıyla elde edilmiştir.

Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim örneklerinde, kapitone (yorganlama) tekniğinin ustaca uygulanmış olduğu görülmektedir. Kışlık zıbın ve donlarda uygulanan bu tekniğin giysinin vücudu sıcak tutmasının yanı sıra, süsleme amacıyla da yapıldığı düşünülmektedir. Zıbınlarda 3 cm donlarda ise 1,5 cm aralıkla oyulgama yapılmıştır. Oyulgamanın donlarda paçanın 20 cm üstünde bitecek şekilde yapıldığı gözlenmiş, bu uygulamanın, donun paça kısmının çorap ya da çizme içinde kalınlık oluşturmaması için yapıldığı düşünülmüştür. Ayrıca donun ön ve arka baldır kısmındaki oyulgama aralığının 3 cm olduğu; bu durumun giysinin esnemesi ve dize hareket rahatlığı sağlaması amacını taşıdığı düşünülmektedir.

TABLO NO: 23		GİYSİLERDE KULLANILAN KUMAŞ DESENİ ve RENKLER TABLOSU												
Bilgiler	Kumaşta Kullanılan Desen Özellikleri		Kumaşta Kullanılan Renkler		Astarda Kullanılan Renkler		Süslemede Kullanılan Renkler							
	Düz	Kendinden Yol Desenli	Beyaz	Krem	Beyaz	Krem	Beyaz	Krem	Mavi	Mor	Siyah	Elflaun	Kırmızı	
Envanter No:														
13/182	x			x		x		x						
13/183	x			x		x		x						
13/185	x			x		x		x						
13/322	x		x					x						
13/575	x		x		x			x						
13/579-A	x		x		x			x						
13/579-B	x		x		x			x						
13/580	x		x		x			x						
13/615	x			x										
13/620	x			x										
13/736	x			x				x						
13/943	x			x				x			x			
13/945-A	x		x		x			x						
13/945-B	x		x		x			x						
13/945-C	x		x		x			x						
13/1278	x		x		x			x						
13/1377	x		x		x			x						
13/1379	x		x		x			x						
13/1956	x		x		x			x						
13/2317		x		x			x			x		x		
13/2318		x		x			x	x			x			
13/2328		x		x				x	x				x	
TOPLAM	19	3	12	10	11	3	2	19	1	1	2	1	1	

4.6. Giysilerde Kullanılan Kumaş Deseni ve Renkler

Tablo 23'te incelenmesine izin verilen örneklerin kullanılan ana kumaşların desen özellikleri, ana kumaş renkleri, astar kumaşı renkleri ve süslemede kullanılan renklerle ilgili bulguların dökümlerine yer verilmiştir (Bkz, Tablo 23).

Tablo 24. Ürünlerde Kullanılan Kumaşların Desen Özellikleri Tablosu

Nitelikler	f	%
Düz	19	86,4
Kendinden desenli (Yollu)	3	13,6

n: 22

İncelenmesine izin verilen örneklerde kullanılan kumaşların desen özelliklerine bakıldığında %86,4'ü düz, %13,6'sı kendinden desenli (yollu) olduğu görülmektedir. Düz kumaşlar erkek giysilerinde, kendinden desenli kumaşlar ise koleksiyondaki 3 bayan gömleğinde kullanılmıştır. Ayrıca bu ürünlerde, kumaştaki desen özelliği süsleme tekniği olarak kullanılmıştır.

İncelenen ürünlerdeki kumaş desen renklerinin, aradan birkaç yüzyıl geçmesine rağmen canlılıklarını muhafaza ettikleri görülmektedir. Kumaşların, özellikle törenlerde izleyicileri Osmanlı İmparatorluğunun zenginliği ve kudreti karşısında etkilemek için canlı renklerle özenle desenlendirildiği belirtilmektedir (Akkaya,2007:13).

Tablo 25. Ürünlerde Kullanılan Kumaş Renklerinin Dağılımları

Nitelikler	f	%
Beyaz	12	54,5
Krem	10	45,5

n:22

Araştırma bulguları incelendiğinde, ürünlerde kullanılan kumaşların tamamının krem renk kumaşa sahip oldukları görülmüştür. Fakat saklama koşulları ve çok eski

ürünler oluşundan kaynaklanan bir sararma olabileceği ihtimalinden dolayı, renklerin tespitinde envanter kayıtları esas alınmıştır. Buna göre örnek ürün grubundaki ürünlerin kumaşlarının %54,5'inin beyaz, %45,5'inin krem rengi olduğu görülmektedir.

Dönemin şartları düşünüldüğünde, kumaşların boyadan ve çeşitli yapay işlemlerden arınmış en doğal halleri ile kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca günümüz iç giyim kumaşlarındaki beyaz ve krem renk eğiliminin temelinde de o dönemde kullanılan ürün renklerinin bulunduğu düşünülmektedir.

Tablo 26. Ürünlerde Kullanılan Astar Renklerinin Dağılımları Tablosu

Nitelikler	f	%
Beyaz	11	78,6
Krem	3	21,4

n: 14

İncelenmesine izin verilen örneklerde 14 adet astarlı ürün bulunmaktadır. Bu ürünlerin %78,6'sı beyaz, %21,4'ü krem renklidir. Astar kumaşı ile ana kumaş renkleri karşılaştırıldığında, ürünlerin tamamının aynı renk kumaşla astarlandığı görülmektedir.

Tablo 27. Ürünlerde Kullanılan Süsleme Malzemeleri Renkleri Tablosu

Nitelikler	f	%
Beyaz	2	9,1
Krem	19	86,4
Mavi	1	4,5
Mor	1	4,5
Siyah	2	9,1
Eflatun	1	4,5
Kırmızı	1	4,5

İncelenmesine izin verilen örneklerde kullanılan süsleme malzemelerinin renk dağılımlarına bakıldığında %9,1'inde beyaz, %86,4'ünde krem, %4,5'inde mavi, %4,5'inde mor, %9,1'inde siyah, %4,5'inde eflatun, % 4,5'inde ise kırmızı kullanılmıştır. Bir üründe birden fazla süsleme malzemesi kullanılmış olabileceğinden ve 3 üründe süsleme ögesi olmadığından n değeri verilmemiştir.

Malzemelerde en çok krem ve beyaz renklerin kullanılmış olduğu; malzeme rengi seçiminde kumaş renkleriyle uyumlu hareket edildiği görülmektedir. Krem renk, genel olarak kapitone (yorganlama) tekniğinde, diğer renkler ise kumaş deseni ile süsleme tekniğinde kullanılmıştır.

4.7. Araştırma Sonuçlarının Konuya Yönelik Benzer Araştırma Sonuçları İle Tartışılması

Araştırmanın bu bölümünde, Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim ürünleri ile halk giyimi iç giyim ürünlerine yönelik yapılmış farklı araştırma sonuçları karşılaştırılmış; aralarındaki benzerlik ve farklılıklar tespit edilmiştir.

Öncelikle halk giyimi iç giyim ürünleri üzerine yapılmış çalışmalar incelenmiş ve pek çok kaynağa ulaşılmıştır. Karşılaştırma, ulaşılan kaynaklar arasında araştırma bulguları, örnek ürün grubu özellikleri ile benzerlik gösteren altı yüksek lisans tezi ile sınırlandırılmıştır (Ceranoğlu,2010; Çelik,2010; Öztaş,2005; Ecer,2010; Yavaş,2009; Pamuk,2001).

Tezlerdeki bulgular ile Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki gömlek, zıbın ve dondan oluşan ürünlere ilişkin bulgular karşılaştırılmıştır. Halk giyimi iç giyim ürünleri arasında gömlek ve don olarak adlandırılan ürünler mevcutken, zıbın olarak isimlendirilmiş veya bu ürünün teknik özelliklerine benzeyen ürünlere rastlanmamıştır. Bu sebeple karşılaştırması yapılan ürünler gömlek ve don ile sınırlandırılmıştır.

Gömlek ve Özellikleri

Gömlek, iç giyim ürünlerine yönelik yapılan çalışmaların tamamında karşılaşılan bir üründür. Ürün, örnek ürün grubu envanter kayıtlarında gömlek olarak adlandırılırken; Konya yöresi iç giyim ürünlerinde “bez göynek (iç gömlek)” ve “kıvratma gömlek” (Ceranoğlu,2010:105-286), Ankara Ayaş Yöresi’nde “göynek” (Çelik,2010:101-148,243-250), Beypazarı Karaşar Beldesinde “gömlek” (Öztaş,2005:16), Bursa Yöresinde “gömlek” (Ecer,2010:60-61), Çanakkale Yenice Yöresinde “uzun gömlek” (Yavaş,2009:208), Muğla Milas yöresinde ise “iç göynek” olarak adlandırılmaktadır (Pamuk, 2001:ek).

İncelenen tez sonuçlarına göre gömleklerin kullanıcıları, çoğunlukla yetişkin bayanlardan oluşmaktadır. Ankara Ayaş Yöresinde yetişkin bayan göyneklerinin yanında erkek göynekleri de bulunmaktadır (Çelik,2010:101-250). Bursa yöresi iç giyim ürünleri arasında ise 1 adet çocuk gömleği vardır (Ecer,2010:55). Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinin ise büyük çoğunluğu yetişkin erkek giysilerinden oluşurken, bunu erkek çocuk giysileri ve yetişkin kadın giysileri takip etmektedir. Bu sonuçta, hanedanın erkek üyelerinin giysilerinin bohçalanarak saklanması geleneği etkilidir. Halk giyimi iç giyiminde ise çeyiz geleneği, ürünlerin çoğunluğunun bayan giysisi olmasına neden olmuştur. Örnek ürün grubunda bulunan gömleklerin yazlık olarak tasarlandığı envanter kayıtlarında belirtilirken, halk giyimi iç giyim ürünlerinin kullanıldıkları mevsimlere dair bir bilgi bulunmamaktadır.

Topkapı Sarayı Müzesi’nde bulunan gömlekler, kalıp formu açısından ön ve arka bedeni oluşturan bir parça, yan bedenden gelerek kol altını oluşturan iki parça ve üst kolları oluşturan iki parça olmak üzere toplam beş parçadan oluşmaktadır. Kollar peşle bütünleşen uzun koldur ve kola hareket rahatlığı sağlayacak bir yapıya sahiptir. Yakalar yuvarlak yaka olup, ön ortasında bele kadar uzayan yırtmaçlara sahiptir. Konya yöresindeki “bez göynekler, (iç gömlek) örnek ürün grubundan oldukça farklı takma kısa kollu ve yuvarlak yakalıdır. Bazılarının yan dikişlerinde giysiyi genişletecek ek parçalar kullanılmış bazılarında ise kol altında kuş kullanılmıştır. Kıvratma gömlekler de kendi içinde farklı model özelliklerine sahip olmakla birlikte örnek ürün grubu ile aynı model özelliğine sahip ürünler de bulunmaktadır (Ceranoğlu,2010:105-286). Ankara Ayaş yöresindeki göynekler, genel olarak örnek ürün grubuyla aynı kalıp

özelliğine sahiptir. Birkaç göynekte takma kısa kol kullanılırken, farklı olarak giysilerde manşet ve hâkim yaka kullanılmıştır (Çelik,2010:101-250). Beypazarı Karaşar Beldesi gömlekleri bol ve uzun kollu olup, kol uçlarının geniş, yakanın yuvarlak ve ön kısmının ortadan göğse kadar açık, etek boyunun ise dize kadar olduğu belirtilmiştir (Öztaş,2005:17). Bursa yöresi gömlekleri örnek ürün grubu gömlekleri ile aynı kalıp özelliklerine sahiptir (Ecer,2010:60-61). Çanakkale Yenice Yöresinde kullanılan uzun gömleklerin arka ortaları ve omuzları kumaş katıdır. Bu yönüyle incelenen örneklerle benzerlik göstermektedir. Önü yırtmaçlı olan göynekte genelde hâkim yaka kullanılmış, kollar takma kol olup, çoğunda kol altından başlayan ve etek ucuna doğru genişleyen kup kullanılmıştır (Yavaş,2009:226). Muğla yöresi iç göynekte ise, takma kollu olup kol altında başlayan dikdörtgen bir parça ile beden genişletilmiştir. Hâkim yakalı ve önü yırtmaçlıdır. Kol ucunda, koldan daha geniş bir parça kullanılmıştır (Pamuk, 2001:ek).

Buna göre, Konya, Ankara Ayaş, Bursa yöresi gömlekleri ile örnek ürün grubu gömlekleri model özellikleri açısından benzer özelliklere sahiptirler. Diğer yöre gömlekleri ile kol, yaka ve uygulanan kesikler açısından farklılıklar mevcuttur. Omuz hattının kumaş katına yerleştirilmesi ve kumaş eninin, giysi eni olarak kullanılması eğilimi ürünlerin benzer özelliklerindedir. Halk giyimi iç giyim gömleklerinde, giysiye genişlik vermek için kol altından başlayıp etek ucunda bitecek şekilde kuplar kullanıldığı belirlenmiştir. Örnek ürün grubu gömleklerinde ise böyle bir özellik bulunmamaktadır.

Don ve Özellikleri

Don, genel olarak don ve iç donu; Beypazarı Karaşar Beldesinde “şalvar” (Öztaş, 2005:20), Muğla Milas yöresinde “ipekli şalvar” olarak ifade edilmektedir (Pamuk, 2001:ek). Buna göre; gömlek ve donlar birlikte ele alındığında iç giyim ürün isimlerinin, günümüze gelinceye kadar fazla bir değişime uğramadığı görülmektedir.

Örnek ürün grubundaki donlar kışlık ve yazlık olarak ayrı tasarlanmış; kışlık donlar astarlı, pamuk dolgulu ve kapitoneli, yazlık donlar ise astarsızdır. Halk giyimi iç giyim ürünleri arasında örnek ürün grubunda bulunan kışlık donlar gibi kapitoneli, astarlı ve pamuk dolgulu bir ürüne rastlanmamıştır. Sadece Beypazarı Karaşar Beldesi şalvarlarının, sıcak tutması amacıyla içi astarlı olarak yapıldığı belirtilmektedir

(Öztaş,2005:16). Ayrıca Konya yöresi iç giyim ürünlerinden bir iç donu, elde örgü yöntemiyle elde edilmiş ve kışlık kullanıma uygun hale getirilmiştir (Ceranoğlu,2010:444). Diğer donlar astarsız ve tek kat kumaştan mamuldür.

Örnek ürün grubundaki donlar, astarlı ve astarsız olarak ikiye ayrılmakta, astarlı donlarda pamuk dolgulu kapitone tekniği uygulanmaktadır. Donların yanları dikişsiz, genellikle kemeri kendinden çevrilmiş ve ağ parçası kullanılmıştır. Boyları uzundur ve erkek donları olmasından dolayı süsleme açısından zengin değildir. Astarsız donlarda kapitone kullanılmamış tek kat kumaştan dikilmiştir. Ağ sadece yetişkin donlarında kullanılmış, bir erkek çocuk donunun ağsız olduğu tespit edilmiştir. Halk giyimi iç giyim ürünlerinde ise Konya yöresindeki bayan donlarının yanları dikişsiz kemerleri çoğunlukla kendinden çevrilmiş, ağ parçalıdır. Ağ parçası kullanılmayan donlarda gerekli bolluğu oluşturmak amacıyla belde pili kullanılmıştır. Yan dikişte yırtmaç bırakılmış, kemerden çıkan bağ yanda bağlanmıştır. Donlara iğne oyası ve kanaviçe tekniği ile süsleme yapıldığı görülmektedir (Ceranoğlu,2010:446-487). Ankara Ayaş yöresindeki erkek donlarında kemer, paça manşeti ve belde pili kullanılmıştır. Ağ parçası kullanılan modeller de mevcuttur. Bayan donları ise yanları dikişsiz, kendinden kemerli, genellikle ağ parçasız, kanaviçe ve nakışla süslenmiştir (Çelik,2010:101-250). Beypazarı Karaşar yöresinde tasarruf amacıyla şalvarın üstteki görünmeyen kısmı ucuz pazen kumaştan, iç kısmı ise basma kumaştan dikildiği için kalça düşüklüğü hizasında bir kesik mevcuttur. Beli ve paçaları lastiklidir (Öztaş,2005:20). Çanakkale Yenice yöresi donları 5 parçadan oluşmaktadır. Tamamında ağ parçası ve uçkur için kemer kullanılmış, paçaları lastiklidir. Bayan donlarının üç etekten görünen kısımlarında işlemleri mevcuttur (Yavaş,2009:226). Muğla Milas yöresi ipekli şalvarları geniş, bel ve paçalardan lastikle toplanmış ve belden aşağı kalça hizasına kadar farklı bir kumaş kullanılmıştır. Giysinin yanı dikişsiz, boyu diz ile ayak bileği arasındadır (Pamuk, 2001:ek).

Buna göre, Ankara Ayaş yöresi erkek donları, örnek ürün grubu donlarıyla, kalıp özellikleri açısından benzerlik göstermektedir. Ayaş yöresi donlarında pili, kemer, patlet ve paça manşeti kullanılmıştır. Örnek ürün grubu donlarındaki bir üründe bu özellikler bulunmakta, diğer bütün donların pilisiz, paça manşetsiz ve patletsiz olduğu görülmektedir. Örnek ürün grubunda bayan donları bulunmadığından, halk giyimi iç giyim bayan donları ile karşılaştırma yapılamamıştır. Ayrıca, örnek ürün grubu kışlık

donlarında kullanılan kapitone tekniği, halk giyimi iç giyim ürünlerinde kullanılmamıştır.

İncelenen tezlerdeki halk giyimi iç giyim ürünlerine ait araştırma bulgularında ürünlerin bugünkü durumuna ait bilgi bulunmamaktadır. Fakat görseller incelendiğinde ürünlerin oldukça iyi durumda oldukları hatta fark edilen bir lekenin dahi olmadığı gözlenmiştir. Sadece Bursa yöresine ait ürünlerden çocuk gömleğinin enseye yakın kısmının kumaşında yıpranma görülmektedir (Ecer,2010:55). Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinde ise 11 lekeli, 5’de yıpranmış ürün bulunmaktadır. Buna göre, müze giysilerinin, halk giyimi iç giyim ürünlerine göre daha lekeli ve yıpranmış durumda oldukları sonucuna varılabilir. Ürünlerin ait oldukları yüzyıla bakıldığında, Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki hanedan üyelerine ait olan ürünler, 16-19. yüzyıllara ait iken; halk giyimi iç giyim ürünleri 20. yüzyıla ait giysilerdir. Halk giyimi iç giyim ürünlerinin yakın geçmişe ait ürünler olmalarının, yıpranmamış olmalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki iç giyim ürünlerinden gömleklere ipekli dokuma, donlarda ise pamuklu dokuma kullanılmıştır. Kumaşlar, envanter kayıtlarında pamuklu bez, tülbent, bükümlü ipek, ipekli ve bürümcük olarak adlandırılmaktadır. Genellikle beyaz ve krem rengin hâkim olduğu kumaşlardan bazıları kendinden yol desenlidir. Halk giyimi iç giyim ürünlerinde kullanılan kumaşlara bakıldığında, Konya yöresindeki bez göyneklere ve iç donlarda patiska, kıvratma gömleklere pamuklu kıvratma kumaş kullanılmıştır. Kumaşlar çoğunlukla beyaz ve krem renkli olup, kumaşların farklı renklerde yol desenleri vardır. İç donlarda farklı renkler kullanılmıştır (Ceranoğlu,2010:488-496). Ankara Ayaş iç giyim ürünlerindeki don ve göyneklere bürümcük, patiska, ipek ve amerikan kullanılmış olup kumaşlar beyaz ve krem renklidir (Çelik,2010:101-250). Beypazarı Karaşar Beldesi gömlek ve şalvarlarında kırmızı veya bordo renkli basma ve pazen (Öztaş,2005:17), Bursa yöresinde pamuklu bez ayağı dokuma krem renkli ve yol desenli (Ecer,2010:60-61), Çanakkale Yenice yöresinde bez ayağı dokuma, amerikan bezi ve bürümcük (Yavaş,2009:208), Muğla yöresinde ise basma, kutnu ve morfilin kullanılmıştır (Pamuk, 2001:ek).

Buna göre, örnek ürün grubu ürün kumaşları, Konya, Ankara Ayaş, Çanakkale Yenice ve Bursa yöresi ürün kumaşlarıyla benzerlik göstermektedir. Fakat kutnu,

pazen, basma, morfilin gibi farklı doku ve desen özelliği olan kumaşların kullanıldığı Beypazarı Karaşar ve Muğla Milas yöresi ürünleriyle farklılıklar mevcuttur. Örnek ürün grubu ürün kumaşlarındaki beyaz ve krem eğilimi, halk giyimi iç giyim ürünlerinde de mevcuttur. Halk giyimi iç giyim ürünleri kumaş çeşitliliği açısından örnek ürün grubu kumaşlarına kıyasla çeşitlilik arz etmektedir. Bununla birlikte, bürümcük ve bez ayağı dokuma cinsi kumaşların, her iki grupta da sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.

Topkapı Sarayı müzesi iç giyim ürünlerindeki gömlelerde kullanılan dikiş teknikleri çırpma, oyulgama ve antika tekniğidir. Süslemede ise iğne oyası ve kumaş deseninden faydalanarak süsleme yapıldığı görülmektedir. Halk giyimi iç giyim örneklerine bakıldığında ise, Konya yöresinde bez göyneklerin tamamında makinede baskı dikişi (temiz dikiş), makinede düz dikiş ve spor dikiş, kıvratma göyneklerin çırpma dikişi ve elde baskı dikişi (Ceranoğlu,2010:522), Ankara Ayaş gömlek ve donlarında makine ile temiz dikiş, iğne ardı, elde temiz dikiş, elde makine dikişi ve zürafa (Çelik,2010:101-250), Bursa yöresi gömlelerinde çırpma dikişi ve oyulgama (Ecer,2010:60-61), Çanakkale yöresi uzun gömlek ve donlarında elde baskı dikişi, çırpma, oyulgama, makinede baskı ve düz dikiş (Yavaş,2009:234), Muğla Milas yöresinde ise makine dikişi kullanılmıştır (Pamuk, 2001:ek). Halk giyimi iç giyiminde özellikle bayan giysilerinin süslemede örnek ürün grubunda olduğu gibi, iğne oyası ve kumaş deseninden faydalanarak süsleme yapıldığı, bazı donlarda kanaviçe tekniği uygulandığı görülmektedir.

Buna göre, oyulgama, çırpma, elde makine dikişi, elde temiz dikiş gibi dikiş tekniklerinin her iki ürün grubunda da kullanıldığı gözlenmiştir. Halk giyimi iç giyim ürünlerinin büyük çoğunluğunda makine dikişi kullanılmış olması, giysilerin genel olarak 20. yüzyıl ve sonrasında üretilmiş olduklarını göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırma, Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim ürünlerinin kalıp, dikim, kumaş ve süsleme teknikleri açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Bu amaç kapsamında, iç giyim ürünlerinin envanter kayıtları giysi inceleme formuna işlenmiş; ürünler kalıp, dikim, kumaş ve süsleme özellikleri açısından incelenmişlerdir. İnceleme formlarından çıkan sonuçlara göre tablolar hazırlanmış, araştırma sonuçları ile konuya yönelik benzer araştırma sonuçları tartışılmıştır.

Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim ürünleri, envanter kayıtlarına göre 11 zıbın, 5 gömlek ve 6 dondan oluşmaktadır. Koleksiyonda bulunan ürünlerin %50'sinin hanedan üyelerine ait olduklarına envanter bilgilerinden yola çıkılarak ulaşılmıştır. Kalan %50'sinin ise ait oldukları kişilere dair kesin bir bilgiye rastlanmamıştır.

İncelenen ürünlerden zıbın; yarım kollu ve ön kol oyuntulu ve tamamı hâkim yakalıdır. Omuz hattı kumaş katına yerleştirilmiş olan zıbınların yanlarında ve ön ortalarında bedene genişlik sağlamak amacıyla ilave parçalar kullanılmıştır. Astarlı olan giyside oyulgama tekniği ile kapitone yapılmıştır. Bazı zıbınlarda kuş kullanıldığı görülmüştür. Tarih danışmanlığı, aralarında Hülya Tezcan'ın da bulunduğu bir ekip tarafından yapılan "Fetih 1453" filminde, Şehzade Beyazid rolündeki çocuk karakterin de aynı özellikte bir çocuk zıbını kullandığı tespit edilmiştir.

Gömlekler; yazlık, bol, genellikle yuvarlak yakalı, ön ortaları göğse kadar açık ve bedenden çıkan uzun kollu iç giyim ürünleridir.

Kışlık donlar; yanları kumaş katı, uçkurla birlikte kullanılan kemerli, ince pamuk dolgulu ve seyrek oyulgamalı oldukça geniş ağa sahiptirler. Kışlık donların tamamında zıbınlara göre daha sık aralıklı kapitone kullanılmıştır.

Yazlık donlar; astarsız ve genelinde ağ parçası kullanıldığı tespit edilmiştir. Yetişkin donlarının tamamında ağ parçası kullanılmıştır.

Araştırma bulgularına göre Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki iç giyim ürünlerinin çoğunluğu yetişkin erkek giysilerinden oluştuğu için, süsleme özellikleri açısından sade özellikler taşıdıkları gözlenmiştir. Bazı zıbınların ön ortalarında, kol ucunda kullanılan ibrişim ilik-düğme, bayan gömleklerinde kullanılan iğne oyası, Antep işi, zürafa, antika ve donlarda kullanılan kuşgözü tekniği ürünlerin süslemelerinde kullanılan başlıca tekniklerdir.

Araştırma kapsamında incelenen iç giyim ürünlerinde, ipekli ve pamuklu kumaşların kullanıldığı gözlenmiştir. Kumaşlar, envanter kayıtlarında pamuklu bez, tülbent, bükümlü ipek, ipekli ve bürümcük olarak adlandırılmaktadır.

Giysilerde kullanılan kumaş renkleri beyaz ve kremdir. Giysilerin dikim ve süslemesinde kendi renklerinden ipek ibrişim iplik kullanıldığı gözlenmiştir.

Ürünlerin hiç birinde makine dikişi kullanılmayıp, giysi parçalarının birleştirilmesinde oyulgama, çırpma, elde makine dikişi, kazayağı, antika ve elde temiz dikiş; kenar temizlemede çırpma, elde baskı, zürafa tekniklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Araştırma sonuçları ile konuya yönelik benzer araştırma sonuçları tartışılmış ve bir takım sonuçlar elde edilmiştir:

1. Osmanlı İmparatorluğu döneminde kullanılan iç giyim ürün isimleri ile halk giyimi iç giyim isimleri benzerlik göstermektedir.
2. Ürünlerin üretilme ve kullanılma yılları dikkate alındığında Topkapı Sarayı Müzesi iç giyim ürünlerinin daha eski yıllara (16-19.yy) ait oldukları için halk giyimi iç giyim ürünlerine göre daha yıpranmış ve lekeli durumda oldukları tespit edilmiştir.
3. Padişahlara ait giysilerin bohçalanarak saklanması geleneğinden dolayı müzeye ait ürünlerin çoğunluğu yetişkin erkek giysilerinden oluşmaktadır. Halk giyimi iç giyim ürünlerin de ise çeyiz geleneğinden dolayı çoğunluk bayan giysisidir. Bu durumun doğal sonucu olarak da, halk giyimi iç giyim ürünlerinin süsleme

açısından daha zengin oldukları gözlenmiştir. Özellikle iğne oyası ve kanaviçe tekniğinin halk giyimi iç giyim ürünlerinde yoğun şekilde uygulandığı tespit edilmiştir.

4. Ürünler, uygulanan kesik ve model özellikleri açısından incelendiğinde, müzedeki gömlek ve donların model özelliklerini taşıyan halk giyimi iç giyim ürünlerine rastlanmıştır. Fakat zıbın model özelliğini taşıyan benzeri bir ürünle karşılaşılmamıştır. Ayrıca halk giyimi iç giyim ürünlerinin daha fazla kesik ve model özelliği barındırdığı anlaşılmıştır.
5. Ürünlerde kullanılan kumaşların genellikle pamuklu ve ipekli kumaşlardan yapıldığı ve kumaş renklerinin beyaz ve krem rengi olduğu gözlenmiştir. Halk giyimi iç giyim ürünlerinin kumaş ve renk çeşitliliği açısından müze ürünlerinden daha zengin olduğu gözlenmiştir.
6. Müzeye ait ürünlerin hiç birinde makine dikişi kullanılmazken, halk giyimi iç giyim ürünlerinin pek çoğunda makine dikişinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Oyulgama, çırpma, elde makine dikişi, elde temiz dikiş gibi dikiş tekniklerinin her iki ürün grubunda da kullanıldığı gözlenmiştir.

5.2. Öneriler

- 1- Kültürel kimliğimizin en önemli yansıtıcısı olan giyim ürünlerinin saklanması ve muhafaza edilmesi görevini üstlenen müzelerin özellikle ürün saklama koşullarına yönelik olanakları artırılmalıdır.
- 2- Müzelerdeki ürünlerin daha detaylı yansıtılması için, ürün özellikleri envanteri oluşturulmalı ve kayıtların daha detaylı tutulması sağlanmalıdır.
- 3- İç giyim ürünlerinin ve bu ürünlerde kullanılan kumaşların reproduksiyonları yapılarak daha geniş kitlelerin görmesi amacıyla simüle müzelerde yer almaları sağlanmalıdır.

- 4- Kapitone (yorganlama) tekniğinin yeni ürün tasarımlarında kullanılarak iç giyim sektörüne kazandırılması sağlanmalıdır.
- 5- Sandıklarda muhafaza edilen halk giyimi iç giyim ürünlerinin etnografya müzelerine kazandırılması adına teşvik edici ve destekleyici projeler uygulanmalıdır.
- 6- Kültürel değerlerimizin yok olmayıp, korunması için Kültür ve Turizm Bakanlığı ile giyim eğitimi veren kurumların ortak çalışmasını sağlayacak projeler üretilmelidir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, D. (2007). *İstanbul Topkapı Sarayı'nda Bulunan Kaftan Kumaşlarındaki Motif Desen ve Kompozisyon Özellikleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akyıldız, A. (1998). *Mümin ve Müsrif Bir Padişah Kızı Refia Sultan*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Akyüz, Y. (2006). *Türk Eğitim Tarihi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Altınay, H., Yüceer, H. (1992). *Moda ve Tarihi*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Aslanapa, O. (1993). *Türk Sanatı*. İstanbul.
- Atasoy, N. (1971). Selçuklu Kıyafetleri Üzerine bir Deneme. *Sanat Tarihi Yıllığı*. Sanat Tarihi Enstitüsü. İstanbul.
- Atasoy, N., Denny. W.B., Mackie.L.W. ve Tezcan, H. (2001). *İpek, Osmanlı Dokuma Sanatı*. İstanbul: Türk Ekonomi Bankası Yayını.
- Bağcı, S. (2009). *Kadın İç Giyim Mamul Ölçülerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barışık, E. (2009). *Topkapı Sarayı Harem Dairesi Mekânlarının İç Mimarlık Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Barıştı, Ö. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu Dönemi Türk İşlemeleri*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Batmaz, Ş. (2007). Osmanlı Devletinde Bir Merasim Kaidesi Olarak Topla Selamlama (1800-1919). *Bilimname XII*, Yıl: 2007 Sayı: 1.
- Bayer, F. (2010). *Osmanlı Kadınının Giyim Kuşamı (Tanzimattan Meşrutiyete)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Berk, A. (2006). *Bulgaristan ve Türk Geleneksel Giysi Yapılarının ve Kumaşlarının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Bilgi, H. (2007). Sadberk Hanım Müzesinden Çatma ve Kemhalar, *P Dünya Sanatı Dergisi, Tekstil ve Sanat*. Sayı: 44.
- Ceranoğlu, M. (2010). *Konya Merkez Kadın İç Giyimlerinin Giyim Sanat Dalı Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

- Cevdet, A. (1309). *Tarih-i Cevdet*. İstanbul: Matbaa-i Osmaniye.
- Çağdaş, M, Özkan, (2008). Halk Kültüründe Giyim- kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu Bildirileri. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi Basımevi.
- Çağman, F.(1993). *Selçuk ve Osmanlı Dönemi/Katalog, Çağlar Boyu Anadolu'da Kadın: Sergi Kataloğu*. İstanbul: Kültür Bakanlığı Anıtlar ve Müzeler Genel Müdürlüğü.
- Çelik, S. (2010). *Ayaş Kültür Evi Halk Giysilerinin Envanterlerinin Çıkarılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çileroğlu, B. (2006). *İç Giyim Üretimine Yönelik 18-50 Yaşlar Arası Kadın Beden Ölçüleri Standardizasyonu Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çileroğlu, B. (2011). *Geleneksel Türk Kadın İç Giyimlerinin İncelenmesi*, 16. Uluslararası Türk Kültürü Sempozyumu Bildirileri. Makedonya.
- Ecer, A. (2010). *Bursa Yöresindeki Yerel Giysilerin ve Kumaş Yapılarının İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.
- Er, M. E. (1970). *Türkiye Türkçesinde Giyim Adları Sözlüğü*. Türk Dili Ve Edebiyatı Bölümü Mezuniyet Tezi, Türkiyat Enstitüsü, İstanbul.
- Ercan, Y. (1990). Osmanlı İmparatorluğunda Gayrimüslimlerin Giyim, Mesken Ve Davranış Hukuku. *OTAM (Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi)* Sayı: 1 Sayfa: 117-125
- Erden, A. (1998). *Anadolu Giysi Kültürü/Anatolian Garment Culture*. Ankara: Dumat Ofset.
- Ergin, M.(2003). *Orhun Abideleri*. İstanbul: Boğaziçi yayınları A.Ş.
- Esiner, Ö., M.,(1980). Türkçe' de Kumaş Adları. *Tarih Dergisi*. Sayı: XXXIII Mart, s.291-340
- Faroqhi, S.(1997). *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Gargi, Z. (2007). *Ege Bölgesi Geleneksel Kadın Giyiminde Bel Aksesuarları (İzmir, Aydın, Manisa Örneğinde)*, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir.
- Gökkaya, A. (2008). *Faaliyet Alanı Bayan İç Giyim Üretimi Olan Hazır Giyim İşletmelerinde Kullanılan Kalite Kontrol Parametreleri ve Üretim Sürecinde Kalite Kontrol*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Görünür, L. (2005). *19.Yüzyılda Osmanlı Entarisi ve Sadberk Hanım Müzesi Entari Koleksiyonu*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gündoğdu, H. (1979). *Türk Mimarisinde Figürlü Taş Plastik*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.

Gürsoy, Ü. (Temmuz 2009). 1872-1900 Yılları Arası Türk Edebiyatına Terzilik Mesleğinin Yansımalar, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl 1, Sayı 2/2.

Hammond, B. Peter, *An Introductionto Cultural And Social Antropology*, U.S.A., 1971

Hasarlı, G., Ocakoğlu, N., Kıcıroğlu, B. (2010, 21-22 Ekim). *XVIII. VE XIX. Yüzyıl Osmanlı Sarayı Kadın Giysileri ve Bir Modernizasyon Çalışması*, MYO-OS 2010-Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, Düzce.

<http://akademiye.org/tr/?p=329> adresinden 20.06.2013 tarihinde alınmıştır.

<http://atauni.edu.tr>.

<http://kavuk.nedir.com/#ixzz2NJjpbKPW> internet adresinden 12.03.2013 tarihinde alınmıştır.

<http://meb.gov.tr>. internet adresinden 22.05.2013 tarihinde alınmıştır.

http://tr.wikipedia.org/wiki/alt%c4%b1n_elbiseli_adam internet adresinden 25.12.2012 tarihinde alınmıştır.

<http://tr.wikipedia.org/wiki/Pe%C5%9Ftamal> internet adresinden 17.10.2011 tarihinde alınmıştır.

İpek, S. (2009). Haremin Bayramlık Elbiseleri: Dikişçi Matmazel Kokona'nın Defteri. *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl 1, Sayı 2/2.

Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic.

Karataş, H. (2010). *Trabzon İli Geleneksel Giyim Kuşam Kültürü Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Kardeşlik, S. (2012). *Doğu Minyatürlerinde Tasvir Edilen Selçuklu Halıları*, Vakıf Resterasyon Yıllığı. Yıl: 2012 Sayı: 4.

Kıvrak, E. (2009). *Gazipaşa Folklorunda Halk Oyunları ve Geleneksel Giyim Kuşam*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Koca Gökçen, S. (2008). *MÖ. 2000 Anadolu Kıyafetlerine Birkaç Örnek*. Halk Kültüründe Giyim- kuşam ve Süslenme Uluslararası Sempozyumu Bildirileri. Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi Basımevi.

Koç, F. (1997). *Osmanlı İmparatorluk Dönemi Türk Çocuk Giysileri Üzerine Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Koç, F., Pamuk, B. (2003). *Geleneksel Türk Giyim Kuşamının Derlenmesi ve Belgelendirilmesinde Uygulanacak Bir Dokümantasyon Denemesi*. THBMER Türkiye’de Halk Bilimi Müzeciliği ve Sorunları Sempozyumu Bildirileri, Ankara.

Koçu, R. E. (1967). *Türk Giyim Kuşam ve Süsleme Sözlüğü*. İstanbul: Sümerbank Kültür Yayınları.

Köse, A.T. (2008). *Eskiçağ Anadolusu’ndan Günümüze Ulaşan Giysi Tipleri*. Halk Kültüründe Giyim-kuşam ve Süslenme uluslar arası Sempozyumu Bildirileri, Eskişehir: Osman Gazi Üniversitesi Basımevi.

Küçükerman, Ö. (2007). *Türk Giyim Tasarımının Tarihi Kaynakları*, definesirlari.blogspot.com/2010/05/turk-giyim-tasariminin-tarihi.html adresinden 11.09.2011 tarihinde alınmıştır.

Muratoğlu, Y. (1994). *Türk Giyim Tarihi*. Ankara: Bizim Büro Basımevi, G.Ü.M.E.F. Yayını 2.

Ortaylı, İ.(2007). *Mekanlar ve Olaylarla Topkapı Sarayı*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Önder, M. (1955). *Mevlana'nın Giyim Şekli Ve Elbiseleri*. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: 4 Sayı: 3

Önge, E. (1995). *Türk Giyim Tarihi Ders Notları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesini Yaşatma Ve Geliştirme Vakfı Yayınları.

Özel, M. (1992). *Folklorik Türk Kıyafetleri*. Ankara: TÜPRAŞ Yayınları.

Öztaş, G. Y. (2005). *Beypazarı İlçesi Karaşar Beldesi Kadın Giysileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Öztürk, N. (2009). Osmanlı Kroniklerinde Terziliğe Dair İlk Kayıtlar (Kuruluştan 1502’ye kadar). *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, Yıl 1, Sayı: 2/2.

Pamuk, B. (2002). *Muğla İli Milas İlçesi Geleneksel Kadın Giysilerinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Phillip, Ç. F. (2007) Oryantalist Ressamların Yapıtlarında Dokuma, Şark’ın Gizemli Örtüleri, *P Dünya Sanatı Dergisi, Tekstil ve Sanat*. Sayı: 44.

Sakaoğlu, N. Zaman Tünelinde Çocuk Giysileri, *Skylife*, 132: 56-60.

- Salman, F. (1998). Tarihi Türk kumaşlarında Desen ve Renk Anlayışı. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Sayı: 4.
- Salman, F. (2004). Türk Kumaş Sanatında Görülen Geleneksel Kumaş Çeşitlerimiz. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Sayı: 6.
- Salman, F. (2006). Göktürk Dönemi Kıyafetleri, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2006 Sayı: 9
- Salman, F. (2007). Çorum ve Civarında Geleneksel Giysilerin Özellikleri. *Sanat Dergisi*, Sayı:12 25-38.
- Salman,F. (2006). Gaznelilerde Giyim Kuşam Özellikleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, Yıl: 2006 Sayı:16
- Sarı, S. (2006). *İç Giyim Sektör Planı*. İstanbul.
- Sarıtaş, S., Türksoy, M., Bilen, S. (2009). Balıkesir Çevresinde Geleneksel Kadın Giysisi “Ferace” Hakkında Etnoğrafik Bir Araştırma. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 10 Sayı,194-205
- Sevüktekin Apak, M.,Onat Gündüz, F., Öztürk Eray, F. (1997). Osmanlı Dönemi Kadın Giyimleri. *Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları*, Ankara.
- Süslü, Ö. (1989). *Tasvirilere Göre Anadolu Selçuklu Kıyafetleri*. Ankara: Atatürk Kültür
- Tezcan, H. (1998). Batılılaşma Döneminde Saray Kadının Modası. *P Sanat Kültür Antika Dergisi*, İstanbul.
- Tezcan, H. (2006). *Osmanlı Sarayının Çocukları: Şehzadeler ve hanım sultanların Yaşamları, Giysileri*. İstanbul: MAS Matbaacılık A.Ş.
- Tezcan, H. (1993). *Atlaslar Atlası*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tezcan, H. (2011). *Tılsımlı Gömlekler*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tuğlacı, S. (1985). *Osmanlı Saray Kadınları*. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Türüt, S. (2011). *XVI.-XVII. Yüzyıl Osmanlı Dönemi Saray Kadın Kıyafetleri ile Halk Kadın Kıyafetlerinin Karşılaştırılması*. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1975). *Sancağa Çıkarılan Osmanlı Şehzadeleri*. Ankara.
- Uzunçarşılı, İ.H. (1984). *Osmanlı Devletinin Saray Teşkilatı*. Ankara.
- Ülkütaşır, M.Ş. (1965). Uygur Türklerinde Kadın. *Hayat Tarih Mecmuası*. İstanbul

Ünver, G. (2003) XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme. *Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 14, s. 21-48.

Vural, T., Çileroğlu, B., Çoruh, E. (2008). 60 Yaş Üzeri Kadınların İç Giyim Üretimi Açısından Beden Ölçü Standardizasyonu. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, 2,149. www.turkforum.net/93162-t-rk-kad-n-n-n-giyimi-ku-am-s-slenmesi İnternet adresinden 25.12.2012 tarihinde alınmıştır.

VURAL Tuba, KOÇ Fatma, KOCA Emine, PAMUK Beyhan., 2006. “Moda Tarihinde Korselerin Giysi Konforu Açısından İncelenmesi ”, *12. Ulusal Ergonomi Kongresi Bildirileri*, Gazi Üniversitesi, 16-18 Kasım, Ankara.

Yavaş, E. (2009). *Çanakkale'nin Yenice İlçesinde Bulunan Geleneksel Türk Kadın Kıyafetleri*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yener, E. (1955). Kadın Kıyafetleri ve Giyiniş Tarzları. *A. Ü. Fak. Dergisi*:13, s. 21.

Yılmaz, D. (2011). *Osmanlı Dönemi 19. Yüzyıl Modası ve Değişimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Yılmaz. M., (1999). *Kimi Mendil Bulamaz Dideden Eşkin Silecek*, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-4749-34-kimi-mendil-bulamaz-didedeneskin-silecek.html> İnternet adresinden 25.12.2012 tarihinde alınmıştır.

Yüksel, Ş. (2009). Müsahipzade Celal'in Moda İllüstrasyonları (20. Yüzyıl Başlarında Türkiye'de Moda Çizimleri Üzerine). *Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Hakemli Dergisi*, ART-E, 04.

EKLER**EK 1.****İÇ GİYİM ÜRÜNLERİNİN DERLENMESİNDE
KULLANILACAK GİYSİ İNCELEME FORMU
(GİYSİ PARÇALARI İÇİN)**

Ürün Fotoğrafları

ENVANTER NO:

GİYSİNİN ADI (YÖRESEL ADI) :

GİYSİNİN TÜRÜ:

KOLEKSİYONA GELİŞ TARİHİ:

KOLEKSİYONA GELİŞ BİÇİMİ:

KAYNAĞI:

BİLGİYİ KİMDEN ALDIĞI:

GİYSİNİN KOLEKSİYONA GELİŞİNDEKİ DURUMU:

ONARIM GÖRÜP GÖRMEDİĞİ:

BUGÜNKÜ DURUMU:

GİYSİNİN YAPILDIĞI DÖNEM / TARİH:

GİYSİNİN KULLANILDIĞI DÖNEM:

HANGİ CİNSE AİT OLDUĞU:

KULLANILAN MEVSİM:

ENVANTER BİLGİLERİNİ İŞLEYENİN KİMLİĞİ:

GİYSİNİN KULLANIMINA İLİŞKİN ÖZELLİKLER

GİYSİNİN GİYİNME ŞEKLİ:

GİYSİNİN GİYİNİŞ SIRASI:

GİYSİNİN GİYİLMESİNDE KULLANILAN DİĞER

GİYSİ PARÇALARI:

KULLANIM YERİ VE AMACI:

TASARIM ÖZELLİKLERİ**KALIP ÖZELLİKLERİ**

GİYSİ TÜRÜ:

ÖLÇÜLENDİRME

ÖN BEDEN	ARKA BEDEN	KOL	DİĞER

ZEMİN KUMAŞI ÖZELLİKLERİ**KUMAŞ FOTOĞRAF**

KUMAŞIN ADI (YÖRESEL ADI) :
CİNSİ:
RENGİ:
DESEN ÖZELLİKLERİ:

ASTAR KUMAŞI ÖZELLİKLERİ**KUMAŞ FOTOĞRAF**

KUMAŞIN ADI (YÖRESEL ADI) :
CİNSİ:
RENGİ
DESEN ÖZELLİĞİ:

DİKİŞ, DİKİM VE BİÇİM ÖZELLİKLERİ

ZEMİN KUMAŞI DİKİŞ TEKNİĞİ:

ASTAR KUMAŞI DİKİŞ TEKNİĞİ:

ASTARLAMA TEKNİĞİ:

GİYSİNİN DİKİM ÖZELLİĞİ:

GİYSİNİN BİÇİM / FORM ÖZELLİĞİ:

SÜSLEME ÖZELLİKLERİ

SÜSLEMEDE KULLANILAN MALZEME:

FOTOĞRAF

--	--	--

UYGULANAN TEKNİK:

RENK:

SÜSLEME KONUSU:

MOTİF:

USLUP:

KOMPOZİSYON:

KAYNAK KİŞİ KÜNYESİ

ADI SOYADI:

DOĞUM YERİ VE YILI:

MESLEĞİ:

ÖĞRENİMİ:

İKAMET ADRESİ:

EK 2.

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
Topkapı Sarayı Müzesi Müdürlüğü

SAYI: B.16.O.T.S.M.4.34.00.00.155.01.2012. 2215
KONU: Bilimsel Müze Araştırması

16.11.2012

Raziye CELİK
Uzay Çağı Cad. Mücevher Kent Sitesi 3-CBlok No.44
Ostim Yenimahalle/ ANKARA

- İLGİ: a) 10.08.1984 tarih ve 18485 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Kültür ve Tabiat Varlıklarıyla İlgili Olarak Yapılacak Araştırma, Sondaj ve Kazılar Hakkında Yönetmelik,
b) 26.01.1984 tarih ve 18293 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Müzelerle Müzelerle Bağlı Birimlerde ve Örenyerlerindeki Kültür Varlıklarının Film ve Fotoğraflarının Çekilmesi Mulaj ve Kopyalarının Çıkarılması Hakkında Yönetmelik,
c) Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 27.03.2001 tarih ve 2487sayılı yazısı.
d) Bakanlığımız, Döner Sermaye İşletmesi Merkez Müdürlüğü'nün 20.04.2009 tarih ve B.16.1.DÖS.0.05.00.00/75250 sayılı yazısı.
e) Bakanlığımız Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 06.05.2010 tarih ve 95218 sayılı yazısı eki Bakanlık Makamının 06.05.2010 tarih ve 95217 sayılı onayı.
f) 14.11.2012 tarihli talebiniz.

"Topkapı Sarayı Müzesi'ndeki İç Giyim Örneklerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmanız ile ilgili olarak,

Çalışmanın ilgi (a), (b), (c), (d) ve (e)'de kayıtlı yazı, genelge ve yönetmelikler kapsamında gerçekleştirilmesi,

Çalışmanın başlayacağı tarihin Müze Müdürlüğü'ne 1 hafta gün önceden bildirilmesi ve randevu alınarak çalışılması.

Çalışılacak eserlerin kazı malzemesi olması durumunda kazı başkanında yazılı izin alınması ve müzeye ibraz edilmesi,

Müze Müdürlüğü'nün belirleyeceği şartlara uyulması ve gerekli güvenlik önlemlerine riayet edilmesi,

Müze Müdürlüğü'nce uygun görülen eserler üzerinde çalışılması koşullarıyla, 2012 Yılında araştırma yapılması ve fotoğraf çekilmesi Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Çalışmanın tamamlanmasının ardından hazırlanacak araştırma metni, çizim, fotoğraf vb. belgeyi içeren mümkünse CD ortamında aktarılmış çalışma raporu ile ileride yayımlanması halinde kitap ve ayırbasımların Müze Müdürlüğüne gönderilmesi gerekmektedir.

Söz konusu çalışmanın tamamlanamaması ve 2013 yılında da araştırmaya devam edilmesinin istenmesi halinde, öngörülen çalışma tarihinden 3 ay önce olmak üzere, 31 Aralık 2012 tarihine kadar araştırmacının mensubu bulunduğu bilimsel kurum veya kuruluş vasıtasıyla talepte bulunması hususunda bilgi ve gereğini rica ederim.

Doç.Dr.A.Haluk DURSUN
Müze Müdürü V.

EK 3.

“Geleneksel Türk Giyim Kuşamının Derlenmesinde ve Belgelendirilmesinde Uygulanabilecek Bir Dokümantasyon Denemesi “ isimli çalışmada önerilen ölçme aracının “Topkapı Sarayı Müzesi’ndeki İç Giyim Örneklerinin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma” konulu yüksek lisans tezinde Raziye Çelik tarafından kullanılmasını onaylıyorum.

Doç. Dr. Fatma Koç

Gazi Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi

Moda Tasarımı Bölümü Öğretim Görevlisi